

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

56. ISTUNGJÄRK

18.–21. november 1991

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 56. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

18. november 1991	4
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	4
Eesti Vabariiki sissesõidu ja vabariigist väljasõidu ajutise korra kehtestamisest ning piirikontrolli sisseseadmisest	7
Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee (Balti Assamblee) tööst osa võtva Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsiooni moodustamise kohta	10
Eesti Vabariigi seaduse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalelamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise kohta" eelnõu ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalelamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise seaduse kehtestamise kohta" projekti teise lugemise jätkamine	13

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 56. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

19. november 1991	27
Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund	27
T. Antoni informatsioon Põhiseaduse Assamblee tööst	52

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 56. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

20. november 1991	59
NSV Liidu (teiste riikide) kodanike staatuses Eesti Vabariigis	59
Eesti Vabariigi kohtute mõne kohtuniku valimise kohta	73
Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi rahvastikuregistri asutamise kohta" eelnõu teise lugemise jätkamine	77
Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee (Balti Assamblee) tööst osa võtva Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsiooni moodustamise kohta	79

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 56. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

21. november 1991	85
Päevakorralised avaldused	85
Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee (Balti Assamblee) tööst osa võtva Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsiooni moodustamise kohta	93
Eesti Vabariigi kalapüügiseaduse eelnõu teine lugemine	94

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmise kohta	106
Maa-keskerakonna saadikurühma arupärimine Eesti Vabariigi Valitsusele omandireformi aluste seaduse ja selle rakendusotsuse täitmise tagamise kohta	121

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

56. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

18. november 1991

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere päevast, lugupeetud Ülemnõukogu! 56. istungjärk algab. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 29. Head kolleegid, mind on eelnevalt informeeritud, et vastavalt meie reglemendile soovib nii valitsus kui ka rahvasaadik üle anda mõningate seadusandlike aktide eelnõud. Ma palun kõigepealt kõnetooli riigikaitsekomisjoni esimehe härra Enn Tupi.

E. Tupp

Härra juhataja, austatud kolleegid! Riigikaitsekomisjon pakub kiireloomulisena Ülemnõukogu päevakorda otsuseprojekti, mille pealkiri kõlab nii: "Eesti Vabariigi territooriumil NSV Liidu relvajõudude käsutuses oleva maa, hoonete, rajatiste ja muu kinnisvara Eesti Vabariigi omandiks kuulutamise kohta." Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kas määrame juhtivkomisjoniks eelarve-majanduskomisjoni? Pakutav eelnõu käsitleb Eesti Vabariigi territooriumil NSV Liidu relvajõudude kasutuses oleva maa, hoonete, rajatiste ja muu kinnisvara Eesti Vabariigi omandiks kuulutamist. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eelarve-majanduskomisjon näeb muidugi heameelega, et Eesti riigi vara suureneb. Selles mõttes kiidame projekti heaks. Aga tegemist on ju võõrriigi sõjaväe varaga. Kas ei peaks siia kaasama ka väliskomisjoni ja õiguskomisjoni? Ma ei tea, kes see kõige õigem komisjon on. Ütlesin seda lihtsalt mõttevahetuse korras.

Juhataja

Kaasata võib, aga üks peab olema juhtivkomisjon ja ilmselt on see eelarve- ja majanduskomisjon.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Täna soovib ka valitsus üle anda komplekti seadusealandlike aktide eelnõusid. Palun kõnetooli pr. Krista Kilveti.

K. Kilvet

Lugupeetud Ülemnõukogu! Eesti Vabariigi Valitsus esitab teile täna õige mitmed aktid, kõigepealt Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve poolaasta plaani projekti ja Eesti NSV eelarveseaduses muudatuste tegemist käsitleva seaduse eelnõu. Valitsus esitab rahandusministeeriumi poolt ettevalmistatud seaduseelnõu muudatuste tegemise kohta üksikisiku tulumaksu seaduses ja seaduse rakendamise korda käsitleva otsuse projekti, samuti seaduseelnõud muudatuste tegemise kohta sotsiaalmaksu seaduses ja ravikindlustusseaduses. Eesti Vabariigi Valitsus esitab Tallinna linnavalitsuse poolt ettevalmistatud ja valitsuse istungil heakskiidetud Ülemnõukogu otsuse projekti, mis käsitleb omandiseaduse 13. paragrahvi rakendamist Tallinna vanalinna suhtes.

Eesti Vabariigi Valitsus esitab teile teistkordseks läbivaatamiseks õlleaktsiisi seaduse eelnõu ja aktsiisimaksu seaduses muudatuste tegemist käsitleva seaduse eelnõu koos seletuskirjadega. Valitsus esitab majandusministeeriumi poolt koostatud prognoosi "Eesti majandus 1992. aastal". Need otsuseprojektid ja seaduseelnõud palume võtta tavalisse menetlusse, kuid vabariigi valitsusel on palve ka kiireloomuliste küsimuste läbivaatamise kohta.

Valitsus esitab kiireloomulise küsimusena Eesti NSV Ülemnõukogu valimisseaduse muutmist käsitleva seaduse eelnõu. Selle seaduse parandus võimaldab rahvasaadikutel töötada samal ajal ka Eesti Vabariigi Valitsuse liikmetena. Niisugust praktikat, mis on end õigustanud, rakendatakse väga paljudes maades. Teiseks esitab valitsus kiireloomulisena Ülemnõukogu otsuse projekti Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi muutmise kohta. Selle vastuvõtmise korral saaks peaminister võimaluse esineda saadikute ees informatsiooni ja avaldustega ilma asjakohase otsuseta ja ilma küsimust eelnevalt komisjonis arutamata. Kolmas kiire asi on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekt Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmise kohta, mis võimaldab valitsusel siduda ühe või teise seaduse eelnõu läbimineku Ülemnõukogust umbusaldusavaldusega valitsusele. Peame sellist võimalust hädavajalikuks. See on kõik.

Juhataja

Suur tänu, proua Kilvet! Kolleegid! Meil on vaja määrata kiireloomuliste küsimuste päevakorda lülitamiseks juhtivkomisjonid. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu valimisseaduse muutmine eeldatavasti nõuab, et juhtivkomisjon oleks õiguskomisjon. Kas nii? Jääb õiguskomisjon. Ja reglemendi muutmine eeldab, et juhtiv oleks reglemendikomisjon. Kas nii? Ei, reglemendikomisjon ei ole alatine komisjon. Juhtivkomisjon peaks olema õiguskomisjon. Härra Eller, kas nii? Sama kehtib ka ajutise töö- ja kodukorra muutmise puhul, mida valitsus taotleb. Niisiis see on õiguskomisjoni kompetentsis. Kõigi valitsuse esitatud kiireloomuliste küsimuste arutamisel määrame juhtivkomisjoniks õiguskomisjoni.

Lugupeetud kolleegid, asugem päevakorra juurde. Teile on välja jagatud päevakorra projekt selliselt, et ka ajagraafiku projekt on seal juures. Ma olen sunnitud teile teatama kohe alguses, et ilmselt see reglemendi muudatus, mis kohustab sedamoodi päevakordi koostama ja siin otsustamiseks tooma, ei ole õnnestunud ning ma ootan rahvasaadikute ettepanekuid reglemendikomisjonile. Muudame mõnevõrra teie käes olevat projekti. Täna planeeritud kolmanda küsimuse, mis käsitleb NSV Liidu ja teiste kodanike staatust Eesti Vabariigis, pakub juhatus projektis välja esimeseks küsimuseks kolmapäeval kell 16. Tehke see parandus eelnevalt ära. Samuti teeb juhatus ettepaneku vahetada teisipäevaks planeeritud rahvastikuregistrit käsitlev teine punkt ära kolmapäevase kolmanda punktiga, mis sisaldab informatsiooni Põhiseaduse Assamblee tööst. Kaks punkti lähevad omavahel vahetusse.

Selline on nüüd projekt, mille me teile esitame. Võtke ette pakutud dokumendi neljas lehekülg, kus on juttu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhatusel saabunud seaduseelnõudest ja muudest aktidest. Võtame kõigepealt vastu otsuse, mis käsitleb Eesti Vabariigi töölepingu seaduse rakendamise seonduvat. Palume teid kinnitada juhatusel otsus suunata see dokument ekspertiisi sellise arvestusega, et ekspertiis viidaks lõpule 10. detsembriks s.a. Ma panen selle ettepaneku hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et juhatusel laekunud seaduseelnõu, mis käsitleb Eesti Vabariigi töölepingu seaduse rakendamist, suunataks ekspertiisi ja ekspertiis oleks tehtud 10. detsembriks? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 58 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 6. Otsus on vastu võetud.

Ja nüüd, kolleegid, panen hääletusele päevakorra projekti tervikuna. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kinnitada 56. istungjärgu päevakord vastavalt esitatud projektile? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 64 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid on 3. Päevakord kinnitatakse.

Eesti Vabariiki sissesõidu ja vabariigist väljasõidu ajutise korra kehtestamisest ning piirikontrolli sisseseadmisest

Juhataja

Kolleegid, jätkame päevakorraga. 1. päevakorrapunkt käsitleb Eesti Vabariiki sissesõitu ja siit väljasõitu ning piirikontrolli. Me oleme seda küsimust juba kahel istungil arutanud ja nüüd oleme jõudnud finaali. Läbirääkimised on peetud ning ettekandjate ja autorite lõppsõnad ära kuulatud, kuid rahvasaadik Kaido Kama ettepanekul ja Ülemnõukogu toetusel katkestati arutelu kuni õiguskomisjoni seisukoha ära kuulamiseni. Ma teengi õiguskomisjoni esindajale ettepaneku öelda oma seisukoht, kas projekti toetatakse või ei toetata.

Kolleegid, kas on juhtunud mingi segadus? Hillar Eller.

H. Eller

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Praegu Kaido Kamaga konsulteerides kuulsin, et ta ei ole teinud sellist ettepanekut, et õiguskomisjon peaks projektile hinnangu andma. Ma palun vabandust, aga me ei ole õiguskomisjonis seda küsimust arutanud.

Juhataja

Täiesti võimalik, et ma eksisin. Täiesti võimalik. Sel juhul palun kõnetooli härra Enn Tupi.

E. Tupp

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Tundub, et me oleme selle otsuseprojektiga jõudnud finišisirgele. Eelmisel nädalal jagati see teile välja ja ettepanekuid on ilmselt arvestatud. Ainsana ei saanud me arvestada härra Arro ettepanekut, mis läks väga detailidesse ja käsitles kontrollpunktide vahelist ala. Härra Arro oli meie vastusega rahul ja võttis oma ettepaneku tagasi. Teiste ettepanekuid on projektis arvestatud ja riigikaitsekomisjon on oma otsusega heaks kiitnud ka 6. novembri protokoll nr. 41. Mõned redaktsioonilised parandused võidakse selles siiski veel teha.

Võib-olla ma täpsustaksin ühte asja. Härra Anton küsis, miks me peame kasutama Eesti NSV administratiivõiguserikkumiste koodeksi 19. peatükis piirivalvewägede õigusi käsitlevaid sätteid. Meil ei ole teist võimalust. Kui me laiendame käesolevale projektile politseiõigused, siis peame hakkama mõnda paragrahvi lõhkuma, ei ole võimalust seda teha. Need paragrahvid, mis on administratiivõiguserikkumiste koodeksis numbrite all 265, 2. lõik, 266,

2. lõik, 267, lõigud 1, 2, 3, 5, vastavad täielikult n.-ö. piirikontrolli politseilikule iseloomule ja seepärast probleemi ei teki. See aga, et me mainitud koodeksit üldse kasutama peame, on lihtsalt meie häda, mitte meie viga, sest kuni Eesti Vabariigi piiriseaduse vastuvõtmiseni tuleb meil minna edasi.

Millised oleksid parandused? Kõigepealt tuleks täpsustada sõnastust punktis 4. Seal on juttu dokumentide kontrollimiseks volitatud isiku takistamisest. Sõna "isik" tuleks asendada sõnadega "riigi- ja piirikaitseameti töötaja". Kui teda takistatakse või tema seaduslikke nõudmisi eiratakse, on ette nähtud kohaldada administratiiv- ja kriminaalvastutust. Teine parandus. Punkti 5 alapunktides 1, 2 ja 3 ei ole vaja korrata sõnu "Eesti Vabariigi Valitsusel". 3. alapunkt kõlaks nii: "Töötada välja ja esitada 1991. aasta 15. detsembriks seaduseelnõu Eesti Vabariigi piiri ületamisel või territooriumil korda rikkunud isikute vastuste kohta." Need on kõik redaktsioonilised parandused. Me peame seda otsussprojekti vastuvõtmiskõlblikuks. Tänan teid tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu, härra Tupp! Ma küsin kindluse mõttes üle. Ega meil ei ole ühtegi parandusettepanekut, mis läheb täiskogus hääletusele? Härra Tupp.

E. Tupp

On. Ma võin lisada, et olid hr. Alliku ja hr. Hallaste ettepanekud, mille me viisime 4. punkti.

Juhataja

Kas härra Malkovskil oli ka parandusettepanek?

E. Tupp

Ei olnud.

Juhataja

Kolleegid! Härra Tupp esineb praegu lõppsõnaga. Nii tuleb seda mõista. Temale me küsimusi ei esita. Küll aga võidakse küsida minu käest midagi protseduuri kohta. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Ma saan aru, et ma ei teinud mingeid parandusettepanekuid, aga see puudutab just käesoleva küsimuse arutamise protseduuri.

Küsimus tekib seoses sellega, et valitsus on selle režiimi Leningradi oblasti ja Narva piiril alates 15. jaanuarist kehtestanud mingite dokumentide alusel. Kas tasub siis kõike ülejäänut kirja panna? Ma pean silmas 4. punkti.

Juhataja

Härra Malkovski! Ma ei saanud hästi aru. Kas oli mingi protseduuriline ettepanek? Halvasti oli kuulda seekord.

V. Malkovski

Teatud määral on see ka protseduuriline küsimus. Pole ju mingit mõtet arutada seda, mis juba toimib.

Juhataja

Aitäh, härra Malkovski! Kas on veel protseduurilisi ettepanekuid? Ei ole. Suur tänu, härra Tupp. Üks hetk! Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Härra Tupp, palun korrata seda parandust. Ma ei saanud aru.

Juhataja

Korrata redaktsioonilist parandust?

S. Sovetnikov

Jah, palun.

E. Tupp

See, mis oli neljandas punktis? Siin on nii: "Dokumentide kontrollimiseks volitatud riigi- ja piirikaitseameti töötajate takistamisel või tema seaduslike nõudmiste eiramisel kohaldada õiguserikkuja suhtes Eesti Vabariigis kehtivat administratiiv- ja kriminaalvastutust." Kas see konkretiseerib asja?

Juhataja

Suur tänu, härra Tupp!

Kolleegid, mulle tundub, et teie parandusettepanekuid on arvestatud. Kas ma võin otsuseprojekti panna tervikuna hääletusele? Kontrollime kohalolekut. Kohal on 76 rahvasaadikut, puudub 27.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariiki sissesõidu ja Eesti Vabariigist väljasõidu ajutise korra kehtestamise ja piirikontrolli sisseseadmise kohta? Palun hääletada. Vaja on 52 häält. Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 2. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee (Balti Assamblee) tööst osa võtva Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsiooni moodustamise kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Jätkame päevakorraga. Teine päevakorrapunkt käsitleb Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamendivahelise Assamblee tööst osa võtva Ülemnõukogu delegatsiooni moodustamist. Palun ettekandeks kõnetooli Ülemnõukogu valimiskomisjoni esimehe härra Indrek Toome.

I. Toome

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, head kolleegid! Toon teieni Ülemnõukogu väliskomisjoni seisukohad, kuidas meie arvates tuleks moodustada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsioon, kes hakkaks esindama Eesti Vabariigi huve Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelises Assamblees. Kui ma eelmine kord teie ees esinesin, siis ma juba ütlesin välja ühe mõtte, et see delegatsioon ei peaks olema Ülemnõukogu poliitiline läbilõige, vaid ta peaks esindama Ülemnõukogu kui terviku ning tema komisjonide huve ja seisukohti. Sellest lähtuvalt ongi meie komisjoni koostatud otsuseprojekti esimeses punktis kirja pandud see soovitus. Meie meelest ei peaks Ülemnõukogu selle delegatsiooni liikmeid valima, vaid ta võiks kinnitada delegatsiooni koosseisu Ülemnõukogu alatiste komisjonide poolt soovitatud rahvasaadikud. Meil tuleb ainult saavutada kokkulepe ühes põhimõttelises asjas. Kuna vastavalt Balti Assamblee põhimäärusele on seal alatisi komiteesid 6, meie Ülemnõukogus aga komisjone 12, siis peaksime saavutama kokkuleppe, kui palju oma liikmeid üks või teine meie komisjon delegeerib assamblee komiteedesse. Lähtudes sellest, et

meil on vaja valida 20-liikmeline delegatsioon ja praegu on kavandatud moodustada 6 alatist assamblee komiteed, peaks igas komitees olema 3 meie Ülemnõukogu liiget. Meie näiteks leppisime riigikaitsekomisjoniga põhimõtteliselt kokku, et väliskomisjon valib oma liikmete hulgast välissuhete komiteesse kaks inimest ja riigikaitsekomisjon ühe inimese. Niisama võiksid teha ka meie teised alatised komisjonid.

Nagu näete, on otsuseprojektis välja pakutud soovitus, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsiooni kuuluks ka Ülemnõukogu juhataja ja et ta oleks delegatsiooni juht ning vastavalt Balti Assamblee põhimäärusele moodustatava assamblee presiidiumi liige. Me vaidlesime selle ettepaneku üle pikalt. Ülehomme toimuvatel alatiste komisjonide istungitel võiks kaaluda, keda soovitada ja kinnitada Ülemnõukogu delegatsiooni koosseisu. Suusõnal võiksime kokku leppida järgmises. Kuna väliskomisjon on käesoleva otsuseprojekti arutamisel juhtiv, siis oleks hea, kui te usaldaksite esimese punkti elluviimisel koordineeriva rolli väliskomisjonile ja tema esimehele. Ma tänan!

Juhataja

Küsimused härra Toomele. Ülle Aaskivi.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra Toome! Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuses, millega vabariigi delegatsioon läks novembris Eesti, Läti ja Leedu parlamentide nõupidamisele, oli punkt 3, mis nägi ette, et delegatsioonil tuleb esitada väljatöötatud dokument, mille alusel Ülemnõukogu saaks seisukoha võtta. Täna jagati meile ka need dokumendid välja, mis seal nõupidamisel heaks kiideti, kuid väliskomisjoni poolt ettevalmistatud otsuseprojektis ma ei näe ühtegi punkti selle kohta, kuidas on täidetud eelmise otsuse 3. punkti. Enne ei saa ju mingit delegatsiooni moodustada, kui me ei ole vastavalt oma eelmise otsuse 3. punktile heaks kiitnud dokumente, mis Eesti, Läti ja Leedu Ülemnõukogu nõupidamisel vastu võeti. Aitäh!

I. Toome

Kolleeg Aaskivi! Teil on absoluutselt õigus. See otsuseprojekt ei puuduta küsimust, mille teie üles tõstsite. Meie otsuseprojekt käib ainult Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsiooni moodustamise kohta. Kui Ülemnõukogu liikmed peavad vajalikuks siin saalis arutada Ülemnõukogu delegatsiooni tööd Balti Assambleel, siis see on hoopis teine küsimus. Ma arvan, et kui Ülle Aaskivi selle küsimuse saali ees tõstatab ja saal teda toetades peab

vajalikuks möödunud laupäeval tehtud tööst informatsiooni kuulata, siis volitab delegatsioon kedagi esinema aruandega. Seejärel võetakse vastu asjakohane otsus. Arutatav otsuseprojekt käib delegatsiooni moodustamise kohta, üks ei asenda teist.

Juhataja

Suur tänu, härra Toome! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kolleegid! Kas te sooviksite saada täiendavat informatsiooni proua Lauristini kaasettekande kaudu. Ei soovi. Kas Kaido Kamal on küsimus? Ei ole. Kas lepitakse sellise lähenemisviisiga, nagu härra Toome pakkus, et komisjonid teevad oma ettepanekud ja selle istungjärgu jooksul me valime või kinnitame delegatsiooni. Kaido Kama, palun!

K. Kama

Austatud juhataja! Mulle tundub ikkagi, et meie eelmise otsuse 3. punkti eirates ajame praegu asju vales järjekorras. Eelnevalt peaks Ülemnõukogu vastu võtma põhimõttelise otsuse selle kohta, kuidas ta hindab oma delegatsiooni tegevust kolme Balti riigi ühisnõupidamisel. Alles seejärel saame hakata moodustama assambleele saadetavat delegatsiooni.

Juhataja

Tuleb ikka ära kuulata proua Marju Lauristini kaasettekanne.

M. Lauristin

Lugupeetud Ülemnõukogu! Ma ei tunne vajadust väga pika informatsiooni andmise järele, sest kogu tegevust kajastati ajakirjanduses. Nagu pr. Aaskivi ja hr. Kama tegin ka mina ettepaneku väliskomisjonile. Mind kutsuti komisjoni istungile selles küsimuses aru andma ning juba siis leidis komisjon, et nõupidamise tulemused on positiivsed. Ühinen selle seisukohaga. Delegatsioon järgis Ülemnõukogu antud suunda, mitte mingil juhul ei nõustunud me nende ettepanekutega, mille järgi Balti Assamblee oleks muutunud müstiliseks organiks, n.-ö. superparlamendiks. Meie delegatsiooni ettepanekul tehti põhimääruse projektis muudatused, mis superparlamendi variandi välistavad. Juba nimetus "Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevaheline Assamblee" viitab sellele, et tegemist on konsultatiivse organiga, mille ülesanne on vahetada informatsiooni ja kogemusi ning millel ei ole iseseisvate poliitiliste otsustuste õigust. Arvan, et see oli põhiline, millest lähtudes kooskõlastati kõik ülejäänud projektid. Läti ja Leedu delegatsioonid olid valmis selliseks kompromissiks, nähes, et teisiti ei ole edasine dialoog üldse võimalik. Nad tegid veel

ettepaneku nimetada assambleed koordineerivaks organiks, samas aga leidsid ise, et koordineeriv organ on tegelikult juhtorgan. Niisiis ei saanud me ka selle variandiga nõustuda. Seega peaks jutt olema delegatsiooni moodustamisest, kes esitaks infovahetuse ja konsultatsiooni korras meie parlamendi tööst tulenevaid seisukohti, annaks teavet meie komisjonide tegevusest jne.

Juhataja

Suur tänu, Marju Lauristin! Rahvasaadikutel küsimusi ei ole. Kõik tundub selge olevat. Aitäh! Kolleegid, kas olete sellise lähenemisviisiga nõus, et me praegu arutelu katkestame ja sellel istungjärgul valime või kinnitame delegatsiooni juba komisjonides tehtud töö põhjal. Kas panem katkestamise hääletusele või on see meie kokkulepe? On kokkulepe. Katkestame arutelu sellise arvestusega, et veel 56. istungjärgul delegatsiooni valime.

Eesti Vabariigi seaduse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalelamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise kohta" eelnõu ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalelamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise seaduse kehtestamise kohta" projekti teise lugemise jätkamine

Juhataja

Kolleegid! Jätkame 3. päevakorrapunktiga, mis käsitleb juba mitu korda katkestatud teemat. Jutt on Eesti Vabariigi seadusest, mis sätestab erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalelamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise. Jätkata tuleb ka seaduseelnõuga seotud otsuseprojektide arutamist. Me oleme jõudnud teise lugemise lõppjärku. Härra Reinson! Kui mu mälu ei peta, olid meil läbirääkimised lõppenud. Vaja on veel võtta seisukoht mõne laekunud parandusettepaneku suhtes. Saalis viibivad ka kommunaalameti peadirektor härra Lippmaa ja riigivarameti peadirektor härra Kamratov. Kõigepealt ma palun kõnetooli siiski härra Reinsoni, kes esineb eelarve-majanduskomisjoni nimel.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Pärast nimetatud seaduseelnõu teise lugemise viimast katkestamist sai eelarve-majanduskomisjon veel mõned parandusettepanekud, mis käsitlevad peamiselt minu tehtud täiendusettepanekut. Minu plaan oli küll selline, et tänasel lugemisel hääletaksime kõigepealt läbi viimases redaktsioonis saali esitatud seaduseelnõus olevad alternatiivid. Ma ei tea, kuidas see klapib meie reglemendiga?

Juhataja

Kõik klapib. Me ei saa ainult läbirääkimisi pidada, need on lõppenud, kuid parandusettepanekute kohta täpsustusi teha võib. Loomulikult sobivad ka protseduurilised ettepanekud.

J. Reinson

Sel juhul on mul, lugupeetud rahvasaadikud, ettepanek kõigepealt hääletada 3. paragrahvis sisalduvat alternatiivi tsensuse kohta. Ma ei tea, kas valitsus on loobunud oma 10 aasta tsensusest. Lugupeetud kolleegid! Kui te kavatsete hääletada täiendusettepanekute mõtte poolt, siis nendega see tsensus mingil juhul ei haaku.

Juhataja

Härra Reinson esindab eelarve-majanduskomisjoni ja tema ettepanekut, toetades seda alternatiivides. Kas nii?

J. Reinson

Eelarve-majanduskomisjon koos minuga on jäänud oma seisukoha juurde, mis on projektis sõnastatud.

Juhataja

Kas alternatiiv on valitsuse ettepanek?

J. Reinson

See on ükskõik. Kui valitsus on esitanud projekti, siis peame majanduskomisjoni seisukohta lugema alternatiivseks.

Juhataja

Peaasi, et me ise oskame vahet teha. Minu küsimus härra Lippmaale: kas valitsus jääb oma ettepaneku juurde kehtestada 10-aastane tsensus? Jääb. Kolleegid! Kas te mõistate, kuidas meie koos härra Reinsoniga paneme probleemi teie ette lahendamisele? On valitsuse ettepanek ja eelarve-majanduskomisjoni ettepanek, mida võiks võtta kui alternatiivi? Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud ettekandja! Mul oleks kommentaari korras öelda seda, et valitsus on teinud ka mitmeid soodustusi teatud kategooriatele.

Juhataja

Härra Mets! Läbirääkimised on läbi. Nüüd me saame ainult küsida, kui midagi ei ole arusaadav hääletusele panekul. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kas kõigile on mõistetav, et hääletusele paneme alternatiivi. Kui alternatiiv saab lihthäälteenamuse, jääb alternatiiv, kui aga ei saa, siis jääb valitsuse ettepanek. Johannes Kass.

J. Kass

Mul ei ole probleem päris selge enne hääletamist. Palun konkreetselt öelda, millisest paragrahvist on jutt, ja mõlemad alternatiivid hoolega ette lugeda.

Juhataja

Loeme siis ette.

J. Reinson

"Käesoleva seaduse järgi võib eluruumi omandajaks olla Eestis vähemalt 10 aastat elanud või siin sündinud vähemalt 18-aastane üksikisik." Eelarve-majanduskomisjoni ettepanek: "Käesoleva seaduse järgi võib eluruumi omandajaks olla Eestis alaliselt sissekirjutatud üürnik, asustamata eluruumi omandaja peab olema Eestis alaliselt elanud ja sisse kirjutatud vähemalt 5 aastat."

Juhataja

Kolleegid! Kas me mõistame meile pakutud variantide mõtet? Kas alternatiivid on selged?

Kui on, siis ma kordan seda meetodit, kuidas soovitakse hääletusele panna? Ei. Täpsustame asjaolusid. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kui me hääletame valitsuse ettepaneku kasuks, kas siis teie poolt esitatud variant üldse tuleb kõne alla? Aitäh!

Juhataja

Ma selgitan, milline on minu meetod.

J. Reinson

Ei, see küsimus on mulle. Härra Arro, ma just püüdsin selgitada Ülemnõukogule, et valides ühe või teise variandi, me kas jätame võimaluse osakut edasises töös käsitleda või ei. Kui me jääme 10-aastase tsensuse juurde, siis mina ei näe võimalust, vähemalt mingit loogilist võimalust siduda see projekt ja osakud.

Juhataja

Kolleegid! Just praegu härra Lippmaa võttis 10 aastat oma ettepanekus tagasi. Parandus on kirjalikult esitatud. Niisugune õigus valitsusel on. Eelarve-majanduskomisjon võttis ettepaneku vastu, järeltulevatel alternatiividele ei ole. Jätkame, härra Reinson!

J. Reinson

Sel juhul läheksime järgmise projektis sisalduva alternatiivi juurde, mis on § 4 lõikes 8 ja käsitleb erastatavate eluruumide müügi hindu.

Juhataja

Loeme kindluse mõttes ette.

J. Reinson

Selle kohta on mul niisugune informatsioon. Härra Lippmaa! Kui ma ei eksi, siis viimasel komisjoni istungil te nõustusite projektis sisalduva eelarve-majanduskomisjoni ettepanekuga, milles teie ettepanekuga võrreldes oli ainult üks erinevus. Kuid nüüd tuleks meil hääletada ikkagi kaks eri varianti. Eelarve-majanduskomisjoni ettepanek: erastatavate eluruumide müügi hinna määramise meetodiks ja müügi korra kehtestab Eesti Vabariigi Valitsus.

Metoodikas nähakse ette eluruumide hinna määramine, lähtudes nende taastamisväärtusest ning tegelikult hinnast ostu- ja müügitehingutes. Ja täiendusettepanekutes sisalduv § 4 lõige 8: erastatavate elamute ja korterite müügi hinnaks on nende taastamisväärtus, mida korrigeeritakse elamu või korteri tarbimisväärtust määravate heakorra taseme ja funktsionaalsete näitajate ning asukoha järgi. Eelarve-majanduskomisjoni viimasel istungil, kus seda küsimust arutati, komisjonil seisukohta ei kujunenud. Täpselt sama palju oli poolt kui vastu, mõni jäi erapooletuks. Seepärast on meil ainus võimalus otsustada see küsimus saalis.

Juhataja

Kas on nii, härra Reinson, et kui me paneme eelarve-majanduskomisjoni ettepaneku koos täiendusega alternatiivina hääletusele ja see saab lihthäälteenamuse, siis jääb alternatiiv, aga kui häälteenamust ei saa, jääb valitsuse variant?

J. Reinson

Ei. Asja tuleks käsitleda nii: on eelarve-majanduskomisjoni ettepanek, mis on projektis, ja on Jüri Reinsoni täiendusettepanek, mis on täiendusettepanekute lehel.

Juhataja

Kas need tuleb eraldi hääletusele panna? Jah. Teeme nii, härra Reinson, et me viime hääletuse läbi selliselt, et sa ise nimetad, mis läheb hääletusele.

J. Reinson

Üks hetk, lugupeetud juhataja! Ma pean härra Lippmaaga vähe nõu. Vabandust, ma olen asjast valesti aru saanud. Projektis on hääletamisel kolm ettepanekut, kuna peale valitsuse ja eelarve-majanduskomisjoni ettepaneku on täiendusettepanekutest kujunenud minu ettepanek. Ilmselt tuleb teha konkursshääletamine.

Juhataja

Tundub nii. Ja nüüd ma palun härra Reinsonil see läbi viia. Ülle Aaskivi.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra Reinson! Võib-olla te siiski selgitaksite lähemalt teile endale läbinisti selget asja. Ma saan aru nii, et valitsuse ettepanek näeb hinna määramise

orienteeruva alusena ette eluruumide taastamisväärtuse. Teie ütlete täiendusettepanekus samuti, et erastavate elamute ja korterite müügihinnaks on nende taastamisväärtus. On siin siis nii oluline vahe, et nendest moodustub kaks eraldi ettepanekut, mis lähevad hääletusele?

J. Reinson

Lugupeetud proua Aaskivi! Me võime asjadest erinevalt aru saada, kuid erinevus on olemas.

Juhataja

Tundub, et on erinevus. Samas, härra Reinson, saan ma aru, et alustame hääletamist täiendusettepanekust, mille sa ise ette loed. Kui see saab lihthälteenamuse, siis me arvestame seda alternatiivis, mis läheb omakorda hääletusele. Kui täiendusettepanek hälteenamust ei saa, läheb alternatiiv hääletusele ilma selleta.

Juhataja

Uus kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 29. Kõigepealt loeb härra Reinson ette täiendusettepaneku. Kuulame.

J. Reinson

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Esimesena hääletate järelikult seda, kas olla nõus, et erastatavate elamute ja korterite müügihinnaks on nende taastamisväärtus, mida korrigeeritakse elamu või korteri tarbimisväärtust määravate heakorraseme ja funktsionaalsele näitajate ning asukoha järgi.

Juhataja

Kas kõik mõistsid? Mõistsid. Panen hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on etteloetud ettepaneku poolt? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 57 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 5 jäi erapooletuks. Ettepanek on vastu võetud.

Nüüd vastavalt sellele juba alternatiiv.

J. Reinson

Järgmisena läheb hääletusele eelarve-majanduskomisjoni ettepanek, mille sisu on järgmine. Erastatavate eluruumide müügihinna määramise meetodika ja müügi korra kehtestab Eesti Vabariigi Valitsus. Meetodikas tuleb näha ette eluruumide hinna määramine, lähtudes nende taastamisväärtusest ning tegelikust hinnast ostu- ja müügitehingutel.

Juhataja

Kõik mõistsid? (Hääli saalist.)

J. Reinson

Kõik on iseseisvad ettepanekud, mida me hääletame.

Juhataja

Nii. Kas kõik mõistsid? Kas võin ettepaneku hääletusele panna? Kõik ei mõistnud. Loeme veel kord ette. Tegemist on eelarve-majanduskomisjoni alternatiiviga. See on teil kõik ju kirjas. Võtke endale ette seaduseelnõu, siis näete. Leidsite?

J. Reinson

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Meil on kolm ettepanekut, mis vähesel määral kõik üksteisest erinevad. Nad on konkureerivalt hääletusele pandud. Üks on hääletatud. Praegu hääletame projektis sisalduvat eelarve-majanduskomisjoni ettepanekut.

Juhataja

Nii. Eelmise hääletusega olete oma eelistuse ütelnud. Eks ole? Nüüd tuleb teine. Panen selle hääletusele. Austatud Ülemnõukogu! Kes on eelarve-majanduskomisjoni alternatiivi poolt? Selle ettepaneku poolt on 5 rahvasaadikut, vastu 17, erapooletuid on samuti 17, see ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Ja valitsuse ettepanek: erastatavate eluruumide müügihinna määramise metoodika ja müügi korra kehtestab Eesti Vabariigi Valitsus. Eluruumide hinna määramisel võtta orienteeruvaks aluseks nende taastumise jätk.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on valitsuse ettepaneku poolt? Palun hääletada. Loogika järgi ei saa poolt hääletada need, kes olid esimese ettepaneku poolt. Selle ettepaneku poolt on 7 rahvasaadikut, vastu 15, erapooletuid on 10. Ettepanek ei leidnud toetust. Jätkame.

J. Reinson

Meile esitatud seaduseelnõul rohkem alternatiive ei ole. Nüüd tuleme parandusettepanekute juurde, mis olid majanduskomisjonis arutusel seoses esitatud täiendusettepanekuga. Kõigepealt ma ütleksin, millega komisjon ei ole nõus. Komisjon ei toeta võrdõiguslaste saadikurühma esitatud parandusettepanekut, mis puudutab kõigist sõdadest osavõtnutele korteri tasuta andmist. Komisjon ei toeta härra Grigorjevi ettepaneku esimest lõiget, teisi on nõus toetama. Härra Gussevi ettepanekut, mis näeb ette arvestada iga lapse pealt 10 aastat staaži osaku saamiseks, on arvestatud osaliselt. Tähendab, komisjon ei ole nõus sellise aastate hulga. Härra Hallaste samasugust ettepanekut on samuti osaliselt arvestatud. Kuna komisjon laste kasvatamise aastate arvestamise osas pidas võimalikuks aktsepteerida härra Alliku ettepanekut ja proua Aaskivi ettepanekut, mis viitas tööaastate arvestamisel nende aastate võrdsustamisele Eesti Vabariigi pensioniseaduse §-s 27 tooduga, siis sellesama tunnistamisega oleme aktsepteerinud ka kahte aastat iga lapse pealt. Parandusettepanekute esitajatel on muidugi õigus panna oma ettepanek saalis hääletusele.

Juhataja

Härra Reinson! Kas on õigus, et meil on 4 parandusettepanekut, mida tuleb saalis hääletada?

J. Reinson

Kõik parandusettepanekud puudutavad laste pealt arvestatavaid aastaid, kuid määrad nendes ettepanekutes on lihtsalt erinevad. Ma ei tea, kas me sel juhul alustaksime hääletamist kõige suuremast aastate arvust ja vastavalt sellel langeks teiste hääletamise vajadus ära.

Juhataja

Ei, loogika on vähe teine. Igal parandusettepanekul on rahvasaadikust autor. On nii?

J. Reinson

See on loogiline, et kui suurim arv läbi läheb, siis teised loobuksid oma ettepanekust. Aga me võime kõik läbi hääletada.

Juhataja

Jaa, paneme ikka nimeliselt hääletusele selles mõttes, et igal parandusettepanekul on autor. Kes on esimene rahvasaadik?

J. Reinson

Enne seda, kui hakkame neid parandusettepanekuid hääletama, tahaksin ma Ülemnõukogule ette kanda, et komisjon tegi arutelu tulemusena tekstis mõningaid muudatusi. Mul on ettepanek neid aktsepteerida.

Juhataja

Härra Reinson! Kuulame kõigepealt ära küsimused. Proua Aaskivi.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud härra Reinson! Minu ettepaneku sisu oli selles, et kanda osakute arvestamisele üle kõik see, mida võetakse arvesse pensioni arvutamisel, s.t. arvesse läheksid ka õpinguaeg kõrgkoolides ja laste kasvatamine. Laste probleem ei olnud minu parandusettepanekus ainus.

J. Reinson

Just nii ma ütlesingi, koos teie parandusettepaneku arvestamisega arvestasime automaatselt ka kahte aastat iga lapse pealt.

Juhataja

Üks hetk! Nikolai Aksinin.

N. Aksinin

Lugupeetud ettekandja! Kuhugi on kadunud saadikurühmade "Võrdsete õiguste eest" ja "Koostöö" parandusettepanek anda kõigi sõdade veteranidele korter tasuta kasutada.

Juhataja

See on olemas, härra Aksinin, ja läheb hääletusele. Jätkame, härra Reinson.

J. Reinson

Seoses nende parandusettepanekutega oleks mul ettepanek muuta mõningal määral teksti ja siis ma räägin uuesti nendest parandusettepanekutest. Kõigepealt ma võtan tagasi ettepaneku muuta paragrahvide järjekorda. Minu pakutud lisaparagrahv sobib ka 5. paragrahviks ja siis muutuksid praegused 5. ja 6. paragrahv 6. ja 7. paragrahviks. 5. paragrahvi pealkirjaks pakume ...

(Stenogramm puudub.)

[---] ehk pensioni väljamaksmist teenitud aastate eest. Sellekohase Pavel Grigorjevi ettepaneku vaatasime komisjonis läbi.

Juhataja

Üks hetk, härra Reinson! Ma kardan, et meil läheb aeg käest ära. Tähendab, esimene parandusettepanek on Ülle Aaskivil ja Jaak Allikul ühine, ühel ja samal paberil esitatud?

J. Reinson

Ei ole ühine.

Juhataja

Tuletan meelde, et igal saadikul on oma ettepanek, isegi siis, kui need langevad kokku. Täpsustame nüüd asjaolusid. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mina ei saa praegu tõesti aru, milliseid parandusettepanekuid me hääletame. Meie ei ole veel aktsepteerinud ega hääletanud härra Reinsoni tehtud täiendusettepanekuid. Niisugune hääletus peab näitama, kas korteriosak üldse jääb seadusse või ei jää. Kui võtame seisukoha, et jääb, siis hakkaksime vaatama, kuidas ta jääb. See on põhiküsimus.

Juhataja

Selle panemegi praegu hääletusele. Kolleegid! Te kõik vist näete probleemi nii nagu härra Arro: esimesena tuleb hääletada ikkagi härra Reinsoni parandusettepanekut. Täpsustame veel asjaolusid. Kaido Kama.

K. Kama

Härra Reinson! Ma tahaksin ka täpsustada parandusettepanekuid, mida me siin arutame. Sooviksin teada, kas te praegu esinete meie ees kui täiendusettepaneku autor või kui eelarve-majanduskomisjoni esindaja. Kui seda küsimust viimati arutati omandireformi komisjoni ja eelarve-majanduskomisjoni ühisistungil, siis jäädigi toetama proua Aaskivi ettepanekut. Mis ajast siis seisukoht on muutunud? Kuidas selle asjaga täpselt on?

J. Reinson

Härra Kama! Ma ütlesin selgelt, et komisjon toetas proua Aaskivi ettepanekut ja ei ole üldse väitnud vastupidist. Siin puldis olen ma eelarve-majanduskomisjoni kaasettekandega. Samas ei või ma öelda, et ma ei ole selle täiendusettepaneku autor.

Juhataja

Tähendab, härra Reinson esineb kui eelarve-majanduskomisjoni esindaja, kuid temal kui rahvasaadikul on oma arvamus, mis võib komisjoni omaga mitte kokku langeda. Nikolai Zahharov.

N. Zahharov

Lugupeetud härra spiiker! Mul on protseduuriline küsimus. Asi on selles, et see seadus on väga tähtis kogu meie elanikkonnale ja kogu Eesti rahvale. Meil on suurepärased kogemused, kuidas selliseid keerulisi seaduseelnõusid asutada. Härra Reinson esitas oma variandi, komisjonis on kõik läbi arutatud. Meie parlamendis on alati välja jagatud kirjalikud ettepanekud. Täna pole seda tehtud. Seepärast ei oska saadikud kuulmise järgi kõigile nendele ettepanekutele ja parandustele reageerida. Minu meelest tuleb esitada kõik parandused kirjalikult ja need hääletusele panna. Siis on kõik selge. Võib-olla on keegi need parandused saanud, nagu siin öeldi, aga näiteks minu naabril ka ei ole neid. Seepärast teen konkreetse ettepaneku katkestada praegu arutelu, komisjon võiks koostada vastava tabeli ja esitada selle järgmisel istungil, kus siis parandused hääletusele pannakse. Tänan tähelepanu eest!

J. Reinson

Lugupeetud rahvasaadik Zahharov! Täiendusettepanekud, mis kandsid minu allkirja, on kõik ammu välja jagatud. Nüüd on tulnud parandusettepanekud, mis on sisuliselt sarnased ja sisaldavad ainult ühte parandust: arvestada tuleb tööstaaži Eesti Vabariigi pensioniseaduse alusel ja suurendada staaži laste eest. Ma arvan, et on arusaadav, mida hääletame.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud härra Reinson! Ma siiski arvan, et saalis ei ole aru saadud, mida hääletatakse, sest kõik tõesti ei mäleta seda pensioniseaduse paragrahvi, millele te korduvalt olete viidanud ja mida sisuliselt palusin ka mina oma parandusettepanekus arvestada. Võib-olla oleks kena, kui te mind aitaksite ja loeksite selle paragrahvi ette. Või tuleks arutelu tõepoolest praegu katkestada või teha kolmas lugemine, et inimesed saaksid lauale need tekstid. Põhimõttelist

otsust ei saa siiski ainult kuulmise järgi langetada. See on väga oluline otsus, mida me praegu hakkame langetama. Aitäh!

J. Reinson

Lugupeetud proua Aaskivi! Ma võin selle paragrahvi ette lugeda, aga tegelikult võiksime talitada ikkagi nii, nagu soovitas meile härra Arro. Järgnevad ettepanekud puudutavad juba teist parandusettepanekut ja kui me seda vastu ei võta, siis pole teisi vaja hääletada.

Juhataja

Kolleegid! Täna sel istungil võiksime parandusettepanekute kohta seisukohad siiski vastu võtta. Vajaduse korral jätkab härra Reinson tsiteerimist, kuni ettepanekute sisu on mõistetav. Neid saab olla äärmisel juhul kolm. Kui oleme need läbi hääletanud, katkestame teise lugemise ja tuleme teise lugemise juures juba parandatud tekstiga, milles härra Reinsoni tehtud redaktsioonilised muudatused ning ka parandusettepanekud on juba arvesse võetud. Siis otsustame, kas on vaja kolmandat lugemist või mitte. Ma kordan: tegemist on sisuliselt kolme ettepanekuga. Härra Reinson võiks need ja vastava koha pensioniseadusest ette lugeda. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Teen ettepaneku arutelu praegu katkestada ja esitada saadikutele juba komplekt ettepanekutest, mis käesoleva hetkeni on saabunud.

Juhataja

See on mul olemas, Ignar Fjuk! Härra Zahharov tegi samuti ettepaneku arutelu praegu katkestada ja esitada tabeli kujul kõik parandusettepanekud uuesti. (Hääled saalis.). Igal juhul tuleb juba laekunud parandusettepanek, mille esitas Jüri Reinson, läbi hääletada. See on ammu teie käes. Pärast hääletamist võime arutelu katkestada. Kas on vaja veel kord tutvustada praegu hääletusele tuleva ettepaneku sisu? On vaja. Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Nagu ma aru saan, peaksime nüüd hääletama, kas viia meile esitatud seaduseelnõusse sisse täiendav § 5, mis käsitleb elamute ja korterite erastamist obligatsioonide eest.

Juhataja

See on põhimõtteline küsimus. Kas kõik mõistavad praegu seda loogikat, mille järgi me püüame täna arutelu lõpetada? Kõik mõistavad.

Kas panen hääletusele? Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Maaelukomisjon palub enne seda 5 minutit vaheaega.

Juhataja

Selle soovi võtame arvesse. Palun, Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Nagu ma aru sain, võttis eelarve-majanduskomisjon vastu põhimõttelise otsuse osaku toetamisest, kuid mitte sellise formuleeringu hääletusele panemisest. Nii olen mina asjast aru saanud. Teiseks. Rahva-keskfraktsiooni nimel palun enne hääletamisele asumist 8 minutit vaheaega.

Juhataja

Vaheaeg 8 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 66 rahvasaadikut, puudub 37. Kolleegid! Nüüd ajame asju sellises järjekorras. Kõigepealt selgitame välja, kuidas Ülemnõukogu suhtub Jüri Reinsoni ettepanekusse ning pärast seda tuleb hääletusele Nikolai Zahharovi protseduuriline ettepanek. Tundub, et on veel selgitusi. Arvo Junti.

A. Junti

Täna. Lugupeetud juhataja! Me oleme praegu situatsioonis, kus Ülemnõukogu peab otsustama, kas korterite erastamisel minna osakute arvestamise teele või mitte. Eelarve-majanduskomisjon ei ole jõudnud otsusele ja kokkuleppele konkreetsetes formuleeringus. See siin on pelgalt Jüri Reinsoni sõnastatud ettepanek. Mul on ettepanek kõigepealt otsustada

põhimõtteliselt, kas Ülemnõukogu on osakute poolt või vastu. Seejärel katkestame arutelu ja eelarve-majanduskomisjon koos valitsuse esindajatega formuleerib vastava sätte. Aitäh!

Juhataja

Ilmselt ütlesin ma oma mõtte välja natuke kehvemini, kuid Arvo Junti omaga langeb see kokku. Härra Telgmaa.

J. Telgmaa

Maaelukomisjon toetab arusaama, et juhul, kui me täna hääletame osaku poolt, mõistame me seda hääletamisena osaku poolt üldiselt. Seejärel tuleks arutelu katkestada ja pärast konkretiseerida osaku rakendamist korterite suhtes.

Juhataja

Näete, me saame nüüd enam-vähem ühtemoodi aru. Jüri Reinson sõnastab veel kord ettepaneku, mille poolt või vastu me hääletame.

J. Reinson

Ma saan aru, et Ülemnõukogu peaks hääletama, kas viia esitatud seaduseelnõu teksti täiendav § 5, mis käsitleb erastamist rahvakapitali obligatsiooni eest.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle ettepaneku poolt? Palun hääletada. Ettepaneku poolt on 52 rahvasaadikut, vastu 4, erapooletuid on 7. Põhimõtteline otsus on vastu võetud.

Kolleegid! Kas on see meie ühine seisukoht, et me praegu katkestame ja jätkame juba uue, parandatud tekstiga, kus on redaktsioonilised parandused sees. Vajaduse korral lisame veel parandusettepanekute tabeli. Kas nii, Jüri Reinson? Arutelu katkestamine langeb kokku ka härra Zahharovi ettepanekuga. Või nõuab härra Zahharov selle hääletusele panekut? Ei nõua.

Kolleegid! Me katkestame teise lugemise ja jätkame uue, parandatud redaktsiooniga, kus äsja vastuvõetud põhimõtte on juba selgelt sees.

Täna jätkame teiega hüvasti. Homme on infotund kell 10. Nägemiseni.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

56. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

19. november 1991

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Kas võime alustada istungit? Kohaloleku kontroll. Kohal on 69 rahvasaadikut, puudub 34.

Lugupeetud kolleegid! Vastavalt kinnitatud päevakorrale ja meie reglemendile on meil täna kavas Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund. Ootame vastuseid päris mitmele järelepärimisele. Ja samas näeb kinnitatud päevakava ette ära kuulata ka informatsioon Eesti Vabariigi Põhiseaduse Assamblee töö kohta. Kuidas me teeme, kolleegid? Kas jääme veel selle reglemendi juurde, et küsimusi esitatakse nii palju, kui soovijaid on, või lasete minul piiranguid teha? Vastuseid on oodata kaheksale küsimusele ja kui me lähtuksime sellest reglemendist, mis käib infotunni kohta, siis ilmselt kahest tunnist ei jätku. Kolleegid! Ma arvestan teie lahke nõusolekuga ja hakkam piirama küsimuste esitajate arvu. Kui tulevad protestid, peame koos nõu.

Lugupeetud kolleegid! Rahvasaadik Jaak Allik on esitanud valitsusele küsimuse Viljandist ja Võrust väljaviidavate Nõukogu Liidu dessantvägede kohta. Pean siiski ühe hetke vabandama. Unustasin ära, et valitsus soovis üle anda ühe komplekti seadusandlike aktide projekte. Võtame proua Kilvetilt need dokumendid vastu. Palun teid kõnetooli.

K. Kilvet

Lugupeetud juhatus, lugupeetud Ülemnõukogu saadikud! Eesti Vabariigi Valitsus esitab kohtuväliselt represseritud ja alusetult süüdimõistetud isikute rehabiliteerimisel kehtestatud korda käsitleva seaduse eelnõu, ettekandega selles küsimuses esineb härra Jüri Raidla. Valitsus esitab munitsipaliseerimise ja erastamisega tekkivate vaidluste kohtueelse lahendamise korda käsitleva seaduse eelnõu. Ka selles küsimuses on teie ees härra Jüri Raidla. Samuti esitab valitsus keskkonnaministeeriumi poolt ettevalmistatud jäätmeseaduse eelnõu ja

Ülemnõukogu otsuse projekti jäätmeseaduse kehtestamise kohta. Selles küsimuses esineb teile keskkonnaminister härra Tõnis Kaasik. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Eesti Vabariigil on külas Suurbritannia Parlamendi delegatsioon. Tervitame Briti parlamendisaadikuid aplausiga. Suur tänu! Nüüd aga läheme järelepärimiste juurde. Rahvasaadik Jaak Allik tahab teada, kuidas on lood Viljandist ja Võrust väljaviidavate N. Liidu dessantvägedega. Selles küsimuses annab meile selgitus riigiminister härra Raivo Vare.

R. Vare

Lugupeetud spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu! Mul tuleb täna vastata koguni neljale küsimusele. Rõõm on jälle teie ees seista. Alustame härra Alliku küsimusest, mis kõlab järgmiselt: "3. oktoobril teatasite ajakirjandusele oma kokkuleppest NSV Liidu kaitseministriga, et kuu aja jooksul viiakse Viljandist ja Võrust välja Nõukogude Liidu dessantväeosad. Täna ei ole nendes väeosades vähimatki märki sellest, et nad mainitud kokkuleppest oleksid ametlikke kanaleid pidi NSV Liidu Kaitseministeeriumist midagi kuulnud. Seoses sellega küsin: kas te ise uskusite seda, mida ajakirjanduses teatasite? Kui ei, siis millistel propagandistlikel eesmärkidel te valetasite? Kas olete kohanud veel kedagi, kes seda teadet oleks uskunud? Kas peaminister saab uskuda lubadusi, mida täita pole tehniliselt lihtsalt võimalik, rääkimata sellest, et niisuguseid lubadusi rahvale sisendada?"

Alustan selles, et igal juhul me uskusime neid lubadusi, sest antud olid need marssali ausõnaga. Ma olen selle ausõna andmise juures viibinud. Ja vanasti oli ka Vene armees ohvitseridel kombeks oma sõna pidada. Mis on aga asja täiesti ära rikkunud, see on loomulikult nõukogulik lähenemisviis. Pealegi ei olnud lugupeetud marssal minu meelest kursis sellega, et Viljandi väeosa ei ole mingisugune dessantväeosa, vaid kuulub hoopis teise süsteemi, kus isegi marssali sõnad teinekord midagi ei maksa. See on minu loogiline seletus asjale. Mis puutub aga Võrusse, siis on härra Allikul natuke vananenud andmed. Võrus on midagi toimunud ja täies vastavuses sellega, mida lubati. Nimelt on seal väeosa laiali saadetud, väike meeskond valvab objekte siia maani, kuid tehnika ja mehed on välja viidud ja laiali paigutatud Balti sõjaväeringkonnas. See muidugi ei vasta enam kokkuleppele, sest väljaviimise all me ei mõelnud meeste paigutamist teistesse väeosadesse.

Teiseks ma täna härra Allikut kõlbeliste põhimõtete meeldetuletamise eest. Oma arusaamadele toetudes kahtlustab ta mind ebaetilisuses ja valetamises. Sellega seoses ma

kriipsutan veel kord alla, et vene ohvitseri ausõna oleks tahtnud tõepoolest uskuda. Järelikult ei suuda ma valetamises kahtlustada ennast ega kedagi teist, kes selle lubaduse andmise juures viibis. Vastuseks pärimisele, kas ma olen kohanud veel kedagi, kes oleks seda uskunud ja kas saab anda lubadusi, mida täita pole tehniliselt lihtsalt võimalik, ütleksin parteipoliitilistele nüketele tähelepanu pööramata, et väeosade väljaviimine oluks tehniliselt võimalik. Oleme teinud arvutused, lähtudes muuseas Nõukogude armees ja raudteel kasutusel olevatest normatiividest. Kummagi väeosa väljaviimiseks läheb kaks päeva. Nii et tehniline küsimus ei ole siin päris korrektselt tõstatatud. Ilmselt on see tingitud teadmatusest, sest Viljandis ei ole tõepoolest lillegi liigutatud. Ma toonitan, et tegemist ei ole valitsuse kuritahtliku vandenõuga eesti rahva vastu, nagu küsimusest võis välja lugeda.

Juhataja

Suur tänu! Jaak Allik soovib asjaolusid täpsustada.

J. Allik

Lugupeetud härra Vare! Ma vabandan valitsuse ja peaministri ees Võru asjade pärast. Mis puutub Viljandi väeosasse, siis pean tõesti ütlema, et ma ei ole kohanud Viljandis ei sõjaväes ega väljapool sõjaväge ühtegi inimest, kes seda tähtaega oleks uskunud. Minu küsimuse emotsionaalne vorm oli tingitud häbist, mida tundsin seepärast, et valitsusjuht teatab väeosa väljaviimisest, mida Viljandis tõepoolest keegi uskuda ei saanud. Väeosa spetsiifika ja mõned väljaviimise raskused on Viljandis üldiselt kõigile teada. Ma tänan, et valitsusejuht ja teie seda asja isiklikult ajate. Me kõik loodame, et see väeosa lahkub sealt käesoleva aasta jooksul, aga ma tahaksin küsida täiendavalt: kas valitsusel on ka mingeid konkreetseid kavu Võru ja Viljandi baasi tuleviku kohta?

R. Vare

Jah, on küll. Nimelt kasutatakse neid Eesti riigikaitse vajadusteks. Mis aga puutub sellesse, mida Viljandis usutakse, mida mitte, siis ei maksa see midagi, kui lubadusi antakse nii kõrgel tasemel. Vastasel juhul tuleks loomulikult pidada ohvitseride koordineerimisnõukogu nõudmist, et igasugused küsimused väljaviimise kohta – ükskõik, mis tasemel neid ka vastu ei võetaks, kaasa arvatud kaitseministeerium või NSV Liidu või Vene NFSV president – peavad olema sanktsioneeritud selle koordineerimisnõukogu poolt. Tema otsustab lõplikult, kas ta tahab, et väed siit välja viiakse või mitte. Kui me aktsepteeriksime härra Alliku öeldut, tähendaks see, et samast printsiibist lähtudes aktsepteeritakse ka ohvitseride

koordineerimisnõukogu nõudmist. Ma arvan, et mingit alust selleks ei ole. Kui Nõukogude armeel on mingisugune kriipsukegi armeelisust, siis peaksid maksma ikka need otsused, mis antakse ülevalt alla, mitte vastupidi.

Juhataja

Suur tänu! Ka Jüri Liim soovib täpsustada asjaolusid.

J. Liim

Täna, härra spiiker! Härra Vare! Ma tänan teid täpse info eest, et Võru väeosa on laiali paigutatud. Ajalehed on ju täis röömusõnumeid, et teda ei ole enam olemas. Kas te nüüd ei vastaks küsimustele: milline tehnika millisest punktist on välja viidud ning kas on paigutatud Eestisse Võru väeosi ja kui palju neist on Tallinnas? Täna.

R. Vare

Tehnika viidi välja raudtee kaudu. Järelikult on sellega esimesele küsimusele vastatud. Mis puudutab Tallinnasse, Kloogale ja mujale paigutatud sõjaväelaste arvu, siis mul täpseid andmeid ei ole. Kahe- ja kolmepartiiliste gruppidega á 40 meest on nad siia liikunud. Kahjuks rohkem ei oska öelda, sest inspekteerimist me ei ole ju saanud teha.

Juhataja

Suur tänu, härra Vare! Tundub, et esimesele küsimusele antud vastused on ammendavad. Kuna ka teisele, Illar Hallaste esitatud küsimusele on vastajaks planeeritud riigiminister, siis võib-olla ei ole härra Varel vaja kõnetoolist lahkuda. Härra Hallaste tahab teada, mis alusel antakse EKP käsutusse maja Kentmanni tn. 13.

R. Vare

Härra Hallastel on kaks küsimust. Millest lähtudes eelistab valitsus ühte erakonda teistele? Kas valitsus on valmis eraldama maju ka nendele erakondadele, kes on valitsusega opositsioonis? Esimesele küsimusele vastan: ei eelistagi. Vastavalt valitsuse korraldusele anti maja Kentmanni tn. 13 iseseisva EKP kasutada, kuna ta on registreeritud organisatsioon ning ühтеаegu natsionaliseeritud vara osanik. Selle partei kasutusse jäi miinimum varast, kuigi tuleb tunnistada, et kahjuks pole ka EKP kõiki vajalikke samme astunud. Viivitatakse Rávala puiestee majast väljakolimisega, mille tõttu välisministeerium ei saa sinna kolida. See omakorda takistab ruumiprogrammi täitmist siin lossis. Teatavasti taotles Ülemnõukogu

lisaruume ja nende eraldamine seisab selle taga. Mis puudutab teist küsimust, kas valitsus on valmis eraldama maja opositsioonis olevale erakonnale, siis seda ta ongi teinud, sest ma loeksin ka EKP opositsiooni hulka. Teatavasti pooldas tema samuti seinast seinaga varianti, mis tookord vastandati praegusele valitsusele. Kui tänast valitsust enam pole, ilmselt pole ka praegust opositsiooni. See kas transformeerub või muutub hoopis valitsusk koalitsiooniks ja loomulikult saab uus valitsus uusi võimalusi midagi jagada. Lugupeetud rahvasaadikud! Mul on teile palve lahti saada sotsialistlikust ettekujutusest, et sellel valitsusel on kole palju jagada. Vastupidi, iga päevaga jääb valitsusel üha vähem jagada. See on täiesti loomulik protsess niioelda uuele mudelile üleminekul ja ühel päeval märkame, et pole üldse midagi jagada, on võimalik ainult osta ja müüa. Niisugustes suhetes on ka valitsus kõikide teiste majandussubjektidega. Tegelikult on terve hulk valitsusasutusi ilmselt halvemas olukorras kui ühiskondlikud asutused. Olgu siin näiteks kas või isikutunnistuste väljaandmise büroo, millel Narva maanteel on sellised ruumid, millest meie ei saa unistadagi. Nii et meil kõigil on ilmselt reserve.

Juhataja

Suur tänu, härra Vare! Härra Hallaste esitab ühe lisaküsimuse.

I. Hallaste

Lugupeetud minister Vare! Me kuulsime teie selgitust selle kohta, et valitsusel ei ole midagi jagada, ta on ise väga rasketes oludes ja tal on väga raske Toompea lossist välja kolida, et seda parlamendihoonet saadikutele vabastada. Me saame sellest muidugi hästi aru, kuid te ikkagi ei vastanud küsimusele, miks eraldati EKP-le see hoone. See, et suurem osa ministreid on endised selle erakonna liikmed, ilmselt põhjus ei ole. Nagu te püüdsite väita, ei ole EKP valitsusk koalitsiooni kuuluv partei. Miks siis ikkagi maja Kentmanni 13 EKP-le eraldati? Teine küsimus: kas valitsus on oma otsusega veel mõnele teisele erakonnale eraldanud mingisuguseid hooneid või ruume? Küsimus, miks eelistatakse ühte erakonda teistele, jäi samuti vastamata. Aitäh!

R. Vare

Lugupeetud Illar Hallaste! Esimesele küsimusele vastates ma rääkisin iseseisvast EKP-st kui selle vara omanikust. EKP-le ei ole midagi eraldatud. Valitsus jättis kõnesoleva hoone selle erakonna kasutusse. Siin on põhimõtteline erinevus ja paluksin nii aru saada. Veel kord põhjust alla kriipsutades andsin vastuse esimesele küsimusele. Võib-olla see ei rahulda hr.

Hallastet? Kuid see on juba iseküsimus. Mis puudutab Toompea lossi saadikutele parlamendihooneks eraldamist, siis ütlesin, et Toompea loss ei ole kunagi olnud parlamendihoone. Ärgem unustagem, et saadikutel on ju oma maja olemas, mille kasutamiseks, tõsi küll, on natuke muresid. Tuleks leida mingisugune kompromiss, mis rahuldaks nii parlamenti kui ka valitsust. Ruumiprogramm on meil ühine.

Juhataja

Suur tänu! Ants Käärma esitab küsimuse.

A. Käärma

Täna! Mul on siin ees valitsuse istungi protokoll 7. oktoobrist, kus punkt 1 ütleb: nõustuda ettepanekuga anda iseseisva EKP kasutusse endine maakonna hoone Kentmanni 13. Teine punkt käsitleb maakonna vastavaid hooneid ja see sõnastus on nii ebamäärane, et maakonnas ei juleta ka seda asja korralikult lähendada. Mul on üks selline küsimus: kas on antud või kavatsetakse anda täpsustavat infot või korraldust maakondadele, et need küsimused lahendataks ka seal. Küsima ajendas ebanormaalne olukord Järvamaal. Aitäh!

R. Vare

Jah, on küll täpsustav informatsioon. Minu teada on just tänaseks kokku kutsutud spetsiaalne foorum, kus seda informatsiooni laiali jagatakse ja see on telefonogrammi kujul olemas ka Järva maakonnas. Põhimõte on selline, et need küsimused lahendatakse ikkagi kohapeal. Täheleb, me ei jõua selleni mitte kunagi, et hakkame kõiki asju lahendada Toompeal, ükskõik kes seda Toompead omaks ka ei pea ja lahendamist ette ei võta. Täpsustav info on tõepoolest olemas. Tekstid on minu asetäitja Meistri käes. Võin neid temalt küsida ja teile üksikasjalikumalt ette kanda.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et ka see teema on ammendatud. Rahvasaadik Pavel Jermoškin on tõstatanud küsimuse noormeeste mobilisatsioonist Eesti Vabariigis. Ka sellele küsimusele vastab riigiminister härra Vare.

R. Vare

Küsimus on vene keeles. Loen selle vabas tõlkes ette. Teatavasti on valitsus kuulutanud välja mobilisatsiooni. Vastavalt sellele on Eesti Vabariigis alanud sõjaväkke kutsumine.

Arusaamatuse kutsub esile fakt, et armeesse kutsumisel ei ole piisavat juriidilist põhjust. Ülemnõukogu ei ole vastu võtnud sõjaväeteenistuse seadust, mis määraks kindlaks kutsumise korralduse, kutsutavate kategooriad, nendele esitatavad nõuded jne. Armeesse kutsutakse noormehi, kes ei ole Eesti Vabariigi kodanikud, kuna kodakondsusseadus pole veel jõustatud. Vastavalt kodakondsusseadusele ei saa suurem osa noormehi kodakondsust üldse või saavad selle alles aasta pärast. Järelikult võib teatud osa noormeestest osutada teise riigi või vale riigi armees olevaks. Kas on olemas mingisugune juriidiline dokument, mis käsitleb välismaalaste armeeteenistust? Peale selle on paljud noormehed juba teeninud nõukogude armees. Kas kutsutakse ka neid? Palun anda vastus, millise õigusakti alusel on võetud vastu otsus mobilisatsiooni kohta Eesti armeesse. Kes seda teostavad ja millistest aktidest lähtudes?

Loomulikult paneb kodakondsusseadus asjad paika, siin ei ole kahtlust. Ja kui rakenduseseadusega kõik lõplikult kindlaks määratakse, siis toimub sõjaväkke kutsumine nagu iseenesest. Seda esiteks. Teiseks, välismaalaste teenimisest. Välismaalaste tööd sätestavaid akte meil ei ole. Vastates aga küsimusele otseselt, kordaksin juriidilist põhimõtet, et see, mis pole keelatud, on lubatud. Tegevust võib arendada ja seda, mis ei ole seaduse tasemel, tehakse normatiivse baasi alusel. On olemas valitsuse aktid ja konkreetsed punktid määrukses, mille sõnastamisel omakorda on täiesti üheselt lähtunud kaitseteenistuse seaduse eelnõust. Muuseas on sätestatud ka kategooriad. Ära on näidatud, keda teenistusse ei kutsuta. Nende hulka kuuluvad ka noormehed. Terve hulk on muudel alustel vabastamisi. Kui nüüd lisada siia veel kodakondsus, siis väga palju kutsumiseks ei jäägi.

Mulle teeb heameelt liigutav üksmeel kaitseteenistusse kutsumise probleemide tõstatamisel. Poliitilise spektri vastaspoolused ilmutavad ühesugust arusaamist asjast ja esitavad ühesuguseid nõudmisi. Kutsun rahvasaadikuid üles aidata asi lõpule viia, lähtudes nendest nõudmistest, mis siin on esitatud.

Küll aga ütleksin veel seda, et on täiesti väär arusaam, mis kõlas ka täna viimases küsimuses, nagu kutsutaks Eesti armeesse. Esimesel etapil seda ei tehta. Me alustame ikkagi prioriteetidest, milleks on piir ja sisekaitse. Just sinna läheb esimeste kutsutavate kontingent. Ma loodan, et järgmisel aastal on kõik seadused nii kaugel, et nendest võib otseselt lähtuda. Mis puudutab piiri, siis sellest on palju juttu olnud. Sisekaitsest ütlen lisaks, et tõepoolest on selline olukord, kus kinnipidamiskohti valvavad väeosad viiakse kiiremini välja, kui esialgu ette kujutati. Täheandab, sinna on väga kiiresti vaja mingit asendust. Esimene kontingent, keda me suudame realselt selle aasta numbril sees kutsuda, läheb piirile ja siseministeeriumi brigaadi.

Juhataja

Suur tänu, härra Vare! Mulle tundub, et küsija Pavel Jermoškin puudub täna. Küsimus tuleb Marju Lauristinilt.

M. Lauristin

Härra Vare! Minus tekitab teatud nõutust ja rahutust teie väide, et kaitseteenistusse kutsutud poisse on viidud ka kinnipidamiskohtade valvemeeskondadesse. Kui me omal ajal võitlesime Nõukogude armees valitsevate tavade vastu ja näiteks ülikooli tudengite ja teiste kutsealuste õiguste eest, siis üks nõue oli see, et 18-aastasi armeesse kutsutavaid poisse ei tohi saata kinnipidamiskohtadesse vangivalvuriteks. Kas siis nüüd, kui me hakkame tegelema omaette teenistusega Eesti kaitseteenistuses, saadame neidsamu 18-aastaseid poisse sinna silma pilgutamata? Mis vahe seal on? See on eetiline, sotsiaalne probleem. Kaitseteenistus ja vangla valve ei ole üks ja seesama asi.

R. Vare

Ma räägin ainult välisperimeetrist, mitte vangivalvuritest ehk vanglaametnikest, kes töötavad sees. Need on eri asjad.

Mõistagi on niisugune lahendusvariant meile peale sunnitud. Ma lihtsalt ei näe praegu teist võimalust. Kinnipidamiskoha ruumidesse me poisse ei paiguta. See on raudne reegel, siin ei ole mingit küsimust. Selleks otstarbeks me koolitame spetsiaalselt ametnikke vastavas õppekeskuses, mille on asutanud siseministeerium. Need on nn. vanglaametnikud, kes töötavad kinnipidamiskoha ruumides.

Juhataja

Suur tänu! Rahvasaadikutel on veel lisaküsimus. Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Lugupeetud härra Vare! Tahaksin teid paluda, et te aitaksite mul hajutada kahtlusi järgmises küsimuses. Praegu pole kindel, et Kirde-Eestis elavad venekeelsed mittepõliselanikest noormehed võivad lähemal ajal Eesti Vabariigi kodakondsuse saada. Otsustades selle järgi, kuidas seda küsimust arutatakse parlamendis ja milliseid ettepanekuid esitavad eri fraktsioonid, ei ole neil noormeestel lähemal ajal seda karta. Pealegi on selles dokumendis, millest te praegu räägite, kirjas, et põhikeel ajateenistuses on eesti keel. Need, kes armeesse kutsutakse, on kohustatud õppima eesti keelt kursustel, mis seal organiseeritakse. Ma tahaksin

teilt küsida, mis moel arvestatakse nende noormeeste soovi sõjaväes teenida, kui nad ei ole Eesti Vabariigi kodanikud ja lähemal ajal neile seda kodakondsust praegu arutusel olevate seaduseelnõude järgi otsustades ei antagi. Paljud neist aga ei peagi vajalikuks Eesti Vabariigi kodakondsusse astuda ja jäävad näiteks NSV Liidu või Venemaa kodanikeks, kuidas keegi soovib. Tahaksin paluda teid selgitada, kuidas see kõik välja näeb inimõiguste ja meie seaduste seisukohast lähtudes. Tänan!

R. Vare

Esiteks, nagu ma aru saan, on küsimus eesti keele kasutamisest ajateenistuses. See on täpselt samasugune küsimus, nagu vene keele kasutamine Nõukogude armees, mis millegipärast ei ole kunagi kutsunud esile mitte mingisugust protesti mitte kellegi poolt. Või kuidas? Ja täiesti mõeldav on teenistuse korraldamine isegi umbkeelsetele, nagu Nõukogude armee väärt kogemus on näidanud.

Mis puutub kodakondsusse, siis tunnistagem ausalt, et me ei saagi kutsuda neid mehi, kes kodanikud ei taha olla. See on omaette poliitilist laadi, mitte praktilist laadi küsimus, mis on nagu rohkem minu rida. Omalt poolt ma võin ainult lisada, et ma ei kadesta seda riiki, kus tekib näiteks kolmekümnetuhandeline seltskond noormehi, kes ei ole teeninud selle, vaid teise riigi sõjaväes või pole üldse teeninud. Kuid parata pole midagi. Inimest, kes ikka kindlalt väidab, et ei tahagi Eesti kodanik olla, ei saa selleks sundida. Eraldi tuleks rääkida kodakondsuse taotlejatest. Isiklikult pooldan seisukohta, mille kohaselt kodakondsuse taotlejatele laienevad samad õigused ja kohustused, kaasa arvatud kaitseteenistuse kohustus, mis on kodanikel. Mis puutub aga inimõigustesse, siis ma ütleksin veel kord, et nende suhtes, kes ei soovi olla kodanikud ja seda avalikult deklareerivad, ei saagi mingisugust juttu olla ja inimõiguste küsimus langeb ära.

Juhataja

Suur tänu! Mõned rahvasaadikud soovivad täpsustada asjaolusid. Mai Kolossova.

M. Kolossova

Austatud eesistuja ja riigiminister! Mind ei rahuldanud teie vastus proua Marju Lauristinile. Kas teile on teada, et kõige suuremad vastuolud tekkisid ja üleastumised toimusid mitte vangla siseseinte vahel ja mitte vanglaametnike hulgas, vaid just seal, kus tegutsevad konvoeerijad ja kinnipidajad, s.o. keskkonnas, mis on seotud vangla välisrežiimiga. Kas me tahame need nähtused teie sõnade järgi otsustades tuua ka vabasse Eestisse?

R. Vare

Loomulikult ei taha. Andke parem retsept.

M. Kolossova

Mitte kasutada seal sõjaväkke kutsutuid.

R. Vare

Leidke, kellega nad asendada. Kerge see ju ei ole. Kui rääkida palgatud meestest, siis ma kahtlen, kas me suudame nii palju mehi leida. Eraldi jutt on veel relvakasutamise luba. Ma paluksin, et te nendes küsimustes siseministriga nõu peaksite. Kui leiate parema lahenduse, oleks see suurepärane. Praegu meil muud pakkuda ei ole. Meil on palju hädasid, mis tulenevad sellest, et me ei ole mõningate funktsioonide jaoks lihtsalt ette valmistatud. Loomulikult on kõige lihtsam ajada valitsuse kaela, aga ma kardan, et see ei ole ainult valitsuse süü.

Juhataja

Suur tänu, härra Vare! Veel on lisaküsimusi. Lembit Annus.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Härra Vare! Kas te teadlikult eksisite või oli see asjatundmatus, kui te väitsite, et piirivalvevägedes ja vangivalvuritena teenimine ei ole teenimine kaitseväes. Kui nii, siis kuidas sellist teenimist kvalifitseerida? See on esimene küsimus. Teine küsimus. Te nõutasite retsepte, väites, et ei ole nii palju mehi, kellel oleks relvakandmiseluba. Mida teha siis Eesti Vabariigi jahimeestega? Minu teada käiakse jahil samuti tulirelvaga, mitte vibuga. Ja kolmas küsimus. Miks valitsus ei esitanud Ülemnõukogule õigel ajal seaduseelnõu tegevteenistusse kutsumise kohta? Aitäh!

R. Vare

Esimene küsimus. Mul on väga meeldiv tõdeda, et ka asjatundmatuses kahtlustatakse mitte ainult seoses lubaduste andmisega, vaid ka tegevusega. Küsimusele vastates aga väidaksin, et vist ei ole lugupeetud küsija endale päris selgeks teinud süsteemi, mille näeb ette seesama kaitseteenistuse seaduse eelnõu. Jutt on kaitsejõududest ning piiriteenistus ja siseteenistus kuuluvad kaitsejõududesse, mitte kaitseväkke, mis on armee ekvivalent. Seetõttu laieneb kaitseteenistuse seadus teenistusele kaitsejõududes, sealhulgas kaitseväes. Kui ma räägin

teenistusest piiriteenistuse raames, siis ma räägin kaitsejõudude nendest osadest, mis ei ole kaitsevägi. See on süsteemne käsitlus. Mis puudutab jahimehi, siis on ka neil relvakandmisluba. Kuid nende puhul on tegemist natuke teist laadi relvastusega, kui on see, mida kasutatakse välisperimeetril. Nii et ma ei näe jahimeestes lahendust. Ka nõukogude korra tingimustes valvasid kinnipidamiskohti ainult need, kes olid tööl kas armees, KGB-s või siseministeriumis ja kellel oli vastav relvakandmisluba. Praegu me valmistame ette mehi, kes oleksid võimelised ümber käima nii püstoli kui ka automaadiga.

Kolmandaks. Mis puudutab seaduseelnõu, siis miski ei takistanud seda kiiresti esitamast ja me jõudsime seda teha. Muidugi vajab eelnõu kohendamist ja lihvimist, mis ongi parlamendi töö. Ma ei näe siin mingisugust probleemi. Ajaline skaala näiteks rahuldab mind enam-vähem, ainult et tuleks tõepoolest lähtuda sellest mudelist, millest ma rääkisin. Kaitsejõududesse kutsumine tuleks käivitada. Kui seadus vastu võetakse, tuleb selle järgi edasi tegutseda. Siin vastuolu ei ole.

Juhataja

Suur tänu, härra Vare! Veel on üks küsimus rahvasaadik Pavel Panfilovilt. Tahaks loota, et viimane.

P. Panfilov

Lugupeetud ettekandja! Mul on tõepoolest täpsustav küsimus. Minu poeg sai kutse, ja meenutanud hiljutist nn. Genfi komiteede aktiivset tegevust meie vabariigis, läks Raekoja platsile ja põletas selle. Mis temast saab?

R. Vare

Siin saalis istub üks selle liikumise eestvedajaid ja tema käest oleks kohasem seda küsida. Kuid mõttekäik on täiesti õige. Kui rääkida miinustest, siis peamine ongi sanktsiooni puudumine. Tähendab, probleem on seaduse, sanktsiooni puudumises, mitte korralduses.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et ka see teema on ammendatud. Järgmine küsimus. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud härra minister! Ma sain teie avaldusest aru nii, et tasuks armeesse mineku eest kingitakse kodakondsus. Lühidalt öeldes, nende kahe aasta jooksul toimub kaitsejõududesse

kutsutu naturalisatsioon ja seejärel saab teenistuse läbiteinud noormehest kodanik. Kas siis ei teki selline keeruline olukord, et poeg läheb sõjaväkke ja saab kodanikuks, isa aga jääb Eestis kodakondsuseta? Kas te ei näe selles teatud paradoksi?

R. Vare

Mis puudutab kodakondsuse kinkimise küsimust, siis ma vist, lugupeetud rahvasaadik, ei saanud päris hästi aru, milles see kinkimine seisneb. Ma rääkisin sellest, et minu arvates oleks ratsionaalne variant, mille kohaselt kodakondsuse taotlejatel oleksid samasugused õigused ja kohustused nagu kodanikel. Tähendab, kui see noormees on kodakondsuse taotleja, siis ta teeb tõepoolest kaitseteenistuse läbi, kuid kodakondsuse andmist või mitteandmist see otseselt ei mõjuta. Küll aga aitab siin teenistus ilmselt kaasa selles mõttes, et noormees õpib ära eesti keele. Nüüd väidetavast paradoksis: poeg on ja isa ei ole kodanik. Mina siin ausalt öeldes paradoksi ei näe, eriti siis, kui näiteks isa ei taha olla kodanik ja poeg tahab. Mis siin hullu on? See on ju täiesti loomulik ja midagi ei ole katki ka inimõiguste seisukohast. Isegi siin saalis on piisavalt inimesi, kelle tuttavate või sõprade lapsed on kodanikud ja isad-emad ei ole. Muu hulgas on võimalik variant, et mittekodanikest vanemad on tulnud elama oma kodanikest laste juurde. Siin ei ole mitte mingisugust paradoksi, see on täiesti loomulik.

Juhataja

Suur tänu! Nüüd ilmselt on see teema ammendatud. Rahvasaadikud Lebedev, Petinov ja teised tahavad saada selgitust Töökollektiivide Ühendnõukogu arestitud pangaarvete kohta. Sellele küsimusele vastab samuti härra Vare.

R. Vare

Järelepärimisele on alla kirjutanud härrad Lebedev, Petinov, Kuznetsov, Zahharov, Annus, Panfilov, Israeljan, Malkovski ja Aksinin. See puudutab 1991. aasta 25. augusti otsust, millega lõpetati TKÜN-i tegevus Eesti Vabariigis. Edasi tõlgin küsimuse autorite teksti jooksvalt. Nad kirjutavad, et arestitud on TKÜN-i arveldusarve pangas. Kehtivat seadusandlust rikkudes ei makstud TKÜN-i vallandatud tehnilistele töötajatele palgaraha augustikuu eest ja kolme kuu kompensatsiooni seoses organisatsiooni tegevuse lõpetamisega. Küsijad väidavad, et nad on selles asjas pöördunud valitsuse poole, kuid siiani pole saanud vastust. Palutakse luba vastava raha väljamaksmiseks.

Vastuseks võin kõigepealt öelda, et prokuratuuri andmetel on just TKÜN-i liinis antud mujale üle küllaltki suured ja tähelepanuväärsed summad, alates sellest 0,5 miljonist, mis läks

Kingissepa pank juba möödunud aastal. Nii et formaalselt võiks ju öelda, et võtke sealt see raha, ta on tegelikult olemas. Tuletan seda meelde ka NLKP kohalikule territoriaalorganisatsioonile, kes tõstatas samasuguse küsimuse, ise aga peitis Kohtla-Järve pankade kaudu eri kooperatiivide ja firmade arvele mitmeid summasid. Teisest küljest oleks minul vastuküsimus sellise järelepärimise suhtes. Mäletatavasti peatati juba möödunud aastal pärast kuulsaid maisündmusi TKÜN-i tegevus, mis pidanuks loogiliselt eeldama, et mingisuguseid tehnilisi töötajaid ja üldse mingit tööd ega kaadrit ei tohiks olla. Aga nagu ma küsimusest aru sain, on töötajaid koguni märkimisväärsel hulgal. Ja nüüd nad kannatasid selle organisatsiooni tegevuse lõpetamise tõttu, mis tegelikult oleks pidanud möödunud aastast oma tegevuse peatama. Nii et mul tekkis vastuküsimus: kust raha organisatsioonile üldse tuli, kui selle tegevus oli juba möödunud aastast peatatud? Ja kus see raha on nüüd? Kui mõeldakse sama raha, mis on arestitud, siis ei näe ma aasalt öeldes mingit seaduserikkumist, sest seda raha ei oleks tohtinud tegelikult üldse olla. Organisatsiooni tegevus oli ju teada. Juba üle aasta.

Juhataja

Suur tänu, härra Vare! Sergei Petinov täpsustab asjaolusid.

S. Petinov

Täna, härra spiiker! Lugupeetud härra Vare! Mul on kaks küsimust. Esimene on seotud Töökollektiivide Ühendnõukogu tegevuse lõpetamisega. Kas peate õiguspäraseks selle organisatsiooni tegevuse peatamist teadmata ajaks, ilma et oleks esitatud konkreetseid süüdistusi? Teine küsimus on seotud esimesega. Kas vastavalt seadustele on kellelgi õigus arestida selle ja muude organisatsioonide arved kohtuotsustes ja selle organisatsiooni tegevust siis kohtukorras keelustamata? Kui pole kohtuotsust, mis siis inkrimineerib sellele organisatsioonile mingi Eesti Vabariiki kahjustava tegevuse? Ma rõhutan, et ma ei ole selle organisatsiooni esimees.

R. Vare

Esimene küsimus ei olnud kahjuks vastus minu vastuküsimusele. Ma jätkaksin vastuküsimusega. Kas see küsimus püüab õigustada tegevuse jätkamist, vaatamata peatamise otsusele? Ja kui püüab, siis loomulikult ei jõua me teiega üldse kokkuleppele. Jah, vastavalt seadusandlusele oli õigus TKÜN-i tegevus peatada, sest see tegevus läks uurimise alla. Ühtlasi lähen üle teisele küsimusele. Nimelt on kohtukord ette nähtud vara rekvireerimisel,

mitte arestimisel. Arestimine on preventiivne abinõu, välistamaks vara kadumist enne kohtuotsust. Ja selline kadumine on täiesti võimalik, mida nimetatud organisatsioon Kohtla-Järve pankade kaudu ju hiilgavalt demonstreeris. Niisiis ei ole siin tegemist seaduserikkumisega, arestimine on täiesti õiguspärane. Vara edasise saatuse kohta aga tuleb otsus langetada.

Juhataja

Suur tänu, härra Vare! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole, ja kui see on nii, ma tänan teid, olete oma kohustuse täna Ülemnõukogu ees täitnud. Lugupeetud kolleegid! Järgmise küsimuse esitab rahvasaadik Ülle Aaskivi ja see käsitleb Viljandi kasvatustöö koloonia probleeme. Meil oli planeeritud, et sellele küsimusele vastab siseminister härra Laanjärv, kuid minister on haigestunud ja tema eest annab selgitusi kinnipidamiskohtade ameti peadirektor härra Kravets.

V. Kravets

Aitäh! Rahvasaadik Ülle Aaskivi väidab, et Viljandi kasvatustöö kolooniat finantseeris vanasti NSV Liit, ning küsib, kuidas on olukord praegu. Arvestades kasvatustöö kolooniate spetsiifikat (seal peetakse alaealisi süüdimõistetuid), samuti keerukat majanduslikku olukorda, võttis Eesti Vabariigi Rahandusministeerium vastu otsuse finantseerida Viljandi kasvatustöö kolooniat üleliidulisest eelarvest. 1991. aastal oli kulude üldine eelarve 1 200 000 rubla, 9 kuu jooksul kulutati 813 000 rubla. Kuid alates septembrikuust niisuguseid vahendeid üleliidulisest eelarvest ei laekunud. Käesoleval ajal finantseeritakse Viljandi kasvatustöö kolooniat Eesti Vabariigi eelarvest.

Teine küsimus: mis saab selle koloonia toodangust, kuna praegu on tootmine likvideeritud? Kuna väljalastava toodangu kvaliteet oli madal ja kasvandikel puudus vajalik kvalifikatsioon, likvideeris Eesti Vabariigi Siseministeerium 1991. aasta 6. septembri käskkirjaga nr. 142 Viljandi kasvatustöö koloonias tootmise alates 1. oktoobrist 1990. Ettevõtte baasil on loodud eelarvevälised õppetootmistöökojad. Töökodades tehakse lihtsaid töid, täidetakse asutuste tellimusi ja valmistatakse toodangut oma tarbeks. Praegu on läbivaatamisel ettepanekud lihtsate sanitaartechniliste sõlmede valmistamiseks Viljandi kasvatustöö koloonias koostöös aktsiaseltsiga, samuti söötmiskünade ja muu põllumajanduses vajaliku toodangu valmistamiseks. See olekski kõik.

Juhataja

Suur tänu! Ülle Aaskivi soovib esitada ühe lisaküsimuse.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas te oskate öelda, millal viimati on teie ametkond Viljandi kasvatustöö koloonias teinud mingi põhjalikuma kontrollimise või revideerimise, et saada teada, mis seal tegelikult toimub, missuguses olukorras on kinnipeetavad. Ma tean, et Viljandi maakond omalt poolt on püüdnud asjasse selgust tuua, kuigi tema jõud üksi ei käi nendest probleemidest üle, sest tegemist ei ole ju ainult maakonnale alluva kasvatusasutusega. Kas teie ametkond on kursis nende küsimustega, mis on seotud Viljandi kasvatustöö kolooniaga?

V. Kravets

Meie administratsioon käib selles koloonias iga nädal, sest seal on tõesti väga pingeline olukord, lahendamist vajavad sanitaarremondi, tootmisbaasi ja muud küsimused. Eelmisel aastal me tegime eksperimendi. 30–50% kasvandikest hakkas tööle Viljandi ettevõttes. Kahjuks pean ütleva, et eksperiment kukkus läbi, mitmekordne kuritegevus ja kasvandike põgenemine pidi selle lõpetama. Ma mainin siia juurde veel, et sellel nädalal me saime haridusministeeriumilt ettepaneku asutada kutsekooli väikeettevõtte. Ma arvan, et lähematel päevadel otsustame, kas kiidame selle ettepaneku heaks.

Juhataja

Suur tänu, härra Kravets! Tundub, et rohkem küsimisi ei ole. Lugupeetud kolleeg Sergei Petinov on tõstatanud küsimise, mis käsitleb vabariigi rahvamajanduse kindlustatust kütte ja energiaressurssidega. Sellele küsimusele on lahkelt nõus vastama tööstus- ja energeetikaministri esimene asetäitja härra Riho Sild.

R. Sild

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Varustamiseks Eestit kütuse ja energiaressurssidega on Eesti eri ministeeriumid ja muud ametkonnad osa võtnud nende komplekside rajamisest ja laiendamisest endise Liidu territooriumil. Nii on transpordi- ja sideministeeriumi halduses olev Sorgati Teedehituse Trust 11 aasta jooksul, s.o. 1980–1990, käiku andnud 360,5 km juurdepääsuteid uute naftaleiukohtade juurde. 1991. aasta lõpuks lisandub sellele veel 33 km teid ja vastavalt 1992. aastaks sõlmitud lepingule Eesti Vabariigi Transpordi- ja

Sideminiisteeriumi ning Vene Föderatsiooni Nafta- ja Gaasitööstuse Miniisteeriumi vahel jätkatakse töid ja antakse käiku 40 km teid. Samal ajal ja samas piirkonnas töötab ka ehitusminiisteeriumi halduses olev Eesti Kogalõmi Ehitus ning seal on tegemist elamute ja sotsiaal-kultuuriliste objektidega. Need tööd on arvesse võetud Vene ja Eesti kaubavahetuslepingu projektis, mida praegu ette valmistatakse ja mis veel sel aastal alla kirjutatakse. Koostatud on projekt naftasaaduste torujuhtme ehitamiseks Kirišist Novgorodi kaudu Pihkvasse ja me oleme sellest projektist algusest peale osa võtnud eesmärgiga tuua Pihkvast naftajuhtme ots Oravale ja sel viisil pumbata Eestisse miljon tonni naftat. Vastavalt nendele kokkulepetele oleme andnud oma garantii kolmekümne miljoni rubla ulatuses osavõtuks selle torujuhtme projekteerimisest.

Töös on üks väga värske asi. Nimelt tegi NSV Liidu Rahvamajanduse Operatiivjuhtimise Komitee esimees Silajev Eestile ettepaneku veel käesoleval 1991. aastal üle kanda nafta- ja gaasitööstuse stabiliseerimise fondi 102 miljonit rubla, sealhulgas naftatööstusele 87 miljonit ja gaasitööstusele 15 miljonit rubla. Kuna tegemist on eelarvet puudutava küsimusega, siis tuleb teil kindlasti vastu võtta asjakohane otsus. Venemaalt naftasaaduste saamise suhtes on esialgselt kokku lepitud. Autobensiini peaksime saama 200 000 t, diislikütust 156 000 t, küttemasuuti 295 000 t ja kivisütt 75 000 t. Nendele numbritele hinnangut andes peab ütleva, et kui diislikütuse ja küttemasuudi osas ei ole meie lahkkelid väga suured ning nõustuda võib ka masuudi hulgaga, siis 200 000 tonni bensiini on alla poole meie vajadusest. Kui ei õnnestu lepingus riiklikult tagada meie vajadusi täielikult katvaid numbreid, siis tõenäoliselt on võimalik kokku leppida litsentside ja kvootide osas ning saada luba vedada puuduvad kogused sisse otsesidemeid kasutades. Praeguste projektide kohaselt jäetakse naftatehastele teatud protsent (see võib olla 10–20) otsetehinguteks.

Mis puudutab naftasaaduste hindu järgmisel aastal, siis täna on veel vara öelda, milliseks need kujunevad. Toodete hindade kohta ei ole mitte mingisuguseid projekte. Küll aga on olemas toornafta hinna projekt ja selle kohaselt kujuneb Vene siseturul selleks hinnaks 350 rubla praeguse 70-80 rubla asemel. Niisiis on kavandatav hinnatõus viiekordne. Toodete hinnad ilmselt nii palju ei tõuse. See oleks lühidalt kõik.

Juhataja

Suur tänu, härra Sild! Küsija härra Petinov soovib siiski asjaolusid täpsustada.

S. Petinov

Lugupeetud härra Sild! Ma tänan teid selle küllaltki üksikasjaliku selgitamise eest, mis puutub vabariigi väljavaadetesse energiaressursside valdkonnas toimuva kaubavahetuse arendamisel. Aga ma ei saanud siiski vastust täiesti konkreetsele küsimusele, mil määral me oleme praegu varustatud elementaarsete energiaressurssidega, nagu näiteks masuut, bensiin jne., et talve üle elada. Ma tean, et Kopli väikestes katlamajades ja mujalgi on kütust väga vähe. Mind huvitab, kuidas valmistub valitsus selliste kütusevarudega talve üle elama. Oleks väga meeldiv, kui te saaksite seda kohe kommenteerida.

R. Sild

Aitäh! Püüan vastata. Just tänasel valitsuse istungil andsin selles küsimuses informatsiooni. Pealegi on talve üleelamisest räägitud peaaegu igal istungil. Mis puudutab katlakütust, masuuti ja kivisütt, siis on olukord mõnevõrra halvem kui aasta tagasi. Septembri keskelt kuni novembri alguseni tarniti meile väga halvasti masuuti. Põhjuseks on ilmselt ressursside vähesus. Teine moment on loomulikult see, et oleme nüüd ikkagi teine riik ja meie mured on muutunud idanaabrile kaugemaks. Novembris on masuuditarned normaliseerunud, 18 päevaga oleme saanud üle 70 000 tonni masuuti. Tarned on kulgenud kokkulepitud graafiku järgi. Tegelikult on olukord selline, et novembris on talvevarud mõnevõrra isegi suurenenud. Eelmisele aastale jäävad nad aga alla selles mõttes, et me kulutasime talvevarusid juba oktoobris. Meil on olemas ka sisseveo plaan detsembrikuuks, s.o. 98 900 tonni, mis tegelikult meie vajadusi ei kata. Jaanuari ja veebruari olukord selgub lõplikult pärast Venemaaga sõlmitava lepingu allakirjutamist. Eialgu kokkulepitud 1 220 000 tonni annab teatud kindluse, et me masuudist päris ilma ei jää. Eelneva kokkuleppe oleme sõlminud ka lääne poolt kütuse sisseostmiseks, kui selline hädavajadus peaks tekkima. Detsembri keskpaigaks oleme põhiliselt valmis vastu võtma masuuti mere kaudu. Kivisõega on olukord parem kui masuudiga. Praegustel andmetel lepinguid täidetakse. Meil ei ole sellel aastal ühtegi riiklikku lepingut kivisõe sisseostmiseks, kõik need on sõlmitud vahendusfirmadega ja kui ei tule mõnda ootamatust mingite piirisulgemiste näol, siis aastavahetuseks on meil suuremad kivisõevarud kui eelmisel aastal. Kõige ohtlikum on katlakütuse nappus. Aitäh.

Juhataja

Suur tänu! Täiendav küsimus on veel Sergei Sovetnikovilt.

S. Sovetnikov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Vabariik vajab tavaliselt ligikaudu 1300 tonni bensiini päevas või isegi rohkem. Teie ütlesite, et sõlmisite Vene Föderatsiooniga lepingu 200 000 tonni peale. See moodustab aga vähem kui poole terve aasta vajadusest. Kuidas me 1992. aastal hakkama saame? Tänan.

R. Sild

Ma ütlesin, et see on esialgne arv, mida tuleb täpsustada siis, kui osapooled hakkavad lepingut alla kirjutama. leping ei ole praegu veel allakirjutamiseks valmis ja kauplemine alles käib.

Juhataja

Suur tänu, härra Sild! Tundub, et rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan teid.

R. Sild

Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Rahvasaadikud Kuznetsov ja Sovetnikov on esitanud küsimuse, mis käsitleb Eesti ja Balti Soojuselektrijaama varustamist seadmete ning varuosadega. Sellele küsimusele on nõus meile vastama tööstus- ja energeetikaministri asetäitja härra Arvi Hamburg. Palume kõnetooli.

A. Hamburg

Austatud spiiker, lugupeetud rahvasaadikud! Kõigepealt selgitaksin, millise päranduse me N. Liidu energeetikaministeeriumilt elektrijaamade näol saime. Neid elektrijaamu on Eestis viis ja konkreetnes küsimuses tuntakse huvi kahe meie suurema elektrijaama saatuse vastu. Kõigepealt, kui ma neid kahte elektrijaama iseloomustan, siis Balti Soojuselektrijaama esimene osa, s.o 40% tema seadmetest, on tänaseks 100% amortiseerunud ja 1995. aastaks oleme sunnitud need kõik maha kandma. Kogu jaam amortiseerub 2000. aastaks, tähendab 8 aasta pärast. Eesti Elektrijaam, mis samuti asub Narvas, on ehitatud veidi hiljem ja amortiseerub 2005. aastaks. Iru jaam Tallinnas on küll uuem, kuid seal jätavad soovida seadmete kvaliteet ja tööjõu kvalifikatsioon. Kohtla-Järvel ja Ahtmes asuvad kaks väikest elektrijaama on tänaseks 100% amortiseerunud, kapitaalremondiga on nende eluiga pikendatud viie aasta võrra. Selline on meie seis. Mida on tööstus- ja energeetikaministeerium

olukorra edasiseks normaliseerimiseks teinud? Esimene ülesanne, mida juba täidetakse, on ehitada Balti Soojuselektrijaama esimene järk ümber termofikatsioonijaamaks. Seda on esialgu vaja Narva ja Ivangorodi kütteks. Teiseks on ette nähtud pikendada välisfirmade abiga Balti ja Eesti jõujaama neljanda järgu eluiga. Eeluuringud on näidanud, et seda saab pikendada kuni 10 aasta võrra ja järelikult edasi lükata ka kapitaal mahutuste tegemist. Juttu on olnud Balti Soojuselektrijaama viiendast järgust, kuid selle tehniline projekt on vananenud, kuna on koostatud kaheksa aastat tagasi. Nii et praegu saame rääkida ainult olemasolevate seadmete eluea pikendamisest.

Edasi on ministeerium ette näinud mõjutada elektrienergia tootmist ja muuta selle struktuuri, sest tulenevalt meie elektrienergia struktuurist ja looduslikest tingimustest on Eestis toodetav elektrienergia 70% kallim Põhjamaades toodetavast. Tööstus- ja energeetikaministeerium on sõlminud lepinguid, et varustada olemasolevaid elektrijaamu materjali, tagavaraosade ja seadmetega. Ukrainast saame kokkuleppel sealse energeetikaministeeriumiga metallitooted ja torusid. Venemaa kommertsfirmalt "Energokomplekt" peaksime saama seadmeid meie vabariigi tööstuse, sealhulgas valdavalt endise N. Liidu tööstuse ümberprofileerimiseks ja elektrijaamadele vajalike seadmete tootmiseks. Tahame ju näiteks "Dvigatelis" suurendada 1995. aastaks terase ja valu tootmise mahtu 1400 tonnile. Korda tuleb teha elektrijaamad, et talv häireteta üle elada. 37–38% elektrienergiast müüme väljapoole Eesti Vabariigi piire, sellest 80% Läti Vabariiki ja 20% Vene Föderatsiooni. Tänan. Minu poolt kõik.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, härra Hamburg, et mõned küsimused rahvasaadikutel siiski on. Vladimir Kuznetsov.

V. Kuznetsov

Lugupeetud ettekandja! On kohe näha, et te tunnete olukorda nii Eesti Elektriijaamas kui ka Balti Soojuselektrijaamas – te kirjeldasite seda väga täpselt. Olen rahul ka sellega, et on sõlmitud lepingud Ukrainaga. Te nimetasite ka muid lepinguid. Aga elu on näidanud, et praegu ei saa nende lepingute alusel enam ükski ettevõtte mitte midagi. Kui ma rääkisin nende elektrijaamade juhtidega, siis nad ütlesid, et neile ei anta enam meetritki torusid, vaid esitatakse lausa orjastavaid tingimusi, nõudes vastutasuks kord kolm vagunit alumiiniumi, kord toiduaineid. See on ebareaalne.

Millist konkreetset lahendust te näete, et kas või tänavuseks talveks normaalne soojusrežiim tagada? Tänan.

A. Hamburg

Selge, et endised liidutehased ja ka teiste riikide tehased nõuavad vastukaupa, nii toiduaineid kui kõike muud. Mis puudutab nüüd konkreetselt torusid, siis katelde remont on "Eesti Energia" ülesanne. See organisatsioon on varustatud torudega 83% ulatuses eelmise aasta mahust. Ma leian, et see on praeguses olukorras piisav. Ja loomulikult tuleb iga tehasega leppida konkreetselt kokku, mida üks või teine tehas on võimeline andma. Põhiprobleem on kemikaalide saamine keemilise vee puhastamiseks. Nende varu jätkub 20. jaanuarini.

Juhataja

Suur tänu! Sergei Sovetnikov palub asjaolusid täpsustada.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra Hamburg! Balti Soojuselektrijaama ja Eesti Elektrijaama edasist arengut tuleks ilmselt käsitleda komplekselt koos põlevkivitööstuse arenguga. Kui me energiaplokid remondiks seisma paneme, siis mõjutab see meie põlevkivibasseini edasist arengut. Põlevkivi põhitarbijad on ju ikkagi elektrijaamad. Kas meie vabariigis on koostatud elektrienergia edasise tarbimise perspektiivplaanid? Kas tarbimine suureneb või kavatsetakse kokku hoida ja elektrienergia tootmist vähendada? Tänan.

A. Hamburg

Meil ei ole teist alternatiivi, kui energia mõistlik kasutamine. Eelkõige käib see soojuseenergia kohta, sest kogu soojus toodetakse sisseveetava kütuse baasil. Olukord selle kütusega aga on selline, nagu härra Sild siin rääkis. Põlevkivi tootmise perspektiivplaan saab valmis selle kuu lõpuks. Siinsamas saalis võtsime 12. juunil vastu põlevkivi ja elektrienergia tootmise piirarvud 1995. aastaks. Me tahame tulla selle kuu lõpus läbi majanduskomisjoni Ülemnõukogu ette, et muuta 12. juuni otsuse ühte punkti ja kinnitada uued põlevkivi ja elektrienergia tootmise arvud. See ei tähenda, et me suurendame põlevkivi ja elektrienergia tootmist, vaid me tahame peatada nende tootmise languse.

Juhataja

Suur tänu! Üks küsimus on rahvasaadik Tõnis Metsalt.

T. Mets

Lugupeetud ettekandja! Mul oleks teile paar küsimust. Mis hinnaga müüakse elektrienergiat Lätti ja Venesse? Läti ise elektrit peaaegu ei tooda ja temale on see siiani olnud väga odav. Saastamisest tulenev kahju ja materjalikulu aga on jäänud meie osaks. Kas hinnapoliitikas on oodata mingit muutust? Teiseks. Eesti omariikluse ajal kasutati põlevkivi väga ratsionaalselt ja seda põletati vähe. Praegu on põhiline osa just põletamine, keemiline kasutamine on väga piiratud. Kas energeetikaprogrammis on ette näha mingit muutust? Kas hakkame uuesti tootma bensiini, kasulikke kemikaale või muud, mida põlevkivist võib saada?

A. Hamburg

Elektrienergia hinnaks kehtestas valitsus 1990. aastal 5 kopikat kilovatt-tund. Niisuguse hinnaga müümeги seda oma vabariigi tarbijatele ning Läti Vabariigile. Vene Föderatsioonile, sealhulgas Pihkva oblastile müüme elektrienergiat madalama, kuid omahinnast kõrgema hinnaga. Vene Föderatsioonile müüdavast elektrienergiast ei saa me kasumit. Põhjus on selles, et meie energeetika bilanss on negatiivne. Eesti ostab energiat sisse 700 miljoni USA dollari eest aastas, välja müüb aga 200 miljoni dollari eest. Enamik energiaressursse tuleb Vene Föderatsioonist, mis tingib ka hinnapoliitika. 1992. aastal on ette nähtud nii omal maal kasutatava kui ka välismaale müüdava elektrienergia hinna tõus.

Mis puudutab põlevkivi tootmise või kasutamise struktuuri, siis elektriks põletatakse ära 19 miljonit tonni, 2,5 miljonit tonni läheb keemiasaadusteks. Meil ei ole kavas suurendada põlevkivikeemiatoodangut ja seda kahel põhjusel. Esimene põhjus on see, et meie endi ning Rootsi, Austraalia, Ameerika ja Kanada teadlastel ei ole selget seisukohta, kas põlevkivikeemia ikka annab oodatavat kasumit. Teine põhjus on see, et kohe oleks vaja rajada ühissetevõtte. Vanad ettevõtted Kiviõlis ja Kohtla-Järvel lihtsalt ei ole võimelised suurendama töötlemismahtu. Bensiini on võimalik toota Eesti Elektri jaamas ülesseatud agregaadis, kui see töötaks normaalrežiimil, siis kataks aastane toodang Eesti ühe kuu bensiinivajaduse. Bensiini oktaanarv on maksimaalselt 66 piires ja tootmiskulud sellised, et bensiiniliitri hind tuleb 12-15 rubla. Agregate, millega enne sõda bensiini tehti, ei ole võimalik taastada.

Juhataja

Suur tänu, härra Hamburg! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kolleegid! Me oleme graafikust maas. Teen ettepaneku kuulata ära vastus viimasele planeeritud küsimusele. Rahvasaadikud Hallaste ja Kama tahavad saada täpsemat selgitust käibe- ja aktsiisimaksust vabastamise kohta. Vastab rahandusminister härra Miller.

R. Miller

Austatud eesistuja, austatud rahvasaadikud! Vabariigi Ülemnõukogu saadikud Illar Hallaste ja Kaido Kama esitasid ühise järelepärimise maksusoodustuste andmise kohta Loksa Laevaremonditehasele, Eestis paiknevatele sõjaväeosadele ja tehasele "Dvigatel". Samasisuline järelepärimine on avaldatud ka 16. novembri "Postimehes" pealkirjaga "Rahandusministeerium teeb maksusoodustusi Liidu tehastele ja Vene sõjaväele." Kuna tegemist on samasisulise ja üheaegse küsimuse esitamisega härrade Hallaste, Kama ja Muuli poolt, ehkki erinevas vormis, siis on loogiline, et ma pean vajalikuks nendele ühist vastamist. Selguse mõttes tahaksin meenutada, et Eesti Vabariigi Valitsuse 1990. aasta 10. oktoobri määruse nr. 209 kohaselt võib rahandusministeerium teha maksusoodustusi riigieelarvesse laekuva tulumaksu ning ettevõtete käibemaksu osas. Rahandusministeeriumi 14. detsembri käskkirjaga nr. 49 moodustati rahandusministeeriumis maksusoodustuste komisjon, kuhu personaalselt kuuluvad teie ees kõneleja, härrad Roose ja Vinnal rahandusministeeriumist, härra Aaron maksuametist, härra Saat majandusministeeriumist ning härra Tonsiver Tallinna Linnavalitsusest. Ma leian, et komisjoni töö on organiseeritud demokraatlikult, kõigil asjaosalistel ja huvitatud pooltel on olnud võimalik komisjoni töös osaleda ning taotlusi esitada ja põhjendada. Iga istungi kohta koostatakse protokoll ning väljavõtted saadetakse Eesti Maksuametile ja maksusoodustuste taotlejatele. Lähtudes komisjoni istungi otsusest, vormistatakse konkreetne maksusoodustuste andmine rahandusministeeriumi määrusega, millele kirjutab alla rahandusminister või tema esimene asetäitja. Kokku on toimunud käesoleval aastal 20 komisjoni istungit, kus vaadati läbi 201 maksusoodustuse taotlust, millest rahuldati 103. Soodustusi anti näiteks kapitaalvahutuste tegijatele ja ettevõtetele tulumaksu tasumisel, et edendada tarbekaupade tootmist ning soodustada invaliidide tööjõu kasutamist. Kolmanda suurema lõiguna on antud soodustusi vastuolude lahendamiseks Liidu seaduste alusel. Veel tuleks märkida, et tulumaksusoodustusi on antud mõningatele organisatsioonidele, kes on korraldanud heategevaid loteriisid, näiteks selliseid nagu pensionäride ühenduse poolt korraldatud ühekordne memme-taadi loterii, millest saadud tulu suunatakse vanurite abistamiseks. Samuti võiks mainida Rapla noorte kommertskoja korraldatud ühekordset loteriid "Ema ja laps", mis vabastati tulumaksust. Tulu läks laste abistamiseks. Soodustusi on tehtud ka kalatööstusele. Tallinna sadam esitas taotluse diiselkütuse vabastamise kohta aktsiisimaksust ja vabariiklikust käibemaksust. Küsimus oli väga tõsine. Nimelt ei toonud teistesse sadamatesse kinnistatud laevad enam kala meile, sest meie hinnad on kõrgemad kui mujal. Olime paratamatult sunnitud vabastama teiste firmade laevad aktsiisimaksust ja vabariiklikust käibemaksust. Sedasama tehti ka Tallinna

Kalasadama laevadega. Selle osa lõpetuseks ma tahaksin märkida, et maksusoodustuste komisjoni praktilise töö kogemusi võeti arvesse vabariigi ettevõtete tulumaksu- ja käibemaksuseaduse eelnõude koostamisel. Kuid konkreetselt tahan rääkida kolmest juhust. Loksa Laevaremonditehas pöördus 5. juunil oma kirjaga rahandusministeeriumi maksusoodustuste komisjoni poole taotlusega vabastada vabariigis kehtestatud käibemaksust NSV Liidu Kaitseministeeriumile tehtavad tööd, kuna vastavalt NSV Liidu Ministrite Kabineti 1991. aasta 31. jaanuari määrusele nr. 17 ei kuulunud need kaubad maksustamisele. Tekkis olukord, kus kaitseministeeriumile saadetud kaupade eest jäeti Loksa Laevaremonditehasele maksmata mitte ainult käibemaksu osa, vaid keelduti üldse aktsepteerimast kogu saadetise maksumust. Kui maksuamet oleks läinud kontrollima, ei oleks maksuvabastust tehtud ja sisse tulnuks nõuda kogu see käibemaks Loksa Laevaremonditehase vahenditest. Nii on selle küsimuse majanduslik sisu. Ja täpselt analoogiline majanduslik sisu on ka "Eesti Kütuse" asjadel. Maksusoodustuste komisjon pidi otsustama, kas nõuda "Eesti Kütuselt" ja Loksa Laevaremonditehaselt meie seaduste järgi sisse nende kätte jäänud kasumiosa, mida nad ei ole saanud Liidu ettevõtelt või sõjaväeosadelt vastavalt Liidu seadustele, ja tekitada nendele sellega kahju. Maksusoodustuste komisjon leidis, et ei ole õige neid summasid sisse nõuda. Nii antiigi soodustused. Mis puutub summadesse, siis on arvestused näidanud, et Loksa Laevaremonditehaselt saamata jäänud käibemaksu summa oleks olnud 17 500 rubla aastas. See muidugi ei ole oluline summa, aga küsimus oli põhimõttelist laadi.

Mis puutub veel sõjaväeosadesse, siis "Eesti Kütuse" osas moodustasid need summad aasta arvestuses kokku miljon rubla. Seejuures tahan märkida, et me lükkasime Balti sõjaväeringkonna taotluse esialgu tagasi, kuna meie teada kandsid sõjaväeosad üksikisiku tulumaksu üle Riiga, mistõttu see ei laekunud meie eelarvesse. Minu kirjaga 11. juunist teatasime, et maksusoodustuse küsimus vaadatakse läbi, kui vabariigi territooriumil asuvad sõjaväeosad kindlustavad üksikisiku tulumaksu summade täieliku ja tähtaegse kandmise eelarvesse. Sõjaväeringkonna ülema asetäitja teatas meile, et sõjaväeosad hakkavad tasuma tulumaksu ja tasuvad ka eelneva perioodi eest vastavalt vabariigis kehtestatud korrale. Me lasime maksuametil kontrollida, kas seda lubadust täidetakse või mitte. Tallinna Maksuameti ja teiste maksuametite andmetel laekub tulumaks normaalselt. Seoses sellega saime ainuüksi Tallinnas täiendavaid tulusid 2 miljonit rubla. Maksusoodustused selles osas, mis oleks tulnud sisse nõuda "Eesti Kütuselt", moodustasid 1 miljon rubla. Majanduslikust seisukohast õigustab see operatsioon ennast igati.

Edasi. Küsimus "Dvigateli" kohta. "Dvigatel" pöördus 8. oktoobril meie poole kirjaga, milles taotles tehase finantsolukorra normaliseerimiseks maksusoodustuse saamist. Mul oli pikem jutuajamine tehase direktori härra Galkiniga tehase edasistest perspektiividest ja tänasest majanduslikust olukorrast. Pangakrediiti on tehas võlgu 23,4 miljonit rubla. Tehasesse on seisma jäänud riigi tellimisel valmistatud toodangut, millel praegu ei ole ostjaid seoses kaitsekulutuste vähendamisega. Tehase lasteasutuste, tervishoiuasutuste ja sotsiaalsfääri kulutused moodustasid 9 kuuga 8,4 miljonit rubla. Samal ajal me näeme, et tehasel on väljavaateid integreeruda vabariigi majandusse. Direktorilt saadud andmetel toodetakse käesoleval aastal vabariigi vajadusteks minevat toodangut 12,1 miljoni rubla eest. Rekonstrueerimise tulemusena, milleks vajatakse täiendavalt 4–5 miljonit rubla, kavatseb tehas järgmisel aastal vabariigi vajaduseks valmistada toodangut 46,5 miljoni rubla eest ning sellele lisaks anda vabariigi kaubavahetusfondi toodangut 50 miljoni rubla eest. Kokku teeb see 96,5 miljonit rubla. Seepärast pidaski rahandusministeerium võimalikuks anda maksusoodustustest, et tehasel oleks vahendeid oma töö ümberkorraldamiseks ja rekonstrueerimiseks. Lõpetuseks tahan öelda, et minu arvates ei ole esitatud järelepärimise sisu mitte selles, et sarjata rahandusministeeriumi ja koos sellega vabariigi valitsust, vaid selles, et võimalikult rohkem ja otsese jätkuna sellele, mis toimus 14. novembril, mustata vabariigi valitsust. Seekord tõmmati härra Muuli kaudu kaasa ka ajakirjandus. Nii võib ajalehes asja tõepoolest interpreteerida, kuid avaldamata jäeti küsimuse majanduslik sisu, põhjused, miks nii tehti ja millised olid tegelikud summad. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Täna, härra Miller! Rahvasaadikutel on küsimusi. Ma väga palun, et me nendega ka piirduksime. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Austatud eesistuja, lugupeetud härra minister! Te ütlesite, et järelepärijate eesmärk polnud mitte sarjata, vaid mustata valitsust. Esiteks ma juhin tähelepanu sellele, et tegemist ei ole mustamisega. Mul on käes kolm rahandusministeeriumi määruse koopiat, kus on sees needsamad kõnesolevad asjad. Meie ei vaidlusta rahandusministeeriumi õigust teha maksusoodustusi üksikutele ettevõtetele, sellist vaidlust ei ole. Meid huvitab ainult üks küsimus: mis põhjusel valitsus selliseid maksusoodustusi teeb? Millised on need poliitilised põhjused, millest valitsus juhindub, kui ta vabastab kuni aasta lõpuni käibemaksust NSV Liidu Kaitseministeeriumile realiseeritava toodangu? Kas see on eriline armastus NSV Liidu

Kaitseministeeriumi vastu, kui tagasiulatuva jõuga vabastatakse 4. jaanuarist käibemaksust ja 1. aprillist aktsiisimaksust "Eesti Kütuse" poolt sõjaväeosadele väljastatava naftasaadused (bensiin ja diislikütus) kuni aasta lõpuni? Te tõite põhjenduseks selle, et sõjaväelased hakkasid maksuma üksikisiku tulumaksu. Selline põhjendus ei ole veenev. Kõik Eesti Vabariigi elanikud maksavad üksikisiku tulumaksu. Kas see annaks meile õiguse jätta maksmata käibemaks ja aktsiisimaks, kuna üksikisiku tulumaksu me ju juba maksame? See on esimene küsimus.

Teiseks. Kas on teisi ettevõtteid peale "Dvigateli", kellele on antud selline soodustus? Millised on need poliitilised põhimõtted, millest valitsus on oma töös juhindunud? Aitäh!

R. Miller

Härra Hallaste! Ma rõhutan veel kord, et siin ei ole tegu poliitiliste küsimustega. Rahandusministeerium on püüdnud niipalju kui võimalik hoiduda eemale poliitikast. Kui te tähelepanelikult ei kuulanud, kordan, et me ei tahtnud "Eesti Kütuselt" ja Loksa Laevaremonditehaselt sisse nõuda riigieelarvesse summasid, millest nad olid ilma jäänud, sest vastavalt Liidu seadustele ei tasunud sõjaväeosa ja kaitseministeeriumi ettevõtted meile neid summasid. See oli ainus põhjus. Mitte mingisugust poliitilist mängu ma siin ei näe. Teine küsimus. Selliseid soodustusi, mis "Dvigatelile" anti, teised tehased taotlenud ei ole.

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Ma väga palun, ärgem esitagem praegu rohkem küsimusi. Lepime kokku, et Aavo Mölder on viimane. Meil on veel üks päevakorrapunkt täna plaanis. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra rahandusminister! Milline on ministeeriumi seisukoht, kas kombinaadile "Ars" ja teistele antakse maksusoodustusi selles ulatuses, millega nad finantseerivad loominguliste liitude tegevust? Teatavasti aasta tagasi andis rahandusministeerium teatava maksusoodustuse. Kas see kehtib? Aitäh!

R. Miller

Kõik rahandusministeeriumi poolt antud maksusoodustused lõpetavad kehtivuse 1. jaanuaril 1992. Maksusoodustusi hakatakse andma ainult vastavalt kehtivale tulumaksuseadusele. Mis

puutub teie mainitud ettevõttesse, siis juhul, kui nendel maksusoodustused langevad ära, asendatakse need eelarvelise finantseerimisega.

Juhataja

Suur tänu! Aavo Mölder.

A. Mölder

Austatud spiiker, lugupeetud ettekandja! Me kuulsime teie ettekandest, et üle saja korra on antud maksusoodustusi, aga vastavalt viimastele seisukohtadele on maksusoodustused tulevast aastast alates Ülemnõukogu kompetents. Kuidas te näete nüüd maksusoodustuste komisjoni tööd?

R. Miller

Maksusoodustuste komisjon lõpetab töö selle aasta sees.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole.

R. Miller

Ma tänan kah!

Juhataja

Kolleevid! Ma veel kord juhin teie tähelepanu sellele, et viimane reglemendiparandus osutus ebaõnnestunuks. Sellise kinnitatud graafikuga ei ole võimalik Ülemnõukogus tööd teha. Palun tehke oma ettepanekud reglemendikomisjonile.

T. Antoni informatsioon Põhiseaduse Assamblee tööst

Juhataja

Lugupeetud kolleevid! Vastavalt kinnitatud päevakorrale järgneb nüüd informatsioon Eesti Vabariigi Põhiseaduse Assamblee tööst. Ja ma palun kõnetooli Põhiseaduse Assamblee juhataja härra Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Küsimus Põhiseaduse Assamblee tööst on Ülemnõukogu päevakorras assamblee juhatusel taotlusel. Põhjus, miks juhatus taotles selle küsimuse päevakorda võtmist, seisneb selles, et 15. novembriks pidi assamblee Ülemnõukogule üle andma põhiseaduse eelnõu. Seda aga pole olnud võimalik teha. Assamblee juhatus tahab Ülemnõukogule ette kanda, kui kaugel on töö põhiseaduse eelnõu tegemisel ja millised on assamblee ettepanekud jätkamiseks. Täna on lõppenud põhiseaduse eelnõu teine lugemine, välja on töötatud eelnõu tööprojekt. Ees on kolmas lugemine ja selle käigus viimistletud projekti ekspertiis. Assamblee juhatus teeb ettepaneku võimaldada veel ühe kuu jooksul jätkata tööd ja samuti võiks assambleele teha ülesandeks korraldada pärast kolmanda lugemise lõpetamist eelnõu rahvaarutelu. Ka selleks oleks vajalik ühte kuud. Pärast rahvaarutelu tulemuste läbiarutamist ja vajalike korrektuuride tegemist eelnõus oleks Ülemnõukogul võimalik otsustada, kas assamblee poolt väljatöötatud põhiseaduse eelnõu on võimalik panna rahvahääletusele või mitte.

Ja lõpetuseks. Assambleele kinnitati eelarve, kus oli ette nähtud kulusid kokku 140 000 rubla ulatuses. 15. novembrini ei ole assamblee seda eelarvet ületanud, kuid kui assamblee jätkab tööd, siis loomulikult ta selle eelarve järgi edasi töötada ei suuda.

Ja teiseks. Ma soovin teid informeerida sellest, milline on olnud meie kolleegide, 30 Ülemnõukogu liikme osavõtt assamblee tööst. Kokku on toimunud 14 assamblee täiskogu istungit ja neist on kõige rohkem – 8 korda – puudunud härra Rüütel. Assamblee juhatus on seisukohal, et härra Rüütli puudumine on vabandatav. Kolleeg Mart Laar on puudunud 7 korda ning kolleegid Kaido Kama ja Enn Tupp kumbki 4 korda. 3 korda on puudunud 7 kolleegi. Teematoimkondi on olnud 8 ja neist 8 päevast on puudunud 6 päeva nii härra Rüütel kui ka härra Laar, 3 korda on teematoimkonna 8 tööpäevast puudunud 5 kolleegi. Täna teid!

Juhataja

Suur tänu! Rahvasaadikutel on mõned küsimused. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Anton! Palun täpsustada seda mehhanismi, millal pannakse eelnõu teie ettepanekul rahvahääletusele, kas pärast teist või pärast kolmandat lugemist? Kes ja mille põhjal teeb rahvaarutelust kokkuvõtte ja kes veel võib teha põhiseaduses täiendusi? Tähendab, kuidas teie praegu näete selle asja järgnevat? Ma ei saanud päris hästi aru.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Ütlen veel kord, et teine lugemine on lõpetatud. Ja minu ettepanek seisnes selles, et Ülemnõukogu kaaluks assamblee juhatuse seisukohta võimaldada põhiseaduse eelnõuga tutvuda pärast kolmandat lugemist. Kolmanda lugemise lõpetamiseks ma esitasin assamblee juhatuse ettepaneku võimaldada assambleel töötada veel kuu aega, 15. novembrist 15. detsembrini. Selgitan veel kord ka seda, et rahvaaruteluks kulub samuti arvatavasti kuu. See kuu hakkaks kulgema 15. detsembrist. Mis puudutab rahvaarutelu organisatsioonilist külge, siis on võimalik täpselt kindlaks määrata, millises seoses rahvaaruteluga on assamblee ülesanded ja millised on Ülemnõukogu teiste organite ülesanded. Ollakse seisukohal, et peakoormuse rahvaarutelu läbiviimisel peaks enda kanda võtma Põhiseaduse Assamblee. Loomulikult esitab assamblee juhatus Ülemnõukogule aegsasti sellekohase otsuseprojekti. Praeguses staadiumis informeerib assamblee juhatus Ülemnõukogu vajadusest läbi viia rahvaarutelu ja ettepanekust, et selle töö põhikoormuse võtaks enda kanda assamblee.

Juhataja

Suur tänu! Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Ülemnõukogu liikmetel tuleb teinekord viibida komanderingus Ülemnõukogu lähetusel nii oma valimispiirkonnas kui ka raja taga. Ning seega on põhjendatud ka mõned puudumised. Kuid kas assamblee liikmed, kelle nimed te ette lugesite, on puudunud assamblee lähetusel või omal riisikol? Esimene küsimus. Ja teine. Juttu oli rahvaarutelust. Kuid me teame, et seda rahvaarutelu on üpris raske korraldada ja see võib lõppeda teatud määral demagoogilise ettevõtmisega või ka suure valimiseelse võitlusega. Kas siiski ei saaks piirduda rahvahääletusega?

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Assamblee ülesannete hulka ei kuulu selgitada, kes assamblee liikmetest puudub põhjusega või ilma. Assamblee töö on korraldatud selliselt, et võimalik on töötada ka siis, kui puudujaid on palju. Assamblee liikmetele makstakse tasu vaid tegelikult tehtud töö eest ja seega ei ole mul mitte mingeid etteheiteid nendele kolleegidele, kelle nimed ma ette lugesin. Kuid ma arvan, et siiski on Ülemnõukogul vaja teada, kuidas osalevad

assamblee töös selleks volitatud 30 kolleegi. Kuid kordan: assamblee juhatusel ei ole mitte mingeid etteheiteid Ülemnõukogu liikmetele, kelle nimed ma ette lugesin.

Ja teiseks. Ilmselt on mõistlik rahvahääletus läbi viia siis, kui rahvale on selgitatud valminud põhiseaduse eelnõu sisu. Assamblee juhatus on seisukohal, et valminud eelnõu sisu peaks tutvustama ning selle kohta kriitilised märkused ja ettepanekud ära kuulama assamblee, seesama tööorgan, kes nende küsimustega seni on tegelnud. Võimalikud on ka teised lahendid. Seepärast assamblee juhatus probleemi Ülemnõukogule esitabki ja teeb ettepaneku, et selle raske töö võiks enda kanda võtta assamblee, kui Ülemnõukogu sellega soostub ja assambleele vastavad volitused annab. Kui Ülemnõukogu on põhimõtteliselt nõus, et assamblee sellist ülesannet täidab, siis valmistab assamblee juhatus ette asjakohase otsuseprojekti, mis täpselt näitab, millised on assamblee ja millised Ülemnõukogu teiste organite ülesanded rahvaaruteluga seoses. Rahvaarutelu tuleks enne rahvahääletust pidada siiski vajalikuks, sest iga Eesti Vabariigi kodanik peaks hääletama minnes teadma, mis on eelnõu plussid ja miinused.

Juhataja

Suur tänu Tõnis Mets! Me ootame ikka ainult küsimusi.

T. Mets

Lugupeetud härra ettekandja! Mul on teile ainult üks küsimus. Rahva hulgas on tekitanud küllaltki palju pahameelt assamblee seisukoht, et presidendi valivad valijamehed. Öeldakse, et rahvalt võetakse ära isegi presidendi valimise võimalus. Ühesõnaga, nagu ütles kolleeg Peterson, võib rahvahääletus kujuneda teatud ringkondade demagoogiliseks võtteks. Kas Ülemnõukogul on õigus teha korrektiive Põhiseaduse Assamblee poolt väljatöötatud põhiseaduses?

T. Anton

Assamblee ei tegele sellega, et rahvalt midagi ära võtta. Assamblee on Ülemnõukogult saanud täiesti selge, üheselt mõistetava ülesande töötada välja põhiseaduse eelnõu, mitte mingeid muid ülesandeid assamblee ei ole täitnud. Kuivõrd assamblee on Ülemnõukogu tööorgan, siis eelnõu, mille assamblee on ette valmistanud, antakse üle Ülemnõukogule. Ma kordan: Ülemnõukogu otsustab, kas see eelnõu väärib rahvahääletusele panemist või mitte. Eelnõu sisuliste paranduste tegemine on aga üsna küsitav. Probleem on selles, et põhiseadus, nagu iga teinegi ulatuslik seadus, kujutab endast süsteemi. Selle süsteemi üksikute osade paremaks

tegemine viib kogu seaduse tasakaalust välja, seadus muutub sisemiselt vastuoluliseks ning ei täida enam neid ülesandeid, milleks ta on koostatud. On võimalik, et Ülemnõukogu teeb assambleele ülesandeks kaaluda veel kord mõnede sõlmküsimumuste lahendeid. Sõlmküsimumuste lahendamine teisel viisil, kui see eelnõus parasjagu tehtud on, viib paratamatult selleni, et eelnõu väga paljusid osasid tuleb sõltuvalt sõlmküsimumuse uuest lahendist ümber teha. Ma arvan, et kiiresti on seda suuteline tegema ainult assamblee, kes on nendesse küsimustesse sisse elanud ja arvatavasti mõistab, mispärast on valitud üks või teine lahendusvariant, millega eelnõu tervikuna on seotud.

Juhataja

Suur tänu! Lembit Annus.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, austatud Tõnu Anton! Mul oleks kaks küsimust. Esimeses küsimuses jätkaksin kolleeg Tõnis Metsa mõtet selles osas, et kas te olete ka kaalunud, millisesse olukorda satub Ülemnõukogu pärast seda, kui põhiseadus on läbi arutatud assamblees, rahvaarutelu on toimunud, aga Ülemnõukogu ei ole veel midagi arutanud. Kas ei oleks otstarbekohane korraldada Ülemnõukogus enne eelnõu rahvaarutelule panemist kas või selle esimene lugemine. See oleks minu esimene küsimus.

Ja teine küsimus. Tõnu Anton, te väitsite, et sisuliste paranduste tegemine põhiseadusse kui süsteemi on küsitav. Aga mis saab näiteks siis, kui Ülemnõukogul tekib tahtmine teha parandus. Ma leian, et presidendi valimine kogu rahva poolt on demokraatia kõrgeim väljendusviis. Kuidas te vastate sellele küsimusele? Aitäh.

T. Anton

Härra Annus! Kahtlemata pööravad massikommunikatsioonivahendid vajalikkude tähelepanu teie ettepanekule, et president valitaks rahva poolt ja et sellega oleks tagatud demokraatia. Assamblee on samuti püüdnud võimalust mööda põhiseadusse koondada demokraatlikke norme, kuid ma pean vajalikuks siiski veel kord rõhutada, et demokraatia kujutab endast süsteemi, mitte ühe ettepaneku absolutiseerimist. Mis puudutab võimalikkude esimest lugemist Ülemnõukogus, siis ma soovin kõigi kolleegide tähelepanu juhtida sellele, et Ülemnõukogu ei võta põhiseadust vastu. Me ju leppisime teiega kokku, et põhiseadus võetakse vastu rahvahääletusel. Millisest esimesest lugemisest käib jutt?

Juhataja

Suur tänu! Võib-olla selgitate selle töö korras välja, kuid nüüd veel Rein Järliku küsimus.

R. Järlik

Austatud juhataja, austatud ettekandja! Kas oleks võimalik selgitada lähemalt, mida kujutab endast planeeritud rahvaarutelu? Kas see on kuu aega kestev protsess, mille käigus assamblee liikmed selgitavad rahvale, miks põhiseadus peab tulema just selline, nagu on koostatud eelnõu? Või on see kuu aega kestev arutelu rahva hulgas, kollektiivides, mille käigus laekuvad parandused ja ettepanekud, mida assamblee on kohustatud või kohustub võtma arvesse ning sisse viima põhiseaduse eelnõusse? Aitäh!

T. Anton

Rahvaarutelu funktsioon seisneb siiski selles, et avalikustada väljatöötatud põhiseaduse eelnõu ja anda võimalus rahvale, kaasa arvatud õigusteadlased, filosoofid, ajaloolased jne., ütelda välja oma seisukoht valminud projekti suhtes. Mis puudutab assamblee liikmete ägedat kampaaniat jääda just nende seisukohtade juurde, mis on kirjas põhiseaduse eelnõus, siis ma arvan, et eelnõu peab olema suuteline kaitsma ennast ise ja vaevalt et 60 assamblee liiget suudaksid kaitsta seda eelnõu. Pole kahtlust, et rahvaarutelu käigus laekub väga palju ettepanekuid, millest suur osa on üsna halvasti omavahel sobitatavad. Seepärast ei ole kuigi reaalne, et kõik niinimetatud rahva seisukohad viidaks valminud põhiseaduse eelnõusse mehaaniliselt. Tõenäoliselt teenib rahvaarutelu siiski eeskätt funktsiooni, mida ma nimetasin, see on eelnõu tutvustamine, ja kui Ülemnõukogu annab assambleele võimaluse parandada neid vigu, millele on õigesti juhitud tähelepanu, siis loomulikult on assamblee selle eest tänulik ja vead kõrvaldatakse. Kolleegid peaksid mõistma, et võimatu on välja töötada sellist põhiseaduse eelnõu, mis meeldiks kõigile, sest see oleks kindlasti kehva kvaliteediga.

Juhataja

Suur tänu, härra Anton! Indrek Toome.

I. Toome

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Üks küsimus jäi pärast teie vastuste ärakuulamist siiski hinge. Tähendab, meie delegeerisime enda hulgast 30 inimest, et nad töötaksid koos Eesti Kongressi poolt delegeeritud 30 inimesega välja selle eelnõu. Mulle siiski tundub, et Ülemnõukogu tervikuna, lisaks nendele 30 kolleegile, kes töötasid koos kolleegidega Eesti

Kongressist, peaks kujundama oma arvamuse selle eelnõu kohta. Pole tähtis, kas teha seda nüüd istungjärgu käigus või mõnel muul istungil. Kas teile ei tundu, et see võiks toimuda kas või istungjärguväliselt, nii nagu me teinekord oleme kujundanud oma arvamust. Igal juhul peab Ülemnõukogu kujundama oma arvamuse. Mis teie arvate? Mitte ainult need 30 inimest, kes on valitud.

T. Anton

Assamblee juhatusesele esitatud ettepanek pole uus ja nii on assamblee juhatus asju ajada mõelnudki. On vähetõenäoline, et Ülemnõukogu langetab otsuse põhiseaduse eelnõu rahvahääletusele panekust, lugemata seda eelnõu läbi ja sisuliselt kaalumata, kas eelnõu on piisavalt kvaliteetne, et seda rahvahääletusele panna. Ma ütlen veel kord, et rahvahääletusele paneb põhiseaduse eelnõu Ülemnõukogu, mitte assamblee. Milliseid töövorme kasutades Ülemnõukogu selgusele jõuab, kas põhiseaduse eelnõu väärrib rahvahääletusele panekut või mitte, on loomulikult tema enda otsustada ja selles osas Põhiseaduse Assambleel mingeid ettepanekuid ei ole.

Juhataja

Suur tänu, härra Anton! Loodetavasti rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan. Kolleegid, mul on selline ettepanek mitte võtta härra Antoni informatsiooni lihtsalt teadmiseks, vaid et teeksimise härra Antonile oma ettepanekud kirjalikult ja nende põhjal koostab Põhiseaduse Assamblee Ülemnõukogu otsuseprojekti. Ja kui ei laeku mitte ühtegi ettepanekut, siis eeldame, et see on täiskogu nõusolek ja härra Anton teeb koos oma kantseleiga eelnõu nii, nagu ta selle esialgu kavandas. See on minu ettepanek. Kas ollakse nõus? Ma tänan. Kokku saame homme kell 16.00 selles saalis. Head nägemist!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

56. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

20. november 1991

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere õhtust, kolleegid! Asugem töökohtadele. Kas võib alustada istungit? Kolleegid, enne kui me viime läbi kohaloleku kontrolli, anname sõna kõnetoolist proua Krista Kilvetile, kes valitsuse nimel annab üle mõned seadusandlike aktide projektid. Palun.

K. Kilvet

Austatud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Eesti Vabariigi Valitsus esitab teile põllumajandusministeeriumi poolt ettevalmistatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi maareformi seaduse rakendamise kohta" projekti, mille eelseisval arutamisel täiskogus teeb ettekande põllumajandusministri asetäitja härra Pajo. Aitäh!

Juhataja

Kolleegid! Tundub, et mikrofonid töötavad. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 75 rahvasaadikut, puudub 28.

NSV Liidu (teiste riikide) kodanike staatusest Eesti Vabariigis

Juhataja

Lugupeetud rahvasaadikud! Vastavalt meie kinnitatud päevakorrale alustame pooleli jäänud otsuseprojektist, mis käsitleb NSV Liidu ja teiste riikide kodanike staatust Eesti Vabariigis. See teema on meil katkenud. Oleme ära kuulanud paljud ettekanded, kuid me ei tea veel õiguskomisjoni arvamust selles küsimuses. Seepärast palun kaasettekande esitamiseks kõnetooli härra Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Me asume taas arutama kolleegide Kassi ja Kåbini otsuseprojekti, mis käsitleb NSV Liidu ja teiste riikide kodanike staatust Eesti Vabariigis. Selle projektiga seoses süüdistas meid 13. novembri "Rahva Håål" vastutegutsemises eesti rahva õigustele. Õiguskomisjon on seda hoiatust võtnud tåie tõsidusega. Ma soovin kõigepealt avaldada veendumust, et kolleegide Kassi ja Kåbini otsuseprojekt kajastab üsna suure osa, võib-olla ka enamiku Ülemnõukogu liikmete tahet õigesti. Ometi peaks just praegu – kåivad ju låbirååkimid Nõukogude Liiduga – tåpselt kaaluma, mida õelda ja mida kirjutada. Arvan, et otsus, mille projekt on meie ees ja mille on esitanud kolleegid Kass ja Kåbin, peaks olema sõnastatud eriti tåpselt.

Nüüd aga låhen konkreetset otsuse punktide juurde, låhtudes õiguskomisjoni otsusest nende kohta. Esiteks, mårigitud õigusjårgsus on nii poliitiline kui ka sývaõiguslik küsimus. Keeruline on õigusjårgsus samuti riigiõiguse küsimustes ja kui on võimalik, peaks seda keerulist küsimust otsustama siis, kui Ülemnõukogu liikmed saavad aru, mida nad otsustavad, sest vaevalt on mõistlik eriteadmisi, teaduslikku analýüsi nõudvaid küsimusi otsustada hååletamise teel.

Teiseks, on õige, et Eesti Vabariik ei pea teiste riikide kodanikele andma kodakondsust tingimusteta. Arusaamatuks jääb aga väide, et selle printsiibi kehtivus oleneb asjaolust, kas teiste riikide kodanike asumine Eestisse toimus tema kodanike tahte vastaselt või mitte. Vajalik on mõista ka seda, et teiste riikide kodanike, samuti kodakondsuseta isikute staatus måratakse mitte üksnes tånases, vaid ka homses Eestis kindlaks eeskått rahvusvahelise õiguse aktidega.

Kolmandaks, kodanike enesemåaramise õigus on vähetuntud termin. Selle kasutamine projektis lisab segadust niigi keerulises valdkonnas ja seetõttu peaksid projekti autorid selgitama, mida nad kodanike enesemåaramise all mõtlevad. Samuti on oluline mõista, et kodanike õigusi ja kohustusi ei mårata ÜRO Peaassamblee resolutsiooniga kinnitatud deklaratsioon ega ka teised analoogilised dokumendid. Nimelt on neil dokumentidel üksnes soovituslik iseloom ja tåiendavate õigusaktideta ei seo nad yhtegi kodanikku ega mittekodanikku ei õiguste ega kohustustega. Otsuseprojekti neljas ja viies punkt esitavad uue, asumisloa mõiste. Immigratsiooniseaduses kasutatakse elamisloa mõistet. Ilmselt on vaja asumisloa mõiste måratleda. Punktis neli nõutakse valitsuselt koos kodakondsusseadusega rakenduseseaduse eelnõu ja veel kahe seaduseelnõu esitamist. Kui me sellise otsuse vastu võtame, oleme blokeerinud valitsuse poolt kodakondsusseaduse rakendusotsuse projekti

õigeaegse esitamise Ülemnõukogule. Ma arvan, et Ülemnõukogul tuleks jõuda selgusele nendes probleemides, mida ma õiguskomisjoni nimel teile esitasin. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, härra Anton! Tundub, et küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised, palun kõnetooli Enn Leissoni.

E. Leisson

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Olen fikseerinud terve hulga tähendusi, millele ma kahjuks Tõnu Antoni eeskujul ei saa anda väga kategoorilist juriidilist sõnastust. Ometi pean ma oma kohuseks teha need teile Ülemnõukogu rahvussuhete komisjoni nimel teatavaks. Kui alustada preambulast, siis selgub, et Eesti Vabariigi oleme taastanud tänu Eesti NSV seadustele. Proovige siit leida midagi muud peale kahe viimase lõigu, mis üldsõnaliselt viitavad ÜRO Peaassamblee 1960. aasta resolutsioonile ja rahvusvaheliselt üldtunnustatud normidele iga rahva õiguse kohta. Need deklaratsioonid on vormilt ja vaimult samasisulised, nagu meie tegime neid 1,5 aastat tagasi. Need ei ütle mitte midagi ega seo mitte kedagi mitte millegagi. Kogu ülejäänud osa rajaneb Eesti NSV Ülemnõukogu otsustel ja NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressi otsusel. Niipalju siis sellest Eesti Vabariigist ja tema järjepidevusest. Seda momenti, härrased rahvasaadikud, tahan ma kõigepealt rõhutada. Ebaeetiline oleks rajada vaba Eestit Eesti NSV seadustele. Meie lugupeetud kolleegide otsuseprojekti 2. punktis on säte, et Eesti Vabariigil ei ole riigiõiguslikku kohustust anda Eesti Vabariigi kodakondsus Eestis elavatele NSV Liidu ja teiste riikide kodanikele, tingimusteta, mille poolt ma hääletan kahe käega. Edasi aga pärast koma: "... kelle tulek Eestisse toimus okupatsiooni ja anneksiooni tingimustes, Eesti Vabariigi ja tema kodanike tahet arvestamata". See on ajalooline konstateering, kuid Nõukogude Liit ei hakka oma konstitutsiooni ümber tegema sellepärast, et see ei meeldi väikese Eesti Vabariigi kodanikele. Nõukogude Liidu kodanik saab vastavalt NSV Liidu põhiseaduse paragrahvile 33 olla vaid see, kes on ühe liiduvabariigi kodanik. Kas meie teistest rahvustest saadikud on mõne teise NSV Liidu vabariigi kodanikud? Ei ole. Me tahame ennast aidata, me tahame lahti saada Eesti NSV kodakondsusest. Tänan.

Juhataja

Suur tänu! Marju Lauristin, palun kõnetooli.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud! Eelkõneleja esinemine näitas, et selle küsimuse arutamine on tõepoolest läinud juba väga emotsionaalseks, isegi pateetiliseks mõlemalt poolt. Arvan, et see tuleb kahjuks meie parlamendi tööle. Me oleme jõudnud siiski aega, kus me iseseisvas Eesti Vabariigis peame määrama Eesti riigi arengukäigu pikaks ajaks ette ja kriteeriumiks peab siin olema mitte sirgeselgne rahvuslikkus, mis oli suur väärtus ajal, kui lauldi: "Mats alati on tubli mees ..." Siis oli eestlane ori. Nüüd peame lähtuma kõigi asjade otsustamisel, et oleme peremehed, kes mõtlevad kaine peaga. Selle seaduseelnõu suunitlus, ka kommentaarides, on olnud hoiatav. Hoiatada valitsust, hoiatada kõiki teisi, kes tegelevad 1938. aasta kodakondsusseaduse rakendamisega, et nad ei astuks kõrvale õigelt teelt. Ma ei tea, kas me praegu vajame selliseid hoiatusi, võib-olla me vajame kainemat ja usalduslikumat koostööd.

See töö, mida on hakatud juba tegema ja milles osalevad nii Ülemnõukogu saadikud, kes olid eelmise eelnõuga seotud, kui ka Eesti Komitee esindus, riikliku kodakondsusameti esindajad ja juristid, läheb täiesti normaalselt ja rahulikult. Probleemid, mis esile kerkivad, on hoopis keerukamad, kui seda kajastab käesolev projekt. Näiteks, kui jutt on inimestest, keda käsitleb § 2, siis nende seas, keda me nimetame Nõukogude Liidu kodanikeks, on ju mitte üks või kaks rühma. Palju on Eestis sündinuid, kelle suhtes ilmselt on meil hoopis teised, vähemasti moraalsed kohustused. Küllaltki suure osa N. Liidu kodanike puhul on tegemist inimestega, kes seaduse järgi kuuluvad reaalse repressiooniohu eest põgenenute kategooriaasse. Me oleme tunnistanud, et inimesed, kes põgenesid Eestist reaalse repressiooni ohu eest välismaale, on säilitanud kõik õigused, neid austatakse ja ahistatakse. Samal põhjusel tuli 50. aastatel Eestisse inimesi Valgevenest, Ukrainast, Moldaaviast ja Venemaalt. Kui Leningradis möllas stalinistlikust poliitikast tulenenud antisemitism, tulid sealt paljud juudid Tartusse, kus sellist olukorda ei olnud. Neid inimesi on küsitluste järgi meie muukeelsest elanikkonnast ligi 10%. Nüüd aga kleebime kõigile ühesuguse sildi külge: nad on tulnud vastu meie tahtmist, sisuliselt on nad intrid. Samal ajal on kõnesoleva elanikkonna hulgas siiski ka neid, keda me ise oleme kutsunud. Jutt on inimestest, kes töötavad tehnilistel ja teaduslikel erialadel, mida meil pole õpetatud. On inimesi, kes on tulnud kõrgkooli suunamisega või Eesti teadus- ja kultuuriasutuste või ettevõtete kutsel mitte koloniseerimispoliitika, vaid meie enda huvides. On tulnud neid, keda mis tahes rahvusvaheline õigus õigustab tulema oma sugulaste juurde. Me või me öelda, et sugulased ise tulid siia nii või teisiti, aga kui ema tuleb laste juurde, siis rahvusvahelise õiguse järgi me seda takistada ei saa.

Teiselt poolt on siin muidugi neid, kes tulid sõjaväega, kes tulid mundris, neid, keda Moskva võim saatis siia KGB töötajatena, partei nomenklatuurina, jne. Nemad võtsid tõesti aktiivselt osa Eesti okupeerimisest ja koloniseerimisest ning vägivallatsesid.

On ka see vahepealne osa, keda me nimetame majanduspõgenikeks. Neid on praegu tegelikult kogu maailmas ning nad on tekitanud palju probleeme, millega meil oma maa peremeestena tuleb tegelda nüüd ja edaspidi. Kas meil on praegu vaja niisugust poliitilist deklaratsiooni, mis kõik need väga erineva saatusega inimesed paneb ühe mütsi alla? Sellega me tegelikult raskendame nende probleemide lahendamist.

Alaliste elanike staatuse määratlemisel tuleks kõiki neid kategooriaid käsitleda eraldi. Psühholoogilisest, normaalsest ja ka õiguslikust seisukohast ei oleks õige, kui me siin ei suuda vahet teha. Mis puutub probleemidesse, mis tõstatati seoses sellega, kas Eesti Vabariik on mingis osas Eesti NSV õigusjärglane või mitte, samuti probleemidesse, mis seostuvad läbirääkimistega, siis kahtlemata on need väga tõsised probleemid ju neid me ei saa siin käigupealt lahendada. Me kõik oleme veendunud, et Eesti Vabariik on omaaegse Eesti Vabariigi õigusjärglane, kuid võib-olla perenaiselikust ettevaatlikkusest ma siiski hoiduksin panemast kõiki punkte enne, kui ma ei tea, mis tagajärgi toovad meie otsused kaasa kas või meie varanduslikes suhetes Nõukogude Liiduga. Kuidas siin ikkagi selle majandusõigusega asjad on? Mina jurist ei ole ja kahjuks ei öelnud ka õiguskomisjon midagi selle kohta. Ma arvan, et peaksime neid läbirääkimistega seotud asju hoopis eraldi punktina arutama, sest Ülemnõukogul ei ole praegu ülevaadet ega kontrolli selle üle, kuidas läbirääkimised edenevad. Mul on ettepanek võtta seda siiski kui eraldi küsimust, mitte kui koma või semikooloniga eraldatud vahepala.

Sellest kõigest lähtudes ma ausalt öeldes pean seda lisa juba vastuvõetud otsusele ülearuseks, mittevastavaks meie praegusele tööstiilile ja probleemide keerukusele. See sugugi ei tähenda, nagu ma ei nõustuks preambulas toodud poliitiliste lähtekohtadega või patriootliku vaimuga, mis otsuses kõlab. Patriootiliste deklaratsioonide aeg aga on minu meelest ümber. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kas loeme läbirääkimised lõppenuks? Ei ole sõnasoovijaid? Kas autorid on nõus läbirääkimiste lõpetamisega?

Kohaloleku kontroll. Kohal on 70 rahvasaadikut, puudub 33. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käesolevas päevakorraküsimuses? Palun hääletada.

Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid on 3. Läbirääkimised lõpetatakse. Kas autorid soovivad lõppsõna? Palun kõnetooli Tiit Käbini.

T. Käbin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Õigusjärglus ja see, kas Eesti Vabariik on või ei ole Eesti NSV õigusjärglane, võib kõne alla tulla riigiõiguslikus, rahvusvahelises riigiõiguslikus mõttes. Oleme härra Tõnu Antoniga ka seda omavahel arutanud ja vaielnud. Siin võib nii poolt- kui ka vastuargumente tuua väga palju ja seetõttu ei näe ma midagi halba selles, kui jätaksime esimeses punktis sisse alternatiivi ja loobuksime algusest. Alternatiiv kõlab: "Taastatud Eesti Vabariik on kuni 1940. aastani püsinud Eesti Vabariigi õigusjärglane". Nii kaotaksime vaidluse objekti.

Edasi. Öeldakse, et on neid, kes asusid Eestisse Eesti ja tema kodanike tahte vastaselt, ja neid, kes tulid siia meie tahtel. Nii see tõepoolest oli. Tuli ju spetsialiste, keda eesti rahvas vajab oma hariduse ja kultuuri edendamise huvides. Selle vastu ei vaidle keegi, kuid väikese osa pärast ei saa teha järeleandmisi kogu suurele osale. Ma eeldan, et nende isikute küsimused kodakondsuse saamisel lahendatakse vastavalt Eesti Vabariigi kodakondsusseaduse punktidele, mis näevad ette soodustusi. Kui inimest tõesti Eestile oli vaja ja meie teda kutsusime, siis ei hakka me talle ka praegu selga keerama.

Teiste riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute õigusliku seisundi määrab ÜRO Peaassamblee vastav deklaratsioon, ehkki seda eitada püüti. Meie ülesanne ongi vastu võtta asjakohane seadus, mis konkreetselt sätestaks vastavad õigused ja kohustused. Seoses sellega ei ole 4. punkt tõepoolest otstarbekas. Kui teha valitsusele ülesandeks koostada veel kaks seaduseelnõu ja pealegi eeldusel, et see esitatakse samaaegselt kodakondsusseaduse rakendusotsuse eelnõuga, võib see protsess pikaks venida. Seetõttu teeksin ettepaneku moodustada vastava eelnõu väljatöötamiseks komisjon, kuhu kuuluksid kindlasti ka migratsiooniameti, justiitsministeeriumi ja Ülemnõukogu esindajad. Aga ma ei tea, kas me oleme suutelised seda komisjoni tegema täna siin või ei. Ilmselt on targem, kui me koos härra Johannes Kassi ja õiguskomisjoniga valmistaksime konkreetse ettepaneku ette ja esitaksime siis juba komisjoni personaalse koosseisu. Nii et 4. punkti sõnastaksime nii: "Pidada vajalikuks moodustada komisjon, kes töötab välja vastavad eelnõud." Valitsusele ei hakkaks me eelnõu koostamise ülesannet panema.

3. punkti kohta, milles räägitakse kodanike enesemääramise õigusest, märkis õiguskomisjon, et sellist terminit tõepoolest ei ole. Siin on kirjutatud: kodanikel puudub enesemääramise õigus riikluse määratlemiseks Eesti Vabariigis. Selle sõnastuse üle määratlesime päris kaua ja

tõepoolest nii minu kui paljude teiste arvates võib-olla ei olekski seda siia vaja, aga sellega tahetakse rõhutada, et ei ole mingit seaduslikku alust talitada nii, nagu tehti Moldovas, kus moodustati Moldova Vabariigi territooriumil veel vabariike. Meil hanti niisuguseid plaane Kirde-Eestis. Eesti Vabariigi territooriumil taheti moodustada veel üks vabariik. Tuleb sõnaselgelt öelda: nii neid küsimusi rahvusvahelise õiguse järgi lahendada ei saa ega tohigi. Ja kuna siin on fikseeritud kodanike mõiste, siis ma leian, et see redaktsioon võiks jääda. Kui keegi leiab mõne parema, täpsema redaktsiooni, oleme talle väga tänulikud.

Asumisluba või elamisluba? Kuna elamisluba on välja antud pärast migratsiooniseaduse vastuvõtmist, siis nende isikute puhul, kes tulid varem, võiks kasutada mõistet "asumisluba". Kuid võime fikseerida ka termini "elamisluba", et ära hoida vaidlusi. Kui migratsiooniamet, kellega koos hakkame vastavaid eelnõusid välja töötama, leiab, et terminit on vaja muuta, siis võib seda teha. Igatahes on elamisloa mõiste kooskõlas praegu kasutatava terminoloogiaga ja asja sisu see ei muuda. Ma ei tahaks nõustuda Marju Lauristiniga selles mõttes, et osa kodanikke jäetakse lindpriiks. Sellist terminit ta kasutas. Lindpriiks ei jää keegi. NSV Liidu kodanike lapsed, kes on sündinud ükskõik kus, on vastavalt NSV Liidu seadustele NSV Liidu kodanikud. Kuid näiteks USA territooriumil sündinud ükskõik millisest kodakondsusest isikute lapsed on USA kodanikud, samuti Brasiilias sündinud ükskõik millise teise riigi kodakondsusega isikute lapsed on Brasiilia kodanikud. Seega on seaduste vahel vastuolu, kuid need probleemid lahendatakse riikidevaheliste läbirääkimiste teel ja vastavate lepingutega.

Härra Leisson pühendas palju aega sellele, et ta ei tea ühtegi asja, mis seda või teist kinnitab. Ma ei hakka teie aega raiskama, sellel ei ole mõtet. Küll aga on tema kriitika arvesse võetav ja arutatav, kuna preambula viitab Eesti NSV seadustele. Kuid ma ei leia, et me peaksime selle ja võib-olla kümnete muude küsimuste lahendamise ootama, kuni on valitud Eesti Vabariigi Riigikogu. Kas me tahame või ei taha, kuid 1989. aastal andis Eesti NSV Ülemnõukogu tõepoolest õigusliku hinnangu Eestis 1940. aastal toimunud sündmustele. See on ametlik hinnang, mida aktsepteeriti tol ajal ning aktsepteeritakse ka praegu ja tulevikus, vaatamata sellele, et hinnangu andis Eesti NSV Ülemnõukogu. Sama kehtib 20. augusti otsuse kohta, millega taastati Eesti Vabariigi iseseisvus. Ma ei näe mingit põhjust, et sellest viitest tuleks loobuda. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lõppsõna on Johannes Kassilt.

J. Kass

Tere õhtust, rahvasaadikud! Ma jätkaksin sealt, kus Tiit Käbin katkestas. 2. punktis on tõepoolest mitmeid mõisteid ja siin on ka kaks alternatiivi. Muu hulgas on siin kategooriliselt väidetud, et Eestisse asuti okupatsiooni ja anneksiooni tingimustes Eesti Vabariigi ja tema kodanike taht arvestamata. Selline vorm on tõepoolest vastuvõetamatu. Nagu Marju Lauristin rääkis, on teatud osa migrante Eestisse tulnud Eesti Vabariigi kodanike tahtel ja väga paljudel teistel põhustel siia sattunud. Et tekiks võimalus nendega arvestada, konkreetselt kas või nendega, kes on abiellunud Eesti Vabariigi kodanikega, siis ongi selleks toodud alternatiiv. Marju Lauristin peatus väga pikalt sellel, milliste isikute kategooriad siin on. Võttes alternatiivi sisse, me tekitame võimaluse lähtuda kõigi puhul inimlikult ja õiguslikust seisukohast. 3. punkti puhul tõstatab Tõnu Anton küsimuse, miks puudub kodanikel enesemääramisõigus riikluse määratlemiseks. Nii ta on. Rahvusvahelise õigusega on paika pandud, et rahvastel – aga kodanikud on ka üks rahvas – on enesemääramisõigus riikluse mõttes ainult oma etnilisel territooriumil. Kuid siin ma pakuksin isegi teist alternatiivi, mis seda veelgi täpsustab. Nimelt, alates 1940. aasta 17. juunist Eestisse elama asunud NSV Liidu (teiste riikide) kodanikel puudub otsustusõigus Eesti Vabariigi riikluse küsimustes. See õigus on ainult riigi kodanikel. See täpsustaks seda asja veel paremini ja ma pakuksin sellist sõnastust.

Nüüd 4. punkti kohta. Ma aktsepteerin täiesti Tõnu Antoni väidet, et sellega me nagu blokeerime valitsuse tegevust või oma otsust. Mul oli immigratsioonivalitsuse peadirektori härra Andres Kollistega pikk jutuajamine. Jõudsime ühisele otsusele, mida ma talle eelnevalt olin pakkunud, et 4. punkti peaksime täiesti teises vormis lahti kirjutama. Pärast 1940. aasta 17. juunit Eesti Vabariiki asunud NSV Liidu ja teiste riikide kodanikele asumisloa andmist ning välismaalaste õiguslikku seisundit Eesti Vabariigis käsitlevate seaduseelnõude koostamiseks tuleb moodustada ühiskomisjon valitsuse, Ülemnõukogu ja Eesti Komitee liikmetest. Oleme juba arutanud, kes need võiksid olla. Niisugused seadused on meil vaja vastu võtta, selles ei ole mingit kahtlust. Vastasel juhul me ei saakski lahendada hakata seda probleemi, millest Marju Lauristin siin rääkis, s.o. hatata kindlaks määrama, mis liiki sisserännanute tegemist on. Seaduses on muidugi väga raske paika panna, kellele anda asumisluba, kellele elamisluba, või neid üldse mitte anda, kas need peavad olema ajutised või alalised jne. Kõne alla tuleb ka erikaart. Nagu Andres Kollist ütles, on erikaarti igal juhul vaja, sest me peame fikseerima kogu selle massi kõigis tema liikides. Kui me seda ei tee, võtame automaatselt omaks mitteõiguslikul alusel tekkinud reaalsuse. Seda ei tohi juhtuda. Komisjoni peaksid kuuluma valitsuse poolt Andres Kollist, migratsiooniameti direktor,

kusjuures ta oli nõus võtma endale selle ühiskomisjoni esimehe rolli, ja justiitsminister Jüri Raidla. Ka välisministeeriumist on vaja esindajat, kuna asi puudutab riikide suhteid. Vastava komisjoni on moodustanud samuti Eesti Komitee. Sellega võiksime blokeeruda. Võttis ju Ülemnõukogu 1990. aasta 16. mail vastu otsuse, milles on öeldud, et Eesti riikluse ja kodakondsuse küsimustes peetakse otstarbekaks lähtuda koostööst Eesti Kongressi või Eesti Komiteega. Kõige kiirem on praegu seaduseelnõuga, mis käsitleb välisriikide kodanike õiguslikku seisundit. Leedu Vabariik on vastava seaduse vastu võtnud, meie oleme sellega millegipärast viivitanud, ehkki midagi keerulist siin ei ole. Kui võtame vastu seaduse, mis sätestab millised õigused või kohustused on Eesti Vabariigis elavatel teiste riikide kodanikel, saame hakata juhtima nende tegevust seaduslikult. Näiteks pole üheski riigis lubatud, et mittekodanikud moodustavad poliitilisi organisatsioone, mille eesmärk on muuta kehtivat riigikorda. Neil ei ole seda õigust, kuid meil saavad nad praegu nii teha tänu sellele, et Eesti Vabariigil puudub vastav seadus. Kui me tahame juhtida nende tegevust ja mõningad nende käitumisviisid tunnistada seadusvastaseks, siis peame võtma vastu sellise seaduse. Teen praegu ettepaneku arutelu katkestada, sest ma pean teile esitama ettepanekuid arvestades uue projekti, kus eriti 4. punkti kohta peame vastu võtma eraldi otsuse. (Hääl saalist.)

Või piisab teile sellest, mis ma praegu ütlesin? Pean lihtsalt puhtalt ümber kirjutama? (Hääled.)

Juhataja

Kolleegid! Ma olen teie protestidest teinud järelduse ja seepärast ma soovitan: jäägem kõik reglemendi piiridesse. Teen ettekandjatele lõppsõna reglemendi limiidi rikkumise eest hoiatuse. Kolleegid! Nii autorid kui ka lugupeetud rahvasaadik Lembit Annus teevad ettepaneku arutelu katkestada ja jätkata seda pärast uue projekti laekumist Tiit Käbinilt ja Johannes Kassilt.

Nii, läbirääkimised on lõppenud. Kolleegid! Te võite teha veel protseduurilisi või parandusettepanekuid. Kes tahab mulle protesti esitada, võib seda teha. Neid on juba laekunud, nii et jätkake. Kas on protseduuriline ettepanek, Ignar Fjuk? Palun, Ignar Fjuk!

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Ma ei näe mingit põhjust Lembit Annuse ettepanekut hääletada, sest ka ettekandja tegi ettepaneku katkestada. Austame ettekandjat.

Juhataja

Ma ei saa hästi aru, Ignar Fjuk, milles oli probleem.

I. Fjuk

Kuivõrd ettekandja Johannes Kass tegi ise ettepaneku arutelu katkestada, siis peame lugu ettekandja ettepanekust ja ei ole mõtet Lembit Annuse ettepanekut hääletada. See oli protseduuriline ettepanek austada Johannes Kassi arvamust.

Juhataja

Suur tänu, Ignar Fjuk! Mida arvab siis Lembit Annus? Kas ei pane hääletusele?

L. Annus

Tänan, lugupeetud spiiker! Kui Ignar Fjuk nii arvab, mis siis ikka, ma olen nõus.

Juhataja

Kui täiskogu aktsepteerib, siis asi hääletusele ei lähe, kuid võib tulla veel ettepanekuid. Enn Põldroos arvab, et pole vaja katkestada. Palun, Enn Põldroos.

E. Põldroos

Härra juhataja! Mul tekkis tõesti protseduuriline probleem. Ma ei saa aru. Lõppsõna kuulatakse ära ja siis katkestatakse. Mis siis veel järgneb? Juhul kui tuleb uus projekt või mingi projekti variant, siis sellega peaks kaasnema seda tutvustav sõnavõtt. Kui aga lõppsõna on peetud, kuidas saab see siis toimuda? Seda tuleks ilmselt arutada. Ma kardan, et see lihtsalt pole võimalik. Pärast lõpetamist tuleks järgmisel korral kõne alla ainult hääletamisprotseduur. Aga kas muudetud projekti puhul on see võimalik?

Juhataja

Katki ei ole midagi. Läbirääkimisi pidada ei saa, kuid parandusettepanekuid võib esitada. Tõsi on muidugi see, et kui autorid nägid ette selliseid muudatusi, siis ei oleks nad pidanud küll laskma rahumeeli läbirääkimisi lõpetada. Kuid reglemendiga midagi vastuolus ei ole. Praegu on õigus katkestada. Parandusettepanekuid on õigus esitada, sest tegemist on otsusega, mitte seadusega. Kuid läbirääkimisi jätkata ei tohi. Kui ettepanekud on vasturääkivad, siis otsustab asja Ülemnõukogu. Enn Leisson.

E. Leisson

Reglemendi järgi saab pärast lõppsõna projekti tagasi võtta või sellest loobuda või panna ta hääletusele.

Juhataja

Tänan! Tiit Käbin.

T. Käbin

Tänan! Ma tahan öelda põhiliselt sedasama, mida härra spiiker juba ütles. Need täiendused ja parandused, mis tekstis tehakse, tulenevad sellest, mida me täna siin rääkisime. Ja on hea, kui Ülemnõukogu liikmetel on laua peal puhas tekst. Seepärast tuleb arutelu katkestada. Tänan.

Juhataja

Protseduuriliselt on võimalik seda asja ummikusse ajada, aga hästi see välja ei kuku. Jätkame. Ülle Aaskivi.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud härra juhataja! Mul on üks küsimus. Kui ma õigesti mäletan, tuli härrade Kassi ja Käbini eelnõu meie päevakorrapunktis, mis käsitles Eesti kodakondsust. Nüüd on meie laudadel neljas variant, järgmiseks korraks lubatakse juba viiendat projekti, mis oma esialgse kujuga võrreldes on tundmatuseni muutunud, kaasa arvatud pealkiri. Sisuliselt on mulle täiesti arusaamatu isegi autorite lõppkontseptsioon, kui seda võrrelda esialgsega. Kontseptsioon ei ole muutunud saalist tulnud ettepanekute mõjul, vaid autorid on ise seda muutnud. Kaua veel meie reglement lubab niisugusel viisil ühe otsuseprojektiga tegelda? Aitäh!

Juhataja

Ma täpsustan. Kui te mäletate, oli see projekt esialgu üks alternatiividest kodakondsusseaduse esimesel lugemisel. Arutelu käigus me leidsime ja Ülemnõukogu otsustas, et see küsimus ei ole alternatiivne ning seda tuleb võtta kui omaette teemat. Nii ka juhtus. Küsimus jõudis omaette päevakorrapunktina finaali ja siis muudeti kontseptsiooni, mille peale esitati protest ja see rahuldati. Protesti autor Peet Kask väitis, et tegemist on sisuliselt uue eelnõuga ja lugu hakkas otsast peale. Kõik on reglemendiga kooskõlas. Kui peaks arutelu käigus laekuma sellest erinev uus kontseptsioon, siis sellisel juhul on täiskogul õigus nõuda uusi läbirääkimisi või seda mitte vastu võtta. Kõik need õigused on olemas. Ma siiski võin oodata ainult

protseduurilisi ettepanekuid, loomulikult ka küsimusi. Läbirääkimisi pidada praegu nagu ei sobi. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja! Minu arvates on autorite praegune käitumine lihtsalt püüd teha mingil määral head nägu halva mängu juures. Selle projekti arutamise nihutamine veelgi kaugemasse tulevikku pole minu meelest õigustatud. Täna me peame otsustama, kas me võtame selle otsuseprojekti vastu või lükkame tagasi. Seejärel juba võivad autorid esitada meile arutamiseks järjekordselt kohendatud projekti.

Juhataja

Kolleegid! Ma ootan ainult protseduurilisi ettepanekuid. Kõik ettepanekud, mis on laekunud vastavalt reglemendile, lähevad hääletamisele. Seni on tulnud ainult katkestamise ettepanek ja seda on taotlenud ka autor Johannes Kass. Ma ootan ainult protseduurilisi ettepanekuid.

J. Kass

Lugupeetud rahvasaadikud! Ma pean kummutama kolleeg Ülle Aaskivi väite, et edaspidi on teinud parandusi ainult autorid. Nii see ei ole. Muudatusi on tehtud saadikute esitatud ettepanekute alusel ja need kõik on dokumentaalselt olemas. Ma teen siiski ettepaneku enne hääletamist arutelu katkestada, et ma saaksin enne hääletamist esitada puhta projekti. Saadikud tegid ka täna ettepanekuid. Ma ei ole ju selles süüdi, et nad ei teinud ettepanekuid kirjalikult, vaid tulid neid tegema siia pulti. Nii et ma palun katkestada enne hääletamist. Hääletada saab ju puhta projekti järgi, aga ettepanekud tulid täna. Ma ei saa aru, miks see nii raske on.

Juhataja

Parandusettepanek on ettepanek siis, kui see on esitatud kirjalikult.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja! Ma pean oma kohuseks juhtida tähelepanu sellele, et 7. novembril vastuvõetud reglemendi § 9 lõige 10 kõlab järgmiselt: "Kõigi muudatusettepanekute kohta on vajalik enne hääletamist ära kuulata juhtivkomisjoni või selle puudumisel alatise komisjoni seisukoht, kelle kompetentsi arutatav küsimus kuulub." Kuna praegu ei olnud tegemist mitte ainult alternatiivi ärajätmisega autorite poolt, vaid uute formuleeringutega, siis me ei saa

vastavalt reglemendile hääletada enne, kui härra Anton esitab meile õiguskomisjoni seisukoha. Kas see tähendab katkestamist või mitte, sõltub härra Antonist. Asi on selles, kui palju aega ta vajab. Aitäh!

Juhataja

Ma tänan, Jaak Allik, väärtuslike nõuannete eest! Kuid see ei olnud mul ununenud, ma lihtsalt pole veel sinnamaani jõudnud, sest vastavad reglemendi paragrahvid ütlevad ka, mida millises järjekorras hääletusele pannakse. Ma usun, et ka Jaak Allik seda ei vaidlusta, et kõigepealt on protseduurilised küsimused. On nii? On nii. Ma küsin täiskogult üle, kas Ignar Fjuki ja Lembit Annuse ettepanekud leiavad täiskogu toetust või panen need hääletusele? Nii. Viimane lause Ignar Fjukilt, kuna meie planeeritud aeg on läbi. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Ma ei ole ühtegi ettepanekut teinud. Ma juhtisin tähelepanu sellele, et ettekandja tegi ettepaneku katkestada.

Juhataja

Ignar Fjuki ettepanek seisnes selles, et austada Johannes Kassi ettepanekut. Suur tänu, kolleegid! Sellele päevakorrapunktile pühendatud aeg on meil ammendatud ja me jätkame järgmise päevakorrapunktiga. (Hääled saalist.)

Milles küsimus on, Enn Leisson?

E. Leisson

Ma protestin juhataja niisuguse tegevuse vastu. Küsimus on täielikult ammendatud. Kui on vaja uut projekti koostada, tuleb see Johannes Kassile ja Tiit Käbinile võimaldada. See projekt tuleb panna hääletusele. Kõik. Tänan.

Juhataja

Enn Leissoni tervislik seisund annab täna muidugi tunda. Sellest saab ilmselt järeldada ainult seda, et kella ei tunta. Meile pühendatud aeg on praegu läbi. Kui laekub kirjalik protest, ma palun juhatuse kokku ja arutame seda nagu ennemuistegi. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra spiiker! Ma olen siin kohustatud tegema ühe viite. Teid ei olnud siis saalis, kui me need reglemendi parandused vastu võtsime. Juhatas proua Lauristin. Muu hulgas oli juttu ka sellest, mida teeb Ülemnõukogu siis, kui aeg saab läbi. Kogu saali nõusolekul jõudsime seisukohani, et Ülemnõukogu peab siis ikkagi otsustama, kas ta jätkab arutelu või lükkab otsustamise edasi. Seni oleme kogu aeg graafikut rikkunud.

Juhataja

Võib-olla teeb täiskogu ettepaneku? (Hääl saalist.) Me töötame teist nädalat uue reglemendi järgi ja kordagi ei ole täiskogu arvanud, et peaksime graafikus ettenähtud aega pikendama. Kui täiskogu seda soovib, tehku oma ettepanekud ja me selgitame selle kõik lihthäälteenamusega. Loomulikult on võimalik seda küsimust blokeerida ka reglemendiga, kuid vaeva tuleb näha. Millised on ettepanekud? Kas laekuvad kirjalikud ettepanekud? Suuliselt ei pane me midagi hääletusele. See kirjalik ettepanek praegu mind ei rahulda. Ma ootan kirjalikku ettepanekut selle kohta, et Ülemnõukogu nõuab vastavalt sellele sättele, mida Jaak Allik nimetas, et me rikuksime praegu kinnitatud graafikut ja pikendaksime käesoleva päevakorrapunkti arutelu. Kui Ülemnõukogu seda soovib, siis nii teemegi. Mina ei tea seda, kantseleiülem härra Propst ütleb, et sellist sätet ei ole reglemendis. Võib-olla teeb Jaak Allik uue ettepaneku? Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Nugis! Ma ütlesin, et seda sätet ei ole, aga see oli saalis arutusel. Niimoodi ei saa ju töötada. Kell kukub, tuleb otsustada, mis küsimusest edasi saab.

Juhataja

Jaak Allik! Mina ei ole sada reglemendi parandust välja mõelnud, selle on teinud Ülemnõukogu. See, mis suusõnaliselt oli arutusel, oli arutusel. Praegusel juhul tähendab see, et arutelu jätkub järgmisel istungjärgul. Jaak Allik, kas arutelu aja pikendamise punkt on reglemendis sees?

J. Allik

Sellist punkti ei ole, aga sellist sätet, mille alusel arutelu järgmisel istungjärgul jätkata, ju ka ei ole.

Juhataja

Jällegi ma pean ütlema, et see on reglemendikomisjoni töö praak. Kui küsimust komplekselt ei ole lahendatud, tõlgendan mina seda kui reglementeerimata protseduuri ja panen küsimuse hääletusele juhataja õigusega. Kes selles kahtleb, võtku jälle ette paberid ja kirjutagu protestid. Panen küsimuse hääletusele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 60 rahvasaadikut, puudub 43. Ma ei hakka fantaseerima, ma loen ettepaneku täpselt nii ette, nagu Rein Veidemann on selle esitanud: "Palun panna hääletusele päevakorrapunkti pikendamise küsimus." Nii ka paneme. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et pikendada selle päevakorrapunkti arutelu, mis käsitleb Kassi-Käbini eelnõu? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 28 rahvasaadikut, vastu 22, erapooletuid on 6. Ettepanek ei saanud kvalifitseeritud hääleteenamust.

Eesti Vabariigi kohtute mõne kohtuniku valimise kohta

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! On ettepanek jätkata istungjärgu tööd vastavalt kinnitatud päevakorrale. Arutusele tuleb Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi kohtunike valimise kohta" projekt. Selles küsimuses peaks tegema ettekande justiitsminister, kuid ma ei näe teda saalis. Kas asetäitja on kohal? Palun kõnetooli härra Raski.

M. Rask

Vastavalt Eesti Vabariigi kohtunike kvalifikatsiooni kolleegiumi otsusele 12. septembrist 1991 esitavad Eesti Vabariigi Ülemkohtu esimees härra Kirikal ja justiitsminister härra Raidla teile arutamiseks nelja kohtuniku kandidaadid. Esiteks, Lääne Maakohtusse A. Jõks, kes on sündinud 1965. aastal. Tal on kõrgem juriidiline haridus, töötab samas kohtuniku kohusetäitjana. Teiseks, Tallinna Linnakohtusse I. Kesküla, sündinud 1963. aastal, kõrgema juriidilise haridusega, töötab samas kohtus kohtuniku kohusetäitjana. Kolmandaks, Tartu Maakohtusse D. Kiidjärv, sündinud 1962. aastal, kõrgema juriidilise haridusega, töötab samas kohtuniku kohusetäitjana. Neljandaks, Harju maakohtusse A. Šuvalov, sündinud 1964. aastal, kõrgema juriidilise haridusega, töötab justiitsministeeriumi kohtute osakonna spetsialistina. Kõigi noorte kandidaatide kohta tuleb öelda, et tegemist on väga tõsiste inimestega, kelle kvalifikatsiooni ja isikuomadusi on kontrollinud vabariigi kohtunike kvalifikatsiooni kolleegium. Nad on edukalt läbinud nii justiitsministeeriumi korraldatud katsed kui ka

Ülemkohtu presiidiumi korraldatud vestlused. Me loodame väga, et lugupeetud Ülemnõukogu nõustub nende noorte inimeste kinnitamisega kohtunikeks. Tänan.

Juhataja

Suur tänu! Kas on justiitsministri asetäitjale küsimusi? Ei ole. Kolleegid! Võib-olla oleks õigem nii, et me paluksime korraks kõnetooli kõik kohtunikukandidaadid ükshaaval, vajaduse korral esitame küsimusi ja siis teen uue ettepaneku, kuidas asuda otsust vastu võtma. Palun kõnetooli härra Jõksi.

A. Jõks

Tere õhtust, lugupeetud Ülemnõukogu! Minu nimi on Allar Jõks ja ma ootan teie küsimusi.

Juhataja

Kolleegid rahvasaadikud! Kas on küsimusi? Lembit Annus.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, austatud Allar Jõks! Palun, kas te võiksite meile paari sõnaga öelda, milline oli teie kohtupraktikas kõige keerulisem kriminaalasi viimase aasta jooksul. Aitäh.

A. Jõks

Küsimusele vastamiseks ei pea ma kaua meenutama. See oli käesoleva aasta märtsis, kui oli üks kriminaalasi, mida ei saanud arutada, mida pidi pidevalt edasi lükkama seepärast, et kannatanu kohtusse ei ilmunud. Kannatanut oli niivõrd hirmutatud, et ta hoidus meie eest, hoidus politsei eest ja selle aja sees, kui me arutada ei saanud, istus inimene eeluurimisisolaatoris kinni. Kõige keerulisem oligi sellest olukorrast välja tulla, saavutada, et kannatanu oleks kohal ja inimesed ilmaasjata ei istuks eeluurimisisolaatoris.

Juhataja

Suur tänu! Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud ettekandja! Mul oleks teile ka üks küsimus. Me kõik oleme praegu selle tunnistajad, et kuritegelik maailm oluliselt aktiveerub. Kuidas teie kui kohtunik annaksite meile nõu tulevase Eesti kriminaalkoodeksi koostamiseks? Kas teie arvates tuleks kuritegude

arv summeerida või mitte? Praegused karistused on küllaltki väikesed ja kirjategijaid ei hirmuta. Kuidas te soovitaksite meil käituda?

A. Jõks

Minul isiklikult on selline tunne, et karistused meie kriminaalkodeksis ei ole just liiga leebed ja karistuse rangus, hirm karistuse ees kuritegusid ära ei hoi. Nii et selle kohta, kuidas karistusi rangemaks teha, ei oska ma nõu anda. Siin tuleks teiste meetmetega kuritegevusvastast võitlust tõhustada.

Juhataja

Suur tänu, härra Jõks! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan! Järgmisena palun kõnetooli proua Ivi Kesküla.

I. Kesküla

Lugupeetud Ülemnõukogu! Palun, kas teil on küsimusi?

Juhataja

Millised küsimused on proua Ivi Keskülale? Lembit Annus.

L. Annus

Austatud spiiker, austatud Ivi Kesküla! Minu esimene küsimus oleks niisugune. Teie eelkäija sõnul on tema kohtupraktikas olnud juhtumeid, kus kannatanu on niivõrd ära hirmutatud, et ta kohtusse ei ilmu. Kas teie olete täheldanud ka sellist tendentsi? Ja teine küsimus. Mida arvate teie kui habras naine näiteks surmaotsuse kohaldamisest? Aitäh.

I. Kesküla

Minul isiklikult ei ole olnud kokkupuuteid sellega, et kannatanu ei ole tulnud välja istungile, kuna ta midagi kardab. Kuid ma arvan, et selliseid situatsioone võib ette tulla. Mis nüüd surmaotsusesse puutub, siis ma arvan, et see peaks karistusena siiski püsima.

Juhataja

Suur tänu, proua Kesküla! Rohkem küsimusi meil ei ole. Ja nüüd palun kõnetooli härra Kiidjärve.

D. Kiidjärv

Tere õhtust, lugupeetud Ülemnõukogu! Ootan samuti küsimusi, kui neid on.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Peale Lembit Annuse saavad kõik küsimusi esitada. Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud härra Kiidjärv! Siin saalis on seadusandjad. Teie suhe seadusse on n.-õ. teiselt poolt vaadatuna. Minu küsimus on inimlik ja ilma konksuta. Mis on teie arvates tänapäeva Eesti seadusandja töös kõige nõrgem koht?

D. Kiidjarv

Küsimus on iseenesest väga huvitav ja selle üle võib palju polemiseerida, kuid kohtunikuna ma ütleksin nii, et kohtunik ei saa arutleda selle üle, kas seadus on halb või hea, vaid ta peab täitma seda seadust, mille seadusandja on vastu võtnud. Ma loodan, et sellega olen ma küsimusele vastanud.

Juhataja

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Viimasena palun kõnetooli härra Šuvalovi.

A. Šuvalov

Tere õhtust, lugupeetud Ülemnõukogu! Ootan teie küsimusi.

Juhataja

Kolleegid! Kas on küsimusi? Ei ole. Lugupeetud rahvasaadikud, nagu te võisite veenduda, on otsuseprojekt ette valmistatud nimekirjaliselt. Meie muidugi nii otsust vastu võtta ei saa. Me hääletame salajasel hääletusel kõik kandidatuurid eraldi läbi ja siis vastavalt sellele võtame avalikul hääletusel vastu otsuse. Korreksem oleks olnud ette valmistada kõikida kandidaatide kohta üks eraldi projekt. Kohaloleku kontroll. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 31. Nüüd tuleb neli hääletusvooru järgemööda. Kõik hääletamised on salajasel ja siis võtame otsuse vastu avalikul hääletamisel. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et valida, härra Allar Jõks Lääne maakohtunikuks? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 64 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletu on 2. Allar Jõks on Lääne maakohtunikuks valitud. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et valida Tallinna

linnakohtunikuks proua Ivi Kesküla? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 64 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 2. Proua Ivi Kesküla on valitud Tallinna linnakohtunikuks. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et valida Tartu maakohtunikuks härra Donald Kiidjärv? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 66 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid on 2. Härra Donald Kiidjärv on valitud Tartu maakohtunikuks. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et valida Harju maakohtunikuks härra Ardi Šuvalov? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 54 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid on 3. Härra Ardi Šuvalov on valitud Harju maakohtunikuks.

Kolleegid! Nüüd on otsus tervikuna avalikul hääletamisel. Vaja on 52 häält.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi mõne kohtuniku valimise kohta? Palun hääletad! Selle ettepaneku poolt on 67 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid ka ei ole. Otsus on vastu võetud. Kohtunikud on valitud. Palju õnne teile! (Aplaus.)

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi rahvastikuregistri asutamise kohta" eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Jätkame kinnitatud päevakorraga. Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi rahvastikuregistri asutamise kohta" eelnõu teine lugemine on katkenud. Kolleegid, kuulame ära õiguskomisjoni seisukoha. Kas keegi vastu ei ole? Ei ole. Ma palun kõnetooli härra Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Mõni päev tagasi laekus õiguskomisjonile Eesti Vabariigi Riigiarvutuskeskusest selle direktori kohusetäitja härra Pälli kiri, mille sisu on selles, et õiguskomisjoni informeeritakse riigiarvutuskeskuse loomisest, mille põhifunktsioon on informaatikaalaste tööde koordineerimine riigi infosüsteemi ja riiklike infosüsteemide valdkonnas. Riigiarvutuskeskus kinnitab õiguskomisjonile, et nendega ei ole kooskõlastatud rahvastikuregistri loomiseks tehtud töid ja et nad ei pea põhimõtteliselt õigeks lahendit, mis vastavas põhimääruses on meile kinnitamiseks esitatud. Õiguskomisjonile laekus samuti Tartu

Linnavalitsuse informaatikagrupi peaspetsialistilt härra Toomingalt, Tartu Ülikooli laborijuhataja härra Ääremaalt, Tartu Informatsiooni- ja Arvutuskeskuse juhatajalt härra Kelgit ja Tartu Ülikooli vanemteadurit proua Ääremaalt kiri, milles tehakse märkusi Eesti Vabariigi rahvastikuregistri kohta. Kirja sisu seisneb selles, et tartlased peavad õigaks rahvastikuregistri koostamist alt üles, mitte vastupidi. Nad väidavad, et esitatud põhimääruse projekt ei vasta nende huvidele, mis on tegelikult maakondadel ja linnadel. Samuti on mõnel maakonnal ja linnal tehtud ära teatud töö selles valdkonnas. Seda tööd ja neid praktilisi kogemusi, mis on omandatud, meile esitatud seaduseelnõu ja sinna juurde kuuluv põhimäärus aga ei arvesta. Kuulanud ära nimetatud osapooled ja statistikaameti esindaja härra Tepi seisukoha, otsustas õiguskomisjon järgmist. Esiteks, teha Ülemnõukogule ettepanek Eesti Vabariigi rahvastikuregistri asutamise seaduseelnõu teist lugemist käesoleval, 56. istungjärgul mitte jätkata. Teiseks, tehakse samas otsuses Eesti Vabariigi Valitsusele ettepanek võtta seisukoht vabariigi informaatikaalaste tööde koordineerimise suhtes. Lähtudes vabariigi infosüsteemi kujundamise üldalustest, vaadata veel kord läbi Ülemnõukogu päevakorras olev rahvastikuregistri põhimääruse projekt ning esitada valitsuse lõplik seisukoht või eelnõu uus redaktsioon Ülemnõukogule teise lugemise jätkamiseks. Ja kolmandaks. Taotleda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhatuselt Eesti Vabariigi rahvastikuregistri asutamise seaduseelnõu üleviimist Ülemnõukogu päevakorrast menetlusse kuni valitsuse poolt otsuse langetamiseni rahvastikuregistri loomisega seotud küsimustes. Õiguskomisjoni otsus on härra Nugisele üle antud. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kas härra Antonile on küsimusi? Ei ole. Suur tänu. Kolleegid! Õiguskomisjon kui juhtivkomisjon on vastu võtnud oma otsuse ja teeb täiskogule ettepaneku see otsus kinnitada, katkestada käesoleva päevakorrapunkti arutamine ning seniks, kuni ei ole laekunud valitsuse uus eelnõu rahvastikuregistri kohta, lülitada see punkt päevakorrast välja ja kanda üle menetlusse.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 63 rahvasaadikut, puudub 40. Meil on nüüd vaja lihthäälteenamusega vastu võtta otsus. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et katkestada rahvastikuregistrit käsitleva päevakorrapunkti arutamine, lülitada see päevakorrapunkt menetlusse ja jätkata arutelu siis, kui valitsus on oma seisukoha kujundanud? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 51 rahvasaadikut, vastu ja erapooletu ei ole keegi. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee (Balti Assamblee) tööst osa võtva Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsiooni moodustamise kohta

Juhataja

Kolleegid! Me oleme mõnevõrra aega kokku hoidnud ja mul on ettepanek jätkata päevakorrapunkti arutamist, mis käsitleb Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esindavate Balti Assamblee liikmete valimist. Palun kõnetooli härra Indrek Toome.

I. Toome

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eelmisel korral tehti mulle ja proua Marju Lauristinile ettepanek muuta väliskomisjoni poolt väljapakutud otsuseprojekt, andes selles hinnangu 3. novembril Eesti Vabariigi, Läbi Vabariigi ja Leedu Vabariigi parlamentide delegatsioonide kohtumisel vastuvõetud otsusele, või teha seda Ülemnõukogu mõne teise aktiga. Väliskomisjon arutas seda küsimust ja väliskomisjoni 12 liikmest võttis arutelust osa 9, teisi ei olnud kohal. Nad kõik tulid järeldusele võtta meie poolt ettevalmistatud otsuseprojekti uus punkt 1 sellises sõnastuses, nagu ta on teie ees. Samuti muuta otsuseprojekti pealkirja. Teiseks, te tegite mulle ülesandeks läbi rääkida meie komisjonidega, et saada nende ettepanekuid, keda võiks kinnitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsiooni liikmeks. Tegin selle töö eile ja täna ära. Kannan teile ette, keda komisjonid soovitasid valida või kinnitada selle delegatsiooni liikmeks. Sotsiaalkomisjon esitas härra Elliku, maaelukomisjon härrad Kostabi ja Petersoni, teadus-, haridus- ja kultuurikomisjon proua Viirelaidi ja härra Annuse, rahvussuhete komisjon härrad Andrejevi ja Grigorjevi, keskkonnakomisjon härrad Raua, Paju ja Tarandi, eetikakomisjon härra Jürjo, haldusreformi komisjon härra Madissooni, ajakirjanduskomisjon härra Veidemanni, õiguskomisjon härrad Menšikovi ja Elleri, majanduskomisjon härra Reinsoni, riigikaitsekomisjon härra Põllu, väliskomisjon härrad Raigi ja Toome ning Ülemnõukogu juhatus härra Nugise. Kokku on 20 inimest. Ma loen teile nimed veel kord ette tähestikulises järjekorras. Niisiis on ettepanek kinnitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsiooni liikmeteks, kes võtavad osa Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee tööst, järgmised Ülemnõukogu alatiste komisjonide soovitatud saadikud: Andrejev, Annus, Eller, Ellik, Grigorjev, Jürjo, Kostabi, Madisson, Menšikov, Nugis, Paju, Peterson, Põld, Raig, Raud,

Reinson, Tarand, Toome, Veidemann ja Viirelaid. Ma palun juhatajal panna meie otsuseprojekt hääletusele.

Juhataja

Kolleegid! Kui mu mälu ei peta, läbirääkimised küll lõppesid, kuid ettekandjale küsimusi esitada võiksite. Siis oleks asi korrektne. Ettekantud variandis oleks autorite soov selline, et kinnitaksime delegatsiooni nimekirjaliselt. Kuid veel on küsimusi. Mart Laar.

M. Laar

Kõigepealt on mul edasi anda ametlik vabandus härra Hallastelt, kes paraku ei ole kohal, proua Lauristinile ebakohaste väljendite pärast, mis olid "Eesti Aja" viimases numbris ilmunud intervjuus. Kuid samal ajal ma tahaksin küsida härra Toomelt: kas ta arvab, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsioon jäi oma volituste piiridesse, võttes nimetatud assamblee istungil vastu oma otsuse? Meie meelest ta ületas neid. Aitäh!

I. Toome

Lugupeetud härra Laar! Ma arvan, et delegatsioon jäi volituste piiridesse. Leian, et selle, kas ta jäi nendesse piiridesse, otsustame kohe praegu algava hääletamisega. Kutsun teid üles toetama delegatsiooni käitumist. See on ka väliskomisjoni seisukoht. Ma lugesin teile meie komisjoni seisukoha ette ja minu hinnata ei ole midagi rohkemat.

Juhataja

Suur tänu, härra Toome! Rohkem küsimusi ei ole. Üks hetk! Ülle Aaskivi.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud härra juhataja! Siin on minu arvates tegemist arusaamatusega. Eelmine kord oli meil otsuseprojekt ilma selle esimese punktita. Pealkiri oli teine ja jutt oli sellest, et me ei ole täitnud oma eelmise otsuse punkti 3, mis nägi ette hinnata nõupidamisel vastuvõetud dokumente. Nüüd aga ütlesite teie, et läbirääkimised nimetatud otsuse põhjal on lõpetatud. Minu arvates ei ole neid alustatudki. Aitäh!

Juhataja

Kas sellel ei ole alust, et läbirääkimised on lõpetatud, või ei olnud õigus läbirääkimisi lõpetada?

Ü. Aaskivi

Ei ole alustatudki läbirääkimisi. See on sisuliselt täiesti uus otsuseprojekt.

Juhataja

Kolleegid! Peame nõu. Kui Ülemnõukogu peab vajalikuks seda dokumenti arutada, siis minul vastuväiteid ei ole. Kui see on põhimõtteliselt muutunud ja selle põhjal läbirääkimisi vajatakse, siis loeme, et tegemist on uue otsuseprojektiga. Nii. Kas vaikimine on nõusolek? Nagu ma aru sain härra Toomele rohkem küsimusi ei olnud. Avan läbirääkimised. Mart Laar.

M. Laar

Austatud härra spiiker, austatud kolleegid! Kuna põhimõttelised läbirääkimised selle üle, et Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi koostööd tuleb edendada, on lõppenud, siis ma sellest ei soovikski rääkida. Ka arvan, et see küsimus on nii selge, et seda ei ole kellelegi vaja vaidlustada ega ka propageerida. Küsimus on dokumendis, mis meie ees on, ning selles, kas selline koostöövorm, mida me oleme arendamas, on siiski Eesti rahvuslikele huvidele kõige vastavam. Ma siiski kordan oma küsimuses väljendatud mõtet, et kristlike demokraatide arvates ületas Eesti Vabariigi delegatsioon talle antud volitusi. Ma ei tahaks süüd sugugi panna ainuisikuliselt delegatsiooni juhile, sest kõne all on ikkagi kogu delegatsiooni tegevus. Teiselt poolt saame aru sellest keerulisest olukorrast, milles delegatsioonil tuli töötada ja otsused vastu võtta. Kui vaadata Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsioonide nõupidamise otsust, kus kinnitatakse Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee põhimäärus, kutsutakse kokku Balti Assamblee I istungjärk Riias 1992. aasta jaanuaris ning peetakse vajalikuks viia komiteede, presiidiumi jne. moodustamine lõpule, on selge, et assamblee on moodustatud. Selleks me aga delegatsioonile volitusi ei andnud. Nüüd peame assamblee moodustamisega takkajärele nõustuma. Dokument oleks põhimõtteliselt teistsugune, kui sinna oleks jäänud sisse üks eelnev lause. Nagu ma kuulnud olen, tehti selles ettepanek nimetatud otsus antud sõnastuses edastada oma maade parlamentidele. Praegu seda tehtud ei ole. Ja selles pretsedendis, et volitused meie meelest ületati, ongi minu meelest oht, et sel korral tugeva surve all toimunu võib korduda Eesti delegatsiooniga ka mõnel järgmisel korral ja võib-olla küsimuses, mis on meile veelgi olulisem ja veelgi tähtsam. Ja kui see küsimus on veelgi põhimõttelisema kaaluga kui ühe assamblee moodustamine või kokkukutsumine, siis võime sattuda väga keerulisse olukorda, öeldes lahti mingisugusest kohustusest, mille delegatsioon on võtnud jne. Vaadates praegu kogu rahvusvahelist tausta, tekivad nii mõnedki kahtlused.

Kui Balti riigid kolmekesi kapselduksid omavahelises koostöös, kooskõlastaksid oma seadusandlikke akte ainult omavahel, mitte kohandades neid näiteks Euroopa standarditele, mitte avades ennast laiemale koostööle, siis raskendaks see näiteks Skandinaaviamaade suunas tehtavat koostööd, selle asemel et seda kergendada. Eriti pean ma silmas koostööd Soomega. Kes selles kahtleb, võib kätte võtta Soome parlamendi viimase välispoliitilise väitluse dokumendid ning lugeda sealt, kui tähtsaks peetakse just koostööd Balti riikidega. Balti riike kui selliseid nimetatakse seal praktiliselt ühel korral, edaspidi on näiteks valitsuse käsitluses juttu ainult Eestist, keda soovitakse rohkem aidata. Võib-olla on meie suhtumine egoistlik. Ma ei tea, kuid minu meelest ei ole küsimus mitte ainult egoismis, vaid on tõesti laiemas avardumises Euroopa suunas, laiemas avardumises Põhja-Euroopa suunas ja selles on ka meie erakonna seisukoht erakordselt selge ja põhimõttekindel. Seepärast teeme ettepaneku seda otsust täna mitte vastu võtta, pidada teiste Balti riikide parlamentide delegatsioonidega nõu toimunu üle, võtta aeg maha ja minna siis edasi. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Marju Lauristin.

M. Lauristin

Ma väga vabandan, et pean teist korda samas asjas seletusi andma. Kõigepealt on tõesti kahju, et meil ei ole veel toimunud väliskomisjoni kavandatav üldine diskussioon meie välispoliitika strateegia, integratsioonisuundade jne. üle. Küsimus, mida Mart Laar puudutas, on tõesti äärmiselt tõsine. Tendents, et Baltimaid vaadatakse kui mingisugust ühte maad, mitte kui kolme eraldi riiki, on tõepoolest olnud meile väljastpoolt peale sunnitud, kuid seni mõnes mõttes meile isegi vajalikuks osutunud. Nüüd aga näitas juba eelnev arutelu siin saalis, kui moodustasime eelmist delegatsiooni, et meie oleme sellest üle kasvanud, et meie seda ei taha. Meie delegatsioon väljendas seda isegi järsemalt, kui diplomaatiline viisakus lubab. Tiit Made esinemine sellel teemal kutsus esile n.-õ. šokiseisundi meie naabrite juures. Avameelselt ja kujundlikult selgitas ta meie seisukohti, tehes seda mõnevõrra isegi drastilisemalt, kui siin saalis kuulsime. Nii et meie poliitikat ei maksaks kahtlustada. Pealegi muutsime dokumendi pealkirjas ära ametliku nimetuse "Balti Assamblee". Nüüd nimetatakse seda organit Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamendivaheliseks Assambleeks. See ei ole parlament, mida on rõhutatud ka sellesamas kooskõlastatud põhimääruses. Meie delegatsiooni esindaja redaktsioonikomisjonis käitus selles mõttes väga järjekindlalt ja järeleandmatult ning Läti ja Leedu tulid meile vastu, kuna me ütlesime, et mingil muul viisil

toimimiseks ei ole meile mandaati antud. Oleme käitunud täpisealt nii, nagu meie Ülemnõukogu meile suunised andis. See kokkulepe, et moodustatakse konsultatiivorgan, ei seo meid üldse suhtlemisel teiste riikidega, kaasa arvatud Põhjamaad. Nõupidamisel viibis ka Põhjamaade Nõukogu delegatsioon eesotsas Norra peaministriga, kellega pidevalt konsulteerisime ja kes pidas väga tähtsaks seda, et me asja lõpule viisime. Läti ja Leedu delegatsioon lausa palusid, et me seda teeksime. Ja ma saan neist ka aru, sest nad olid meile palju järele andnud. Kui me oleksime hakanud veel jonnima, ütleva, et me ei kirjuta dokumenti alla, oleks see meist lihtsalt inetu olnud. Nii et ma siiski vaidleksin vastu lugupeetud härra Laari seisukohtadele. Delegatsioon jagas täielikult seda suhtumist, mida Mart Laar väljendas. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, mul on ettepanek lõpetada läbirääkimised pärast Andres Tarandi sõnavõttu. Kohaloleku kontroll. Kohal on 69 rahvasaadikut, puudub 34. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised pärast Andres Tarandi sõnavõttu? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt 63 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 on erapooletu. Läbirääkimised lõpetatakse pärast Andres Tarandi sõnavõttu. Kaido Kama.

K. Kama

Lugupeetud Ülemnõukogu! Ma ei tahaks praegu rünnata meie delegatsiooni nendel läbirääkimistel ega Marju Lauristini isiklikult. Saan sellest väga hästi aru, et see delegatsioon oli sisuliselt sundseisu pandud. Kohal oli Põhjamaade Nõukogu esindus jne. Ma tuletan meelde, et säärane sundseisu panemine ei olnud esimest korda. Ei ole palju aega möödas sellest, kui meie saadikud sõitsid Vilniusse nii-öelda sundseisu panduna. Kogu selle ürituse sisu oli ju ainult härra Landsbergise poliitilise profiidi küsimus. Ma olen veendunud, et sundseisu panemist tuleb ette ka edaspidi. Tuletan meelde, et praegu on Balti riikide huvid ikkagi väga erinevad. Kui meil on oma õigusjärgluse printsiibist väga palju kasu, siis Leedul sellest midagi head loota ei ole. Balti Assambleed on praegu eelkõige vaja Leedule, mitte meile, mistõttu mul on suur hirm, et see assamblee, hoolimata paberile kirja pandust, võtab endale suuremad volitused, kui tal on. Täpselt samamoodi, nagu tegi seda meie Ülemnõukogu delegatsioon. Ma toetan Mart Laari ja teen samuti ettepaneku täna seda otsust mitte vastu võtta.

Juhataja

Suur tänu, Andres Tarand!

A. Tarand

Lugupeetud juhataja! Ma teen lühikese faktilise märkuse. Jagades täielikult Mart Laari ja Kaido Kama hirmu suveräänsuse kaotamise pärast, tuleb siiski rõhutada, et ilmselt ka selles loodavas organis sõltub ikkagi eeskätt meist endist, mida me seal ära anname ja mida mitte. Mis puhtub Põhjamaadega tehtavasse koostöösse, siis ma üritasin siin ükskord väita, et suurel määral on see just Põhjamaade Nõukogu soov. See puudutab mitmeid valdkondi. Majanduses näiteks on tõepoolest valdkondi, kus koostöö võiks edeneda. Aga on ka konkurentsivaldkondi, kus see nii hästi välja ei kuku. Mingit suveräänsuse müükipanekut olukorras, kus Balti riigid praegu on, ma ei ole märganud. Ilmselt ei arva seda ka Põhjamaad. Niipalju kui mul on juhust olnud liikuda Põhjamaade Nõukogus, olen võinud veenduda, et seal ollakse täiesti teadlikud meie kolme riigi, iseäranis Eesti ja Leedu erinevustest. Nii et keegi meie iseseisvusele pommi alla panna ei soovi, niipalju kui minul on aimu. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Nüüd siis Indrek Toome lõppsõna.

I. Toome

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma palusin lõppsõna ainult selleks, et ma ei saa kuidagi oma kahe kolleegi, Mart Laari ja Kaido Kamaga, nõustuda. Nende öeldu on ainult emotsioonid. Ma usun, et meie delegatsioon hakkab käituma nendel kohtumistel, mis hakkavad toimuma vastavalt põhimäärusele Eesti huve arvestades. Assamblee ja tema organite seisukohad võetakse vastu delegatsioonide konsensuse alusel. Me peaksime uskuma oma kolleegide võimesse kaitsta Eesti Vabariigi huve. Meie väliskomisjoni poolt pakutud otsuseprojektis on delegatsiooni juhiks soovitatud väga kindlameelne eesti asja ajaja Ülo Nugis, kes võib vajadusel ka härra Landsbergisega väga kenasti vestelda. Aitäh!

Juhataja

Ma tänan! Kolleegid, kirjalikult laekunud parandusettepanekuid mul ei ole. Kas keegi soovib neid esitada? Minule on kirjalikult laekunud ainult toetavad ettepanekud. Ei ole kirjalikke ettepanekuid. Kas ma võin otsuseprojekti panna hääletusele? Me oleme kohaloleku kontrolli juba teinud. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi

Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee (Balti Assamblee) kohta? Palun hääletada! On vaja 52 häält. Selle otsuse poolt on 49 rahvasaadikut, vastu 9, erapooletuid 5. Otsus jääb vastu võtmata.

Vastavalt meie reglemendi värsketele täiendusele on võimalik seda küsimust näiteks homme uuesti hääletada. Head nägemist! Homme saame kokku kell 10.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

56. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

21. november 1991

Päevakorravälised avaldused

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Kell on 10, on aeg alustada. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 66 rahvasaadikut, puudub 37. Kolleegid, mul on teada, et väliskomisjon peab istungit, selle võrra on mõned saadikud ka puudu. Lugupeetud kolleegid! Me jätkame kinnitatud päevakorraga. Meil on planeeritud kohe alustada istungit vaba mikrofoniga ja selleks on ette nähtud pool tundi. Pärast vaba mikrofoni ilmselt tuleb väliskomisjon täiskogu ette ettepanekuga, mis käsitleb eilset päevakorrapunkti, kuid sellest juba siis, kui väliskomisjon ettepaneku teeb. Alustame vaba mikrofoniga. Palun kõnetooli Heldur Petersoni. 5 minutit.

H. Peterson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Oleme parlamendis vastuvõetud seadustega tagastanud inimestele omandit ning deklareerinud ja kinnitanud, et me seda omandit kaitseme, garanteerime. Paljud on käinud välismaal ja näinud, et üks suur erinevus meie ja sealse olukorra vahel on see, et ei Skandinaaviamaa ega Kesk-Euroopas ole aedasi ümber talude, maa, elamute ja nõnda edasi, sest see ühiskond on natuke teistsugune, seal pole tara tarvis. Kuid meil ei olnud ühiskond selline ja meil ei olnud ka oma piiri, tolliteenistust ja kõike seda, mis annaks inimestele, rahvale, ühiskonnale turvalisuse tunde. Oma kodukohas nägin, kuidas ilusast suurest talust olid järele jäänud ainult varemed ja kuivati, kuna see kuivati oli eraldatud karutapjate seltsile. Siis said inimesed need varemed tagasi, panid ilusa

traataia ümber, kuid see traataed lihtsalt varastati ära. Ma usun, et seda ei tulnud varastena välismaalased, vaid vargad on ikkagi meie oma ühiskonnast pärit. Omand vajab kaitset ja üks võimalus seda teha on anda inimesele relvakandmise õigus. Endises Eesti Vabariigis see õigus oli. Kui inimene oli taluomanik, siis oli tal õigus soetada omandi kaitseks ka relv, sest sellel, kes tuleb omandit ära võtma, on tõenäoliselt samuti relv. Nüüd oleme olukorras, kus meil ei ole relvi, ei jätku isegi politseile. Kuid vanematel inimestel on neid peidus üsna palju. Peaksime andma neile võimaluse relvad legaliseerida ja politsei arvele võtta. Muidugi ei tähenda see, et igaljuhul võiks relv olla. Tegemist peab olema ikkagi pädeva isikuga ja eelkõige peaksime seda lubama maal, kus ei ole mingisugust kaitset. Kui seal keegi pöördubki politseisse, et teda rööviti, siis öeldakse talle: "Poleks vaja olnud minna läbi pimedada pargi."

Ja veel ühest asjast. Me räägime, et meil on Narva taga ja Petseri ümbruses Venemaaga vaidlustatavaid alasid. Kuid eestlastel oli üpris suuri maa-alasid ostetud kulla eest teisel pool Peipsi järve. Need olid Novgorodi, Pihkva ja Ilmeni järve ümber kuni Laadoga järveni ja Peterburi linnani. Need alad on ikkagi üpris suured ning valitsus peaks seda arvestama. Läbirääkimistel, vähemalt Venemaaga, oleksid need mõjuv argument ja sellest ma rääkisin ka härra Varele. Me muidugi ei tea, kui kaugele Venemaa omandiõigusega läheb, kas ta läheb juurteni või mitte. Ma ei mõtle seda, et eestlased, kellel seal valdusi oli, saavad need tagasi, kuid argumentiks teatud maaribade kauplemisel või vaidlustamisel oleksid nad küll Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni läbirääkimistel.

Juhataja

Suur tänu. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Tahan teid õnnitleda selle puhul, et meie riik liigub üha enam politseiriigi poole. Tahan teile meelde tuletada, et poliitilistel motiividel on vahistatud Lõssenko, Belov, Krõlov ja Šepelevitš. Korraldatud on ebaseaduslikke läbiotsimisi saadikute töökohtades ja neile muide inkrimineeritakse süü Eesti NSV kriminaalkoodeksi paragrahvide järgi. Sel juhul tekib mul küsimus, miks ei kehti Eesti NSV kriminaalkoodeksi paragrahvid, mis käsitlevad rahvastevahelise vaenu õhutamist. Aga kui juba siin saalis õhutatakse sõnavõttudes rahvuslikku vaenu ja riivatakse teistest rahvustest inimeste õigusi, mis siis veel rääkida ajalehtedest ja keskmise tasandi ametnikest. Nii politseis kui ka prokuratuuris on kogutud andmeid poliitilise opositsiooni, sealhulgas osa Eesti Ülemnõukogu

saadikute kohta. Toimikutesse kogutakse sõnavõttude tekste, saadikute jälitamise andmeid, nende töölaudadelt leitud dokumente.

Lugupeetud kolleegid! Kui ma varem selles küsimuses sõna võtsin, siis pärast mind esinenud kolleeg ütles, et see on demagoogia. Mõned kolleegid siin saalis teavad suurepäraselt, et sellised toimikud on olemas. Ma isegi arvan, et mõnedel kolleegidel on käes sellised toimikud poliitilise opositsiooni kohta. Lugupeetud kolleegid! Ma ei hakka nimetama nimesid, ma arvan, et need, kelle käes need toimikud on, teavad seda. Ma arvan, et kooskõlas kõigi inimõiguste ja normidega tuleb edaspidi neid politseitoimikuid näidata kolleegidele, saadikutele, kelle kohta need on sisse seatud. Lugupeetud kolleegid! Kui seda ei tehta, siis lubage mul nentida, et me tõepoolest alustame sõltumatu vabariigi rajamist politseiriigi loomisega, kus teisitimõtlemist kiusatakse taga. See on aga juba fašism. Täna!

Juhataja

Suur tänu! Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma olen siin Pärnu Maavolikogu palvel, et teile teatavaks teha volikogu erakorralise istungi otsus. Erakorraline istung kutsuti kokku, arutamaks põllumajanduse olukorda Pärnu maakonnas ja põllumajanduspoliitikat Eesti Vabariigis. Arutelust selgus, et olukord on kehv ja põllumajanduspoliitika puudub. Ülemnõukogu ja valitsuse põllumajanduspoliitika puudulikkuse tagajärjel valitseb maarahva hulgas teadmatus, segadus. Ühisomandil põhinev tootmissüsteem laguneb kiiresti, väheneb põllumajandussaaduste tootmine. Eraomandusel põhinevale tootmisele üleminekuks ei ole seadusandlus piisav, lahendamata on põllumajandustootmise doteerimine ja ettevõtluse krediteerimine, puudub ressursipoliitika.

Kuulanud ära maavanema asetäitja, põllumajandusosakonna juhataja A. Aringo ja Pärnumaa Talupoegade Liidu esimehe M. Metstalu ettekanded ning Pärnu Maavolikogu põllumajanduskomisjoni esimehe I. Tiismaa kaasettekande ja sõnavõttud, otsustas volikogu teha Eesti Vabariigi Ülemnõukogule ettepaneku kiirendada maaelu ja põllumajanduspoliitikat käsitleva seadusandluse vastuvõtmist. Nende hulgas on eriti tähtsad põllumajanduse omandireformi seadus, milles tuleks ette näha tööosakute osa, maamaksuseadus, maakorralduse ja maakatastri seadus ja ühistegevust käsitlev seadusandlus. Eesti Vabariigi Valitsusele tehti ettepanek kiirendada maaelu ja põllumajanduspoliitikat käsitlevate normatiivaktide vastuvõtmist, sealhulgas koostada maareformi seaduse rakendamise juhend,

kehtestada õigusvastaselt võõrandatud vara kompenseerimise määrad ja välja töötada ühismajandi varast töötajatele osakute arvestamise alused. Põllumajandustootmise ressurssidega kindlustamiseks on vaja jätkata riiklikult ressursside hankimist põllumajandusele, mille tagamiseks peame otstarbekaks lepingute sõlmimist Eesti Vabariigi ja põllumajandustootjate vahel. Eesti Vabariigi tööstuses tuleb enam orienteeruda põllumajandustootmises valdavalt vajaminevate seadmete ja materjalide valmistamisele. Põllumajandustoodangu vaba hinnakujunduse realiseerimiseks tuleb võimaldada tootjate vaba pääs turgudele. Tootmise ümberkorraldamiseks omanikuprintsiibil ja talude käivitamiseks on vaja kasutada soodustatud tingimustel krediitide andmist, jätkata põllumajandustoodangu subsideerimist, pidada liha- ja piimakombinaatide privatiseerimise vajalikuks eelduseks põllumajandusliku suurtootmise eelnevat erastamist, täiendada vastavalt valitsuse määrust ajutise tööstusstaatuse sisseviimisest põllumajanduses. Niisugune on volikogu esimehe Rein Sedeli allkirja kandva dokumendi sisu. Kasutades juhust, et kell ei ole veel kukkunud, tahan ma öelda Ülemnõukogule: ilmselt on meil otstarbeks lähiajal mõelda mitte ainult omandireformile kui kuldvõtmekesele, mis avab ukseid paradiisi, vaid ka sellele, et majanduses ei ole mitte midagi omavahel seostamatut. Ekslik on loota, nagu lahendaks ühe külje kordategemine kogu küsimuste kogu küsimustekompleksi. Praegune olukord põllumajanduses ei ole tingitud ainult omaniku puudumisest, vaid eeskätt meie vabariigi rahaturul valitsevast olukorrast ja põllumehel puuduvast võimalusest lülituda sellesse samaväärselt tööstusettevõtetega. Seepärast oleks otstarbekas mõelda rahareformile. Mida kiiremini see teoks saab, seda parem. Paika ei pea väited, et vabariigil puuduvad võimalused oma raha kasutuselevõtuks. Me ei saa kahjuks oodata oma majanduse tervendamiseks, ilma oma rahata aga on seda minu arvates võimatu teha. Seepärast teen Ülemnõukogule ettepaneku mõelda sellele ja taotleda valitsuselt väga kiiret otsust.

Juhataja

Suur tänu! Klavdia Sergij, palun.

K. Sergij

Lugupeetud rahvasaadikud! Minul igatahes on häbi jälgida, kuidas meie Ülemnõukogu töötab. Te võite pidada mind kelleks tahes – härra Nugis muulaseks, härra Hallaste okupandiks, härra Kass ei tea kelleks veel. Aga mina tunnen end selle riigi kodanikuna, kus ma olen juba 22 aastat elanud ja töötanud, ja inimesi hindan ma alati tööalaste ja inimlike omaduste järgi. Vähemusrahvuste esindajatesse olen aga oma kollektiivis alati eriti

tähelepanelikult suhtunud, sest nad on nagu võõrad lapsed peres, kus kõik oleneb võõrasemast. Eesti on praegu võõrasema ja tuleb öelda, et ta on väga kuri. Muinasjutte olete te ilmselt kõik lugenud, kurjuse tagajärg on alati olnud veel suurem kurjus. Pöördun veel kord teie poole, lugupeetud poliitikud, ärge tehke kurja. Me oleme rahvasaadikud, mõelgem oma valijate peale. Meie valijatel on närvid äärmiselt pingul, sest oleme jõudnud ummikusse nii poliitiliste kui ka majanduslike probleemide lahendamisel. Vajalikul tasemel on nendes küsimustes praegu ainult Ülemnõukogu esimees ja valitsusjuht, kes esindavad Eesti riiki rahvusvahelisel areenil. Aga varsti pole neil enam midagi esindada. Käisin koondises "Marat". Seal töötavad paljud meie valijad. Minu valijaist olid seal peadirektor ja mõned usaldusmehed, aga pähe sain kõige eest. Mind arvustasid nii venelased kui eestlased, nii muulased kui n.-ö. puhtad kodanikud ja juhtkond. Probleeme on palju. Kõigepealt rahareform – inimesed ei tea, mis rahast saab, ostetakse kõike kokku. Teiseks, korteriprobleem. Kuidas edaspidi kortereid saab? Palju küsimusi on tekitanud kodakondsuse probleem. Inimesed on siin 40, 30, 20 aastat elanud, oma tervise siia jätnud ja nüüd peetakse neid ei tea kelleks. Korterite ja ettevõtete privatiseerimine tekitab ka palju probleeme. Me ajame ettevõtteid pankrotti, aga sellealast seadust pole. Meie töö tekitab inimestes juba vastikustunnet. Oleme praegu iseseisvamad kui kunagi varem, keegi ei sega meie tööd. Lahendagem siis oma riigi probleeme, selle asemel et portfelle jagada. Kui me iseseisvad ei olnud, siis jõudsime teistest vabariikidelt aasta-poolteise võrra ette, nüüd aga sörgime juba sabas. Selles kõiges ei ole süüdi ainult valitsus. Vaadake, mis jääb järele nendest seadustest, mida valitsus pakub. Me tuhnime neis, vabandage väljenduse pärast, nagu siga apelsinihunnikus ja lõpuks võtame vastu seaduse, mida pole üldse võimalik rakendada, sest alles on jäänud vaid seaduse raamid. Ja selle seaduse jõustumiseks on vaja välja töötada veel mitu seadust. Selline on näiteks omandireformi aluste seadus, mis nõuab veel lisaks 15 seadusandlikku akti. Kodakondsusseadust arutasime terve aasta, aga välja oleme töötanud kaks otsusepunkti ja needki käivad 1938. aasta kodakondsusseaduse rakendamise kohta. Ja taas tehti valitsusele ülesandeks töötada välja seadus 1938. aasta seaduse jõustamise kohta. Korterite privatiseerimise seadus on juba aasta meie käes. Aga me ei suuda seda kuidagi vastu võtta. Leedu on juba kasutanud meie valitsuse kogemusi selles küsimuses ja privatiseerib aasta lõpuks elamispinna, aga meie pole ikka veel selle probleemi kallale asunud. Me oleme unustanud, mida tahame, sest me ei mõtle selle peale, et inimestel oleks parem elada, vaid selle peale, kuidas neilt rohkem võtta, ja kinnitame seejuures, et me rajame demokraatlikku riiki ja hoolitseme inimese eest. Olen seisukohal, et see on väga julm inimeste suhtes, kes oma pingelise tööga rahvast toidavad ning kultuuriväärtusi loovad. Kõige eemaletõukavam on see,

kui hakkame oma süüd kellegi teise kaela veeretama. Teen valitsusele ja Ülemnõukogule ettepaneku suhtuda praeguses keerulises olukorras väga tõsiselt seadusloomesse. Kui me ise ei oska, siis tuleb tutvuda sellega, kuidas teised neid probleeme lahendavad. Rahvusvahelisel ja vabariiklikul tasandil peetakse palju seminare ja konverentse, aga saadikud võtavad neist harva osa. Läände sõidame meeleldi, aga Ida poole ei vaata, ehkki Idast tahame väga palju saada.

S. Sovetnikov

Lugupeetud juhatuse liikmed, lugupeetud kolleegid! Räägin teile lühidalt oma muredest. Täna me lõpetame selle istungjärgu ja sõidame koju oma valijate juurde. Meid hakatakse pommitama kirjade ja telefonikõnedega mitte ainult tühjade polettide ning eelseisva külma talve pärast, vaid põhiliselt ikkagi kodakondsuse asjus. Eile läksin pärast plenaaristungit koju "Kungla" hotelli ja tahtsin teel osta vähemalt 100 grammi võid või pudeli piima. Kahjuks ei õnnestunud mul seda teha, kuid see-eest nägin poes ananasse 155 rubla tükk ja banaane 66 rubla kilo. Seisin ja mõtlesin, et ilmselt see ongi meie põhiline võit vabas Eesti Vabariigis, et pensionär ei saa ühe kuu pensioni eest osta isegi üht ananassi. Ajab nõrdima küll. Aga ma arvan, et põhiline küsimus, mida meile hakatakse esitama, on ikkagi see, mis saab kodakondsusest. See küsimus erutab kõiki. Minu ees on Narva sõjaveteranide nõukogu läkitus. Nad paluvad Ülemnõukogu, et kõrvuti kodakondsuseadusega võetaks vastu seadus kõigi nende Eesti elanike võrdsete poliitilise õiguste kohta, kes olid iseseisvuse väljakuulutamise päeval 20. augustil 1991. aastal siia sisse kirjutatud, olenemata nende kodakondsusest. Meid hirmutatakse kogu aeg sellega, et kui me võtame vastu leebe kodakondsuseaduse, siis valgub siia poolteist miljonit sugulast ehk nagu nüüd öeldakse – muulast. Tahan teile kinnitada, et seda ei juhtu. Näiteks möödunud poole aasta jooksul saabud Eestisse härra Kollisti andmeil 2350 inimest. See on kvoodiga määratav maksimum. Ära sõitis aga 5676, seega tulemus on miinus 3326. See on juba omamoodi emigratsiooni rekord vabariigis. Emigrandid olid enamikus mitte-eestlased, aga oli ka eestlasi. Esimese poolaasta jooksul pöördus Liidust Eestisse tagasi 72 eestlast ja välismaalt 20. Liitu sõitis 108 ja välismaale 180. Ära sõitis rohkem, kui tagasi pöördus. Niisiis, kui immigrantide arv on aastas 4700, aga kolmandik neist – 1570 – on vahetuse alusel siia sõitnud inimesed, kes ei avalda mingit mõju elanike arvu muutumisele vabariigis, siis jääb üle 3130 sugulast. Kui arvestada aasta kvooti, mida tulevikus vaevalt küll suurendama hakatakse, siis oodatav poolteise miljoni sugulase invasioon, millest härra Kass räägib, võib toimuda 500 aasta jooksul. Selline veenev arv tuleb välja. Niisuguses olukorras peame jätma kõrvale poliitika ja võtma kätte

matemaatikaõpiku. Võib-olla siis hakkame mõtlema reaalselt, arutama ja vastu võtma elulisi seadusi, mis aitavad tagada stabiilsuse ning meie vabariigi arengu ja õitsengu. Tänan!

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Lubatagu mul rääkida natuke rahulikumas toonis, kui tegid seda kolleegid Lebedev ja Sovetnikov. Ma püüan koos teiega noppida mõned mõtted, et teha siis ka mõned järeldused. Või teeme järeldused igaüks enda ette vaikselt? Jälgige ja te näete, kuidas Arvo Valton on hädas, et Kaplinski eksib. Meie oleme hädas, et papa Jannsenile ei leita kohta. Tartusse ei kõlvanud, Vändra rahvas ka ei võtnud omaks. Kunstimuuseumi rahvas teeb häda häälekaks, ja leiab mingi lahenduse. Kas see on aga päris see? Õpetajad lahkuvad koolist. On ju moes omamine, mitte olemine. Kohtudes abiturientidega, leiad nendelt vastuse: koolis ei ole mugav. Matemaatikatunnis annab õpetaja lahendada ülesande, kui palju Soomes on ikkagi elu paremal järjel. Mark lüüakse meie kurssi ja leitakse kohe vahe, kui palju meil ema, isa elavad halvemini.

Ja seisunditest. Lehest loeme, et inimene ei taha tulla välja haiglast. Meie ei ole analüüsinud poliitikat ja poliitikud ei ole analüüsinud, milline on Eestimaal elu dünaamika. Siin saalis tuleb kolleeg Lebedev rahuliku meelega pulti, vaatab meile silma ja ütleb, et meie justkui ajame üles ja elule fašismi. Kolleeg Juhan Telgmaa taob rusikaga vastu rindu ja ütleb, et väheseks on jäänud maarahva hulgast valitud saadikuid, kelle jaoks oleksid kodused ja südamelähedased maarahva probleemid. Vaadake, kuidas ühelt poolt maa-keskerakond ja teiselt poolt Maaliit püüavad selgusele saada, millised tõmbetuuled maal praegu puhuvad ja küsivad siis, kellele on ikkagi kasulik, et maarahvas oleks tülis. Head kohalolijad! Mul on niisugune tunne, et me peaksime ükskord leidma kaks tundi aega ja siin kohe kinniste uste taga selgusele jõudma, kuhu võib viia sõnasõda, mida me peame. Lohutuseks võin tuua ühe näite. Kui Betti Alveri juubeli eel raamatukogus küsisin, kas tema raamatuid saaks laenutada, öeldi mulle, et B. Alver on viimasel ajal kogust kadunud. Ilmselt otsivad inimesed sellises hingelises tühjuses tuge kuskilt mujalt. Tuletagem meelde, kui olime pisikesed, väikesemad kui laud, ja kuulasime, silmad kui tõllarattad peas, kuidas vanamehed omavahel asju selgeks rääkisid. Siis räägiti sosinal, sest ei tohtinud kõike valjusti rääkida. Nüüd me räägime valjusti. Aga millest? Võib-olla pisikesed lapsed hakkavad meid täpselt järele ahvima. Mõtleme sellest, et kui me oleme saanud päris vanaks, siis imestame, kust küll tulevad need poisid-tüdrukud, kes nõndamoodi kõnelevad. Kas need on terved eesti poisid ja tüdrukud, kellest saavad Eesti piirikaitsjad või kes Eesti koondises lähevad olümpiamängudele? Võib-olla oleks vaja ka selle peale mõelda? Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kell on täpselt 10.30. Loeme tinglikult nii, kolleegid, et kohaloleku kontroll võttis oma aja, ja lubame Sergei Petinovil tulla kõnetooli.

S. Petinov

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud kolleegid! Püüan rääkida lühidalt. See, millest praegu selles kõnetoolis räägiti, on ilmselt iseloomulik nendele inimestele, kes tõepoolest tunnevad muret vabariigis toimuva pärast. Arvan, et tuleb kuulda võtta seda, millest siin rääkisid Ants Paju ja teised, ehkki nad rääkisid erinevatest asjadest. Tahaksin pöörduda teie poole ühe ettepanekuga. Me oleme tõepoolest vastu võtnud palju poliitilisi otsuseid, tegelikult oleme iga vastuvõetud otsuse puhul lähtunud just poliitilistest reaalistest ja seepärast oleme politiseerinud isegi need otsused, mis pidid olema rakenduslikku, sotsiaalset või majanduslikku laadi. Sellega seoses tänan teha ettepaneku vastu võtta üks poliitiline otsus. Ma ei ütle, et see peaks võetama päevakorda. Sellist ettepanekut ei saa ma teatud põhjusel teha, et mitte reglementi rikkuda. Seepärast pöördun selle ettepanekuga Ülemnõukogu Presiidiumi poole, kes tuleb täna kokku, ja kõigi siinviibivate saadikute poole. Meil on ees puhkusenädal ja ma soovitan kõigil mõelda sellele, ei varsti on jõulud. Neid pühi peavad paljud inimesed, kuid pühaderõõmu tumestavad karmid elutingimused. Meie poliitiline otsus seisneks selles, et me võiksime oma mitte just väikesest palgast teha jõuluringitusi lastekodudes elavatele lastele, kellel on minimaalselt hüvesid. Paluksime ka valitsuse liikmeid ühineda selle humaanse aktsiooniga. Viiksime jõuluringitusi ka vanadekodudesse. Mulle näib, et see olekski see poliitiline otsus, mida rahvas õigesti mõistaks. Esitan selle ettepaneku kirjalikult juhatusele ja soovitan pöörduda selle juurde tagasi kohe pärast vaheaega, et ka juhatus esitaks oma seisukoha. Selle küsimuse võib lahendada 30 sekundiga. Nii saabki selgeks, milleks meie isiklikult valmis oleme. Kas me oleme valmis mingiteks humaanseteks tegudeks või ainult konfrontatsiooniks, pinevuse alalhoidmiseks ja sotsiaalsete konfliktide süvendamiseks. Tänan!

Juhataja

Üks pisike täpsustus, kolleeg Petinov. Meil ei ole vaheaeg järgmisel nädalal. Töö käib ikka edasi, ainult plenaaristungeid ei ole.

Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee (Balti Assamblee) tööst osa võtva Eesti Vabariigi Ülemnõukogu delegatsiooni moodustamise kohta

Juhataja

Kolleegid! Väliskomisjon pidas nõu ja vastavalt meie reglemendi parandusele (§ 10 lõige 6) palun kõnetooli Indrek Toome.

I. Toome

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eesti Vabariigi Ülemnõukogu väliskomisjon pakkus eile välja otsuseprojekti Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee (Balti Assamblee) kohta. Selle hääletamise tulemused olid paljudele meist, ka isiklikult mulle ja meie komisjonile üllatuslik. Kaaludes kõiki poolt- ja vastuargumente, leidis komisjon, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmed peaksid siiski mõistma selle otsuse väga suurt poliitilist tähtsust nii Eesti Vabariigi välispoliitika kui ka Balti poliitika seisukohalt, samuti, ma ei karda seda sõna, Euroopa poliitika seisukohalt. Jah, Eesti, Leedu ja Läti on erinevad, kuid meil ei ole õigust lõpetada koostööd, mida me viimaste aastate vabadusvõitluse ajal oleme teinud. See töö vajab jätkamist ja ma usun, et nii, nagu me üheskoos võitlesime välja taasiseseisvumise, nii võitleme ka edasi. Selle võitluse üks väga vajalik atribuut on ka parlamentidevaheline assamblee. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu väliskomisjon pidas täna hommikul oma erakorralise koosoleku ning võttis vastu otsuse Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelist Assambleed (Balti Assambleed) käsitleva otsuseprojekti hääletamise tulemuste kohta. Vastavalt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi § 10 lõikele 6 otsustati nõuda otsuseprojekti taaslülitamist päevakorda selle teistkordseks hääletamiseks. Teile teadmiseks: koosolekust võtsid osa kõik 7 väliskomisjoni liiget, kes praegu viibivad Ülemnõukogu istungil. Need on: Alar Maarend, Mart Laar, Heinz Valk, Vello Pohla, Vladimir Kuznetsov, Ivar Raig ja Indrek Toome. Otsuse vastuvõtmise poolt oli 6, vastu ei olnud keegi, erapooletu oli üks komisjoni liige, nimelt Mart Laar. Ma palun panna see küsimus kordushääletusele.

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 31. Kes hilines, palun registreeruda. Kolleegid! Nüüd on asi väga lihtne. Ma ei pea üldse enam kõnelema, kõik on ära öeldud.

Panen küsimuse hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee kohta? Palun hääletada. Vaja on 52 häält. Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu 4, erapooletuid on 2. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi kalapüügiseaduse eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kollegid! Jätkame kinnitatud päevakorraga. Eesti Vabariigi kalapüügiseaduse eelnõu arutelu esimene lugemine on läbi ja alustame teise lugemisega. Ettekande esitamiseks palun kõnetooli keskkonnaminister Tõnis Kaasiku.

T. Kaasik

Lugupeetud esimees, lugupeetud saadikud! Vajadusest kalapüügiseaduse järele ja selle olemusest anti ülevaade seaduseelnõu esimesel lugemisel, selle kordamine oleks saadikute aja kurjasti kasutamine. Lubage seepärast lühidalt peatuda erinevustel senise projekti ja käesoleva projekti vahel. Tehtud ettepanekud ei nõua eelnõusse oluliste põhimõteteliste muudatuste sisseviimist. On mitmeid redaktsioonilisi parandusi. Kõikjal tekstis on näiteks sõna "majandustsoon" asendatud sõnaga "majandusvöönd", sõna "üksikisik" mõistega "juriidiline isik", 3. paragrahvi pealkirjas on sõna "tingimused" asendatud sõnaga "alused", 12. paragrahvis sõna "kvoot" sõnaga "müügimaht" ning 22. paragrahvis mõiste "ei ole lubatud" mõistega "on keelatud"; 17. paragrahvist on välja jäetud sõnad "veekogu või selle osa". Tehtud on ka sisulisi täpsustusi. 5. paragrahvi 3. lõikes on konkretiseeritud maakondade haldusesse antavate püügipiirkondade piiride määramist, öeldes, et see toimub Eesti Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras. Mõeldud on siin maakondade piiride paikapanemist merealadel. Täpsustatud on maakondade haldusala välispiiri Pihkva järves. Nüüd on see kuni 3 km ja seda põhjusel, et teatud paikades ei jätku Eesti jaoks rohkem kalavett, Vene Föderatsiooni piir tuleb vastu. Lihtsamaks on tehtud endise 5. paragrahvi 5. lõige. Selle paranduse tõttu on paragrahv muutunud kuuelõikeliseks. 6. paragrahv on muudetud ühelõikeliseks, osa teksti on üle viidud paragrahvidesse 10 ja 11. Paragrahvi 8 on täiendatud, selles on looduskaitseorganitele antud õigus peatada kalavarude kasutamine mitte ainult nende ohustatuse korral, vaid ka kasutamistingimuste rikkumise ilmnemisel. 10. paragrahvile on lisatud 3. lõige, mis annab võimaluse jätkata endist harrastuskalastajate organisatsioonidele

veekogude eraldamise praktikat. Ühtlasi on otsustatud piirduda harrastuskalapüügil ühe dokumendi (kalastuskaardi) vormistamisega, mingi teise nimetusega lubasid enam tarvis ei ole. Kalastuskaardi väljastamise ja kasutamise korra kehtestab Eesti Vabariigi Riiklik Kalaamet. Sisuliselt võivad kalastuskaardid olla erinevad, andes loa püügiks kas mingil konkreetsel veekogul, mingi teatud püügivahendiga, näiteks võrguga, või mingi limiteeritud kalaliigi, näiteks lõhe, püügiks. Paragrahvist 11 on välja jäetud nõue omada litsentsi kutseliseks kalapüügiks. Seda ei näe ette ka uus litsentseeritavate tegevusalade loetelu, mis on kinnitatud valitsuse määrusega. Paragrahvi on täiendatud 2. lõikega, mis käsitleb veekogu edasirentimist. Paragrahvis 16 on tehtud täpsustus, mis viitab sellele, et arvestus kalavarude kasutamise üle toimub Eesti Vabariigi Riikliku Kalaameti poolt kehtestatud korras. 17. paragrahvi 3. lõikega on kalaameti halduspiirkonnaks arvatud ka majandusvöönd. 18. paragrahviga on kalaametile pandud riiklik kontroll kalavarude kaitse üle, mida see amet teeb koos muude looduskaitseorganitega. Varem oli niisugune kontroll ebamääraselt pandud üksnes looduskaitseorganitele. Paragrahv 21 annab kalaametile piirangute kehtestamise õiguse. Varasemas eelnõu variandis oli see antud keskkonnaministariumile. 22. paragrahvi järgi ei ole veekogu valdajatel siiski õigust lubada kasutada püügiviise, mida ei näe ette kalapüügieeskirjad. 23. paragrahvi on lisatud mõtte kalavarude liigilise koosseisu parandamisest. Varem räägiti koguse säilitamisest või suurendamisest. 27. paragrahvi 1. lõikes on tehtud muudatus selles osas, et tasu kalastuskaardi eest kehtestab selle väljaandja, mitte kalaamet. 28. paragrahvile on lisatud 3. lõige, mis kehtestab kalamajandusele tekitatud kahju arvutamise alused. Nende paranduste osas ei ole lahkkelisid Ülemnõukogu keskkonnakomisjoniga. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Rahvasaadikutel on küsimusi. Aleksei Žõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja! Mul on paar küsimust. Omal ajal rääkisid kalurid, et vesi on meie, aga kala riigi oma. Mulle pole senini selge, mis vahe on spetsiaalsete vahenditega harrastuskalapüügi ja kutselise kalapüügi vahel. Kas ei saaks need kaks kategooriat ühendada? Kas harrastuskalamees ei või näiteks kasutada samu püügivahendeid, mis on kutselisel kaluril?

27. paragrahvi 1. lõikes on öeldud, et tasu kalastuskaardi eest kehtestab selle väljaandja. See on ju omavoli. Tähendab, tasu võib võtta nii palju, kui see isik tahab, tema ise kehtestab tasu suuruse. Kuidas see nii saab olla? Tänan!

T. Kaasik

On muidugi vahe harrastus- ja kutselise kalapüügi vahel. Üks on see, kui inimene läheb pärast tööd endale jõe või järve kaldale hingerahu otsima, teine on inimese põhitegevusala, millega ta teenib elatist endale ja oma perekonnale. Nii et me ei saa nende vahele kuidagi võrdusmärki panna. Eelmises tegevusalade loetelus oli üks litsentseeritav tegevusala kutseline kalapüük. Harrastuskalastaja võib igaüks olla, kui püütakse õnge või spinninguga. Võrguga püüki tuleb aga võtta kui kutselist kalapüüki. Teine küsimus. Miks kehtestab tasu kalastuskaardi eest selle väljaandja? Aga kes siis peaks selle kehtestama? Ilmselt peab siin olema mingi kindel kord. Kuidas see kord täpselt välja näeb, ei oska ma öelda. Ilmselt on see seadusandja küsimus, mida tuleb reguleerida, et siin ei oleks mitte mingisugust ühepoolset diktaati.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, mul on ettepanek kokku leppida, et viimane küsimus tuleb Lembit Arrolt. Muidu jääme ajahätta. Lepime niimoodi kokku. Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud ettekandja! Mis viisil ja millal lihtsustatakse kalapüügi kord looduskaitsealal? Teatavasti Lääne maakonda jääb väga suurt akvatooriumi hõlmav Matsalu looduskaitseala ja see on rannaelanikele praktiliselt suletud. Vanasti talude ajal oli see inimestele lisasissetuleku allikas. Ja teine küsimus. Praegu oleme sattunud täielikku vastuollu 1976. aastal vastuvõetud looduskaitse põhimäärusega. Tähendab, see on täielikult vastuolus vastuvõetud maaseadusega. Millal teie kui minister ja vastava ametkonna esindaja hakkate osalema uue põhimääruse väljatöötamises?

T. Kaasik

Esimene küsimus puudutab kalapüüki looduskaitsealal. Teatavasti on looduskaitsealade loomise üks mõtte piirata seal inimtegevust. Olenevalt kaitseala iseärasustest tehakse piiranguid ühes, teises või kolmandas valdkonnas. Mis puudutab Matsalu rahvusvahelise tähtsusega märgkaitseala, siis on seal küllalt oluline veeakvatoorium. Minu andmetel olulisi takistusi kutseliseks kalapüügiks merel ei ole tehtud. Aga ma arvan, et selline piiratud režiim

looduskaitsealadel jääb kehtima. Missugune see režiim välja näeb, see on põhimääruse küsimus, millest te rääkisite teises küsimuses. Tõepoolest, paljud meie dokumendid ja põhimäärused on ajast maha jäänud, neid tuleb nii kiiresti kui võimalik uuendada. Hetkel on väljatöötamisel uus looduskaitsealade seaduse eelnõu, mis reguleeriks kõik kaitse alla võetud territooriumidega seotud küsimused, sealhulgas looduskasutuse. Ma arvan, et üheaegselt peaks toimuma praeguse põhimääruse redigeerimine. Uue seaduse väljatöötamisel on jõutud küllalt kaugele ja see ei võta enam palju aega.

Juhataja

Suur tänu! Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus 25. paragrahvi kohta, mille pealkiri on "Kalade ja veetaimede kasvatamise luba". Kas see paragrahv käib mingil moel ka eravaldues olevate veekogude kohta? Kui näiteks mõne väikese omatehtud järvekese omanik tahab seal kokresid kasvatada, kas ta siis peab taotlema mingit luba või ei? Aitäh.

T. Kaasik

See käib ikka kalamajanduslike veekogude kohta.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on paar küsimust. Kõigepealt omandiõigust käsitlevast paragrahvist. Selle järgi on kõik kalavarud riigi omand. Aga veekogu võib olla ka eraisiku omand. Seal reguleerib kalavarude kasutamist omanik. Kuidas omanik ja kasutaja kokku lepivad? See on lahti mõtestamata. Teiseks tahan küsida kontrolli kohta. Kalapüüdja või veetaimede koguja on kohustatud esitama kaardi kontrollijale või loa selle väljaandjale, mitte kontrollijale. Tähendab, kui kontrollitakse kaardita kalastajat, kes püüab kala muul alusel, siis ei ole kontrollijal alust midagi nõuda.

T. Kaasik

Mis puudutab omaniku küsimust, siis see on reguleeritud 5. paragrahvi 6. lõikega, mille kohaselt eraomanduses olevate veekogude kala- ja veetaimevarude kasutamist korraldab veekogu omanik. Mingi teoreetiline vastuolu siin muidugi on. Kas rahvusliku koguprodukti hulka kuulub ka omanikele kuuluv vara? Üks on ikkagi kogu riigi üldine rikkus ja teine on konkreetne eraisikule kuuluv vara. Mina mõistan seda nii, et kui vara kuulub omanikule, siis käsutab seda omanik. Võib-olla juristid leiavad siin vastuolu. Minu meelest võib see vastuolu olla ka teistes seadustes. Teine küsimus puudutas 16. paragrahvi. Niisugune kord tuleb veel kehtestada. See on seadusandja asi, kui ma küsimusest õigesti aru sain.

Juhataja

Kolleegid, läbirääkimised veel tulevad. Aleksei Zõbin. Teine küsimus.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja! Minu meelest ei suhtunud ettekandja mitte eriti tähelepanelikult minu küsimustesse. Kui ma need esitasin, siis oli selleks ilmselt põhjust. 27. paragrahvis on öeldud, et tasu kalastuskaardi eest kehtestab selle väljaandja. See tähendab, et selle kehtestab meelevaldselt kas füüsiline või juriidiline isik. Ja pole selge, kuidas on see võimalik. Seepärast tuleks pöörata tähelepanu sellele asjaolule, mis jääb segaseks. Seadust ei tohi tõlgendada erinevalt. Tegelikult võib ju see isik käesoleva seaduse kohaselt suvaliselt kehtestada igapähele eraldi tasu loa eest. Nüüd 10. paragrahvist. Tuleb veel silmas pidada, et paljudes veekogude ääres asuvates Eesti Vabariigi piirkondades, sealhulgas Peipsi järve ääres, ei olnud inimestel tegelikult maad. Oli 30-40 sajandikku künnimaad perekonna kohta. Järv toitis kõikide sealsete külade elanikke. Kõik sealsed inimesed ei saa olla kutselised kalurid. Oleks vaja, et neil lubataks seadusega kasutada mingeid muid püügivahendeid peale spinningu. Muidu ei saa sealsed tomati- või sibulakasvatavad ühtaegu kala püüda ja lisatoidupoolist hankida. Seepärast on minu arvates soovitatav seda seadust arutada nendes piirkondades, eriti kolhoosides, et asjast huvitatud inimesed saaksid teha oma märkusi. Minu omalt poolt püüan seda teha.

Juhataja

Kallis kolleeg Zõbin! Miks te poolteise aasta jooksul ei ole selgeks õppinud reglementi? Praegu on teine lugemine. Esitatakse küsimusi, läbirääkimised järgnevad. See oli teil sõnavõtt

ja nüüd on kahe küsimuse peale limiit läbi. See oli arvamus. Ja keegi ei keela seda avaldamast, kuid iga asi on omal ajal. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab 10. paragrahvi. Küsimus on järgmine. Kui vana võib olla füüsiline isik? Praegu armastavad ka poisid spinningut loopida ja nendest kasvavad tulevikus väga head õngesportlased. Mina käin lastelastega kalal. Kas minu kalastuskaardist piisab, kui pojapoeg loobib spinningut? Aitäh!

T. Kaasik

Kui on tegemist alaealise lapsega, siis sellest piisab, et teil, täiskasvanud inimesel, luba on olemas.

Juhataja

Suur tänu, härra Kaasik! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekande esitamiseks palun kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme härra Andrei Prii.

A. Prii

Austatud juhataja, austatud Ülemnõukogu! Keskkonnakomisjonile anti seni NSV Liidu Kalamajandusministeeriumile allunud valitsusest "Vostbaltrõbvod" alternatiivne seaduseelnõu, mis põhimõttelisalt erineb vabariigi valitsuse seaduseelnõust. Keskkonnakomisjon võttis alternatiivse seaduseelnõu vastu kui parandusettepaneku. On vajalik märkida, et nimetatud valitsuse kaks töötajat nõudsid kolmel korral vabariigi valitsuse seaduseelnõu arutamise peatamist Ülemnõukogus ja asendamist alternatiivsega. Keskkonnakomisjon ei nõustunud sellega. Põhimõtteliselt seisneb kahe eelnõu erinevus alljärgnevas. Valitsuse variandi kohaselt kehtestab vabariigi valitsus maakondadele akvatooriumide haldusalade piirid (paragrahv 5). Maakonnad on nendel haldusaladel ainsad kalastamisõiguse andjad (paragrahv 6). Kalastuskaarte väljastavad linna- või maakonnaavalitsused, riigi poolt etteantud tingimuste piirides määratakse kindlaks püügimahud ja -viisid (paragrahv 5). "Vostbaltrõbvodi" variandi kohaselt on sinus haldaja riik, munitsipaalkasutusse annab riigivalitsemisorgan akvatooriumi lepinguga. Kalapüügilubasid ja -kaarte väljastab haldaja, s.t. riigivalitsemisorgan. Kalastuskaardi piirhinna kehtestab haldaja, s.t. riigivalitsemisorgan. Esitatud erinevustest selgub, et vabariigi valitsuse variant annab loodusvara valitsemiseks võimu riigivalitsemisorganeilt

maakondadesse, "Vostbaltröbvodi" variant aga jätab võimu riigivalitsemisorganeile, pannes maavalitsused ühele pulgale kalavarude kasutajatega. Kui lähtuda seisukohast, et kohalikele organeile tuleb kätte reaalne võim mitte ainult sõnades, siis tuleb neile anda suuremaid volitusi ressursside, sealhulgas loodusvarade valitsemisel. Ülaltoodud seisukohtadest lähtudes lükkas keskkonnakomisjon seaduseelnõu alternatiivvariandi tagasi ning ei aktsepteerinud parandusettepanekuid, mille mõte seisnen riigivalitsemisorganite võimu tugevdamises. Keskkonnakomisjonil seaduseelnõu koostajaga lahkkelisid ei ole. Alternatiivne seaduseelnõu pidanuks tulema ka täna, aga laudadel seda veel ei ole ja ma ei tea, kas ta üldse tuleb. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Kas on küsimusi keskkonnakomisjoni esindajale? Palun, Ivar Raig.

I. Raig

Härra Prii! Kas oleksite nii kena ja ütleksite veel kord lühidalt, milles seisneb selle olematu seaduseelnõu põhiline erinevus sellest eelnõust, mida teie kaitsete? Mis te arvate, kas selle alternatiivse eelnõu esindajatele võiks ka anda võimaluse tänases diskussioonis kaasa rääkida?

A. Prii

Jaa, kahtlemata oleks väga kena, kui nad saaksid oma seisukohad välja öelda. Igatahes keskkonnakomisjonile saadetud varianti arutati paljudest piirkondadest tulnud inimeste osavõtul. Erinevustest juba rääkisin. Kõige põhilisem erinevus on see, et sellega piiratakse kohalike omavalitsuste võimu ja tegevust. Mina isiklikult ei ole selle vastu, et alternatiivvariandi koostajad ära kuulata. Nad pidanuksid uue variandi esitama ka keskkonnakomisjonile, et oleksime saanud selle läbi vaadata. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Juhatusel on saabunud ettepanek härra Raigilt: palun anda Eesti Vabariigi kalapüügiseaduse arutamisel sõna Eesti Vabariigi Kalakaitse Valitsuse vaneminspektorile härra Hundile. Nagu ma aru saan, on tegemist kaasettekandega alternatiivvariandi kohta. Keskkonnakomisjonil ilmselt ei ole sellise lähenemise vastu midagi. Palun, härra Hunt.

H. Hunt

Lugupeetud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Tõepoolest täna teil päevakorras olev küsimus on tähtis ja nõuab põhjalikku arutamist. Me ei saanud praeguseks aruteluks alternatiivset seaduseelnõu esitada, kuna esimene lugemine oli juba läbi. Teiseks lugemiseks ei olnud reglemendi järgi enam võimalik alternatiivset ettepanekut teha. Meile pakuti võimalust kasutada alternatiivset ettepanekut parandusena, kuid kuna me tõlgendame erinevalt juriidilisi mõisteid "haldamine" ja "käsutamine", siis kadus mõte parandada detaile ja teha redaktsioonilisi muudatusi. Meie alternatiivsus seisab selles, et meie arvates peaksid kalavarud kuuluma neile kõigile, kogu eesti rahvale. Kui me selle vara anname mitte haldaja omandusse, kellel on õigus seda vallata, käsutada, siis tekib juriidiline segadus. Kui väidame seda, et need varad on maakondade ja valdade valduses, siis seoses sellega, kui me peame neid omanikeks, tekib neil ka kohustus oma varasid kaitsta. Mis moel kaitseb vald või maakond oma varasid, jääb mõnevõrra arusaamatuks. Kala on teatavasti migreeruv loodusvara ja omandiks ta muutub ainult siis, kui on välja püütud. Kalavarude puhul on veel üks eripära: nad on ka rahvusvahelises halduses ja mitmete põhiliste kalaliikide püügimaht määratakse rahvusvaheliselt. Varssavi komisjon tegi seda tänavugi. Komisjoni istungist võttis osa ka meie vabariigi eraldamise delegatsioon, seekord küll vaatljana. Kuid püügimahtude eraldamise võimalus Balti riikidele anti. Küsitavusi on halduspiiride osas. Need peab teile esitatud projekti kohaselt kindlaks määrama Eesti Vabariigi Valitsus. Sellisel juhul tekib probleeme maakondade, valdade ja külade suhtes. Kui nad ise hakkavad kalavarusid kaitsma, siis võib puhkeda väikesi tursasõdu. Kui kõik detsentraliseeritakse, siis kaob vajadus ka riikliku kalakaitse järele, samuti ei ole vaja kalaametit, kes oleks selle katusorganisatsioon. Kas sellise struktuuri juures oleksid laekuvad püügiandmed ja muu informatsioon tõepärased? Kuna ma olen siin eksprompt, siis mul on raske seda küsimust teile lähemalt seletada, lugupeetud rahvasaadikud. Tegemist on tähtsa küsimusega, sest kalandus on üks olulisemaid majandusharusid meie vabariigis. Seepärast teen ettepaneku kaaluda alternatiivsust. Sellest tulenevaid võimalusi võiks kaaluda erapooletu ekspert. Ma veel kord palun seda küsimust täie tõsidusega arutada. Härra Prii luges siin ette meie alternatiivse eelnõu esimese variandi. Me oleme seda palju redigeerinud ja kohendanud. Nii et see alternatiivne eelnõu, mida härra Prii tutvustas, on üks esimesi. Alternatiivsus säilib muidugi ka hilisema variandi juures. Miks me ei esitanud seda keskkonnakomisjonile? Vahepeal pakkusime. Öeldi, et kui parandusettepanekuna ei sobi, ei ole vaja rohkem esitada. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, selleks päevakorrapunktiks planeeritud aeg on läbi. Kas jätkame järgmisel istungjärgul? On see meie ühine otsus? Läbirääkimised on pidamata. Tähendab, ühest küljest on aeg läbi, teisest küljest ei ole veel nii olnud, et seadus võetakse vastu ilma läbirääkimisteta. Mida täiskogu arvab? Ma siiski teen ettepaneku jätkata järgmisel istungjärgul. Ettekannete ja alternatiivi pakkumise järgi otsustades oleks vahest ennatlik lausa seda eelnõu vastu võtta. Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja! Küsimus oleks selge 10 minutiga ja me oleksime võimelised hääletama. See range reglement aga annab võimaluse katkestada. Sellega me raiskame aega, sest järgmine kord kulub jälle sissejuhatuseks ja meenutuseks paarkümmend minutit. Minu meelest tuleks jätkata, aga ilmselt ei ole reglemendi vastu võimalik midagi teha. Aitäh!

Juhataja

Kolleegid! Ma väga palun, tehke reglemendikomisjonile ettepanekuid. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja! Mul on ettepanek pikendada selle küsimuse arutamist kuni küsimuse lõpetamiseni.

Juhataja

Antud juhul tähendab see kvalifitseeritud häälteenamust. Paneme ettepaneku hääletusele. Samas me siiski väga palun, kolleegid, tehke reglemendikomisjonile ettepanekuid viimase paranduse tühistamiseks. Nii ei saa Ülemnõukogus tööd teha. (Hääled saalist.) Kohaloleku kontroll. (Hääled.) Kohal on 57 rahvasaadikut, puudub 46. Palun registreeruda. Kolleegid, ma panen arutelu pikendamise küsimuse hääletusele. See eeldab kvalifitseeritud häälteenamust, kaks korda rohkem poolt kui vastu. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et pikendada käesoleva päevakorrapunkti arutamist kuni otsuse vastuvõtmiseni? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 52 rahvasaadikut. Vastu ja erapooletu ei ole keegi. Arutelu jätkatakse. Kolleegid! Me oleme ära kuulanud ettekanded, nüüd avame läbirääkimised. Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Asi on täna siit puldist kaasettekandes juba küllalt selgelt välja öeldud. Milles on põhiküsimus? Kas on teie laudadel olevale kalapüügiseaduseelnõule alternatiivvarianti? Ametlikult, protseduurireeglite järgi seda küll olemas ei ole, aga sisuliselt mõistagi on ja see nõuab siiski teatud tähelepanu. Ma sooviksin üle korrata, mõningad momendid. Võib-olla mõni sisemaamees või -naine ei ole kalapüügiga merel niivõrd kursis, et sellest seadusest kohe tuum kätte saada. Loomulikult, kõik, mis puudutab Läänemerd, on rahvusvaheliselt reguleeritud ja isegi maailmamere kasutamine on riikide kokkulepetega mingil määral rahvusvaheliselt reguleeritud. Läänemeres puudutab see eeskätt nelja kalaliiki, mille suhtes kehtivad rahvusvaheliselt kokkulepitud limiidid ehk püüginormid. Jutt on ohus olevatest kalaliikidest. Need on kilu, räim, tursk ja lõhe. Nõukogude Liit on osalenud seni kõikide, ka Eesti ja Läti nimel limiitide jagamisel ja omakorda jaotanud need ümber nelja kalaliigi suhtes. Selle ülesandega on tegelnud seesama praeguseks juba likvideeritud "Vostbaltröbvod". Tal ei ole õiget eestikeelset nime ja praeguseks on see asutus, kes Nõukogude Liidu monopoli rakendas ellu, ka Eestis likvideeritud. Härra Hunt, kes teie ees esines, esindab selle kollektiivi teatud rühma, aga mitte kogu kollektiivi, nüüd siis olematut asutust. Loomulikult ei tähenda see tema sisulist ebakompetentsust, sisuliselt on ta alternatiivgrupi esindaja ja see ei heida kuidagi varju seaduseelnõule, mida ta on üritanud keskkonnakomisjonile esitada. Nüüd tekib küsimus: kui niimoodi likvideerime ühe tähtsa ja monopoolse asutuse, kellele selle õigused edasi lähevad? Jutt on õigustest, nagu kaasettekandeski öeldi, mis puudutavad rahvusvaheliselt limiteeritud kalaliike, merekeskkonda ja selle kõigega seotud riiklikke funktsioone. Need ilmselt tulevad ja jäävad kalaametile ja mereinspeksioonile, mis on riiklikud asutused. Aga kasutades nüüd osalise seadusetuse ajajärku, mis meil siin paar aastat on viljakalt lokanud, on see Nõukogude Liidu monopol asendunud teatud ettevõtlusega, mis ei ole seaduspärane. Nimelt on ajalehtedes ja ka siin saalis palju räägitud põhimõttest elustada eluviisiks kuulutatud talumajapidamise kaudu Eestimaad ja rannapüügi kaudu Eesti rannaelu, mis on veel hullemini välja surnud kui muu maaelu. Selles mõttes nüüd, mil üks riigiasutus jätkab kõikidele püügilubade väljaandmist, säilib monopol ja seda ongi kasutatud kooperatiivide rajamiseks. Küsimus sellest, millised need mehhanismid on ja kui seaduslikud, jääb praegu väljapoole seda, aga ma tuletan teile midagi meelde. Kuu aega tagasi oli ajalehes üks näide Vihterpalu kandist. Tekkis tüli kohalike elanike ja ühe niisuguse kooperatiivi vahel, kes pani rannalõigu enda alla kinni. Seal tehti kurja, mille eest vanasti eriti rängalt oleks karistatud – rikuti

püüniseid, lõigati katki võrkusid jne. See kriminaalne värk tasuks uurimist. Meie sellega ei tegele, aga need faktid on aset leidnud.

Nüüd siis uuesti põhimõtetest. Kui me räägime seaduseelnõust, ka olematust alternatiivist, peame otsustama, kas me üleüldse soovime anda omavalitsustele mingisuguseid õigusi. See ületab suurelt kalapüügiseaduse raamid. Kas me anname neile õiguse jaotada rannikulähedases meres kalavarusid ja sellega hankida teatud kapitali omavalitsuse teostamiseks või jätame jõusse mingisuguse riikliku monopoli Tallinnas, kes teab, kui palju iga Saare, Hiiu või muu ranna kalur peab täpselt püüdma? Sealjuures on selles asjas võimalikud ka korruptiivsed juured. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Kas me võime lõpetada läbirääkimised? Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja, kallid kolleegid! Täna kuuldu on tekitanud mõningat segadust. Et asi selgem oleks, soovitan kõigil veel kord üle vaadata 5. paragrahv ja 10. paragrahvi 2. lõige, millest on näha seaduseelnõu autorite kontseptuaalne alus. Teen kolleegidele ettepaneku selle asja juures kõik kainelt läbi kaaluda ja siis juba hääletamisega otsustada oma hoiak. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas lõpetame läbirääkimised? Lõpetame. Kohaloleku kontroll selles päevakorrapunktis on läbi viidud. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käesoleva päevakorrapunkti probleemide üle? Palun hääletada. Poolt on 49 rahvasaadikut, vastu ja erapooletu ei ole keegi. Läbirääkimised lõpetatakse. Kolleegid! Kui teist kellelgi on parandusettepanekuid, palun esitada need Andrei Priile. Alustame lõppsõnade ärakuulamisega. Tuletan kõikidele meelde: lõppsõna kestvus on 3 minutit. Härra Kaasik.

T. Kaasik

Lugupeetud esimees, lugupeetud saadikud! Ma püüan teha nii lühidalt kui võimalik. Põhimõtteliselt, nagu härra Tarand juba ütles, on valitsuse ja keskkonnakomisjoni esitatud eelnõu ja alternatiivi vahe selles, et esimene annab kohalikele omavalitsusorganitele, maakondadele ja valdadele õiguse rannavetes kalapüügi korraldamiseks, teine mitte. Varem teadagi vabariigis selliseid õigusi ei olnud. Kõik otsustati tsentraliseeritult. Pikkade vaidluste tulemusena on jõutud otsusele, et maakonnad peaksid olema kalavarude haldajad meres kuni

2 meremiili ja Peipsi järves kuni 3 kilomeetri ulatuses. Siin on leitud konsensus, kuigi suured kalanduskooperatiivid, kalurikolhoosid ja artellid olid sellele mõnevõrra vastu. Lõpuks mõistsid ka nemad, et meie maakondi ei või jätta ilma õigusest rannapüüki korraldada. Põhivariant oleks minu arvates praegu optimaalne Eesti kalamajanduse ja kalapüügi korraldamiseks. Pöördun saadikute poole palvega toetada seda varianti.

Juhataja

Suur tänu, härra Kaasik! Palun kõnetooli härra Prii.

A. Prii

Austatud juhataja, austatud Ülemnõukogu! Mulle on tulnud üksainus parandusettepanek ja see on härra Zöbinilt. Ta palub nõu pidada Peipsi-äärsete kalurikolhooside kollektiividega. Selline nõupidamine on meil komisjonis olnud. Osalesid Peipsi-äärsete kolhooside ja sealsete kalapüügiga tegelevate organisatsioonide esindajad. Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu on nendega kooskõlastatud. Lahkhelisisid meil ei tekkinud. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Parandusettepaneku esitajal Aleksei Zöbinil on täpsustus. Aleksei Zöbin.

A. Zöbin

Helistasin äsja Kallaste kolhoosi esimehele. Tema ei tea midagi sellest seadusest ja ta kurtis kohalike võimude käitumise üle. Ta oleks väga huvitatud sellest, et kolhoosis saadaks seda seaduseelnõu näha. Vähemalt nende piirkondade saadikutel oleks soovitatav sellega tutvuda. Saadikud ei ole sellega tutvunud, esimees ei tea midagi. Kes siis kellega midagi kooskõlastanud on?

Juhataja

Kas ma saan õigesti aru, et härra Zöbin teeb ettepaneku praegu seaduseelnõu mitte vastu võtta ja arutelu katkestada?

T. Prii

Jaa, härra Zöbin teeb ettepaneku katkestada.

Juhataja

Suur tänu, härra Prii! Kas meil on saalis ka teine ettekandja, härra Hunt? Ei ole. Siis jääb kolmas lõppsõna kuulamata. Asugem vastu võtma otsust parandusettepaneku kohta. Härra Zõbini parandusettepanek on protseduurilist laadi: katkestada praegu arutelu ja jätkata teatud tingimustel. Kas täiskogu mõistis ettepanekut? Selle autor soovib, et enne arutataks asi läbi Peipsi-äärsete kaluritega. Kas peame härra Zõbini protseduurilise ettepaneku hääletusele? Kolleegid, minu meelest rohkem parandusettepanekuid ei ole, vaatamata teatud eriseisukohtadele kaasettekannetes. Niisiis on esimene protseduuriline ettepanek katkestada. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on rahvasaadik Aleksei Zõbini protseduurilise ettepaneku poolt, et katkestada arutelu ja jätkata pärast kooskõlastamist Peipsi kaluritega? Palun hääletada. Selle poolt on 19, vastu 24, erapooletuid on 6. Ettepanek ei leidnud toetust. Kolleegid! Rohkem parandusettepanekuid ei ole. Minule ei ole esitatud ka ettepanekuid kolmanda lugemise kohta. Panen hääletusele ettepaneku seadus vastu võtta teisel lugemisel. Teeme kindluse mõttes uue kohaloleku kontrolli. Kohal on 73 rahvasaadikut, puudub 30. Kes hilines, palun registreeruda. Asume seadust vastu võtma. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi kalapüügiseadus? Palun hääletada. Vaja on 52 häält. Ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 7. Eesti Vabariigi kalapüügiseadus on vastu võetud. Kolleegid! Selle seaduse juurde käib ka rakendusotsus. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Ülemnõukogu otsus kalapüügiseaduse rakendamise kohta? Palun hääletada. Vaja on 52 häält. Selle ettepaneku poolt on 58 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 7 jäid erapooletuks. Ka rakendusotsus on vastu võetud. Kolleegid, kas selle päevakorrapunktiga on nüüd kõik? Aitäh!

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmise kohta

Juhataja

Ja nüüd jätkame päevakorraga. Nagu te mäletate, on see päevakorrapunkt, mida me praegu hakkame arutama, meil paar korda juba katkenud.

Nimelt hakkame jälle arutama otsuseprojekti, mis käsitleb Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmist. Muide, ka valitsus andis veel sellel istungjärgul kiireloomulisena üle ühe ettepaneku muuta ajutist töö- ja kodukorda. Juhatus arutas seda küsimust ja leidis, et

otstarbekas oleks töö- ja kodukorra muudatusi arutada koos, ühise päevakorrapunkti all. Ma palun kõnetooli õiguskomisjoni esimehe härra Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Teil on laual kaks otsuseprojekti, mis mõlemad käsitlevad Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmist. Õiguskomisjoni esitatud otsuseprojekt hõlmab kolme valdkonda: vabariigi valitsuse volituste lõppemise korda, vabariigi valitsuse moodustamise korda ja kolmandaks seda, kuidas toimub üksikute ministrite ametist vabastamine ja ametisse kinnitamine. Teil on laual ka vabariigi valitsuse esitatud otsuseprojekt, mis ajutise töö- ja kodukorra küsimusi reguleerides puudutab üht kitsast valdkonda neist kolmest küsimusteringist, mida püüab õiguslikult reguleerida õiguskomisjon. Nimelt käsitleb valitsuse projekt üksnes valitsusele umbusalduse avaldamist. Milles on siis põhilised erinevused õiguskomisjoni otsuseprojekti ja valitsuse otsuseprojekti vahel? Õiguskomisjoni otsuseprojekti 19. paragrahvis antakse valitsuse volituste lõppemise aluste ammendav loetelu. Üks neist on Ülemnõukogu umbusaldusotsus valitsusele või valitsuse esimehele. Valitsuse otsuseprojekti on sätestatud üks täiendav alus valitsuse volituste lõppemiseks, nimelt tema esitatud seaduseelnõu hääletamisel selle sidumine umbusaldusotsusega valitsusele. Kui õiguskomisjoni esitatud otsuseprojekti 19. paragrahvi 4. punkt sätestab, et Ülemnõukogu otsustab valitsusele või valitsuse esimehele umbusalduse avaldamise küsimuse absoluutse häälteenamusega avalikul hääletamisel, siis vabariigi valitsuse projektis jääb arusaamatuks, kuidas siiski seotakse ühe või teise eelnõu läbimine valitsusele umbusalduse avaldamisega. Jääb selgusetuks, mis juhtub siis, kui Ülemnõukogu ei suuda koguda nii palju vastuhääli, et tagasi lükata valitsuse esitatud seaduseelnõu. On tõenäoline, et sellisel juhul saabub olukord, kus eelnõu ei ole vastu võetud, kuid samas ei ole lõppenud ka valitsuse volitused. Jääb segaseks, kuidas realiseerub põhimõte, mille alusel antud projekt on koostatud, ja nimelt: väga tähtsate eelnõude korral tuleb Ülemnõukogul valida, kas võtta eelnõu vastu või vahetada valitsust. Lugupeetud kolleegid! Me oleme neid küsimusi arutanud õige mitmel korral ja seepärast ma ei soovi pikemalt tutvustada otsuseprojekti, mille on esitanud õiguskomisjon. Ma püüdsin teieni tuua need põhilised erinevused, mis on õiguskomisjoni projekti ja valitsuse projekti vahel. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu, härra Anton! Tundub, et on mõned küsimused. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Anton! Ma esitasin teile õigeaegselt õiguskomisjoni projekti 21. paragrahvi puudutava parandusettepaneku. Milline on õiguskomisjoni seisukoht selle parandusettepaneku suhtes? Palun teha see teatavaks ka saalile.

T. Anton

Härra Allikult on tõepoolest tulnud järgmine kiri, mille ma ette loen: "Lugupeetud härra Anton! Minu äraolekul tuleb arutusele ajutise töö- ja kodukorra muutmine. Palun panna hääletusele minu alternatiivne ettepanek § 21 lg. 2 kohta: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab valitsuse üksiku liikme ametisse nimetamise salajasel hääletamisel lihthääletenamusega, kusjuures sellise otsuse poolt peab olema vähemalt 2/5 kõigist Ülemnõukogu liikmeist, valitsuse üksiku liikme vabastamise aga otsustab Ülemnõukogu salajasel hääletamisel absoluutse hääletenamusega." Täna on härra Allik siiski saalis. Olen seisukohal, et ta taipab oma ettepanekut paremini kui mina.

G. Israeljan

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Palun vabandust, mul on kaks küsimust. Üks on härra Nugisele, teine härra Antonile. Kas ma võin need selles järjestuses esitada? Või tuleb kõigepealt esitada küsimused ettekandjale ja siis teile? Need on väga tähtsad küsimused.

Juhataja

Kas härra Anton protestib, kui mulle esitatakse küsimus esimesena? Ei protesteerri. Palun, härra Israeljan.

G. Israeljan

Täna! Esimene küsimus, lugupeetud spiiker. Me arutame praegu väga tähtsat küsimust ja mulle näib, et arutelu peaksid osalema ka peaminister ja Ülemnõukogu esimees. See on minu ettepanek. Mulle näib, et oleks parem, kui me arutasime seda küsimust nende juuresolekul. Kas te saaksite seda tagada? Teine küsimus on lugupeetud ettekandjale. Teie otsuseprojekti § 19 lõikes 4 on öeldud, et valitsuse volituste lõpetamise aluseks peab olema lahtisel hääletusel absoluutse hääletenamusega vastuvõetud otsus. Mulle näib, et paragrahvid 20 ja 21 – § 20 lõige 5 ja § 21 lõige 3 – on sellega vastuolus, sest § 20 lõikes 5 te teete ettepaneku, et selle poolt peab hääletama vähemalt 2/5 koosseisust. Aga mis on absoluutne hääletenamus? Kas

2/5 koosseisust või mõni muu suurus? Minu arvates peaks sel juhul vähemalt sõnastus olema mõlemas kohas ühesugune.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Püüan selgitada, miks on näiliselt vastuolulised õiguskomisjoni poolt esitatud projekti § 19 lõige 4 ning §-des 20 ja 21 sõnastatud põhimõtted. Õiguskomisjon on nimelt veendunud, et poliitilise aktiivsuse üks eesmärk on tagada valitsuse stabiilsus. See seisneb kahe põhimõtte realiseerimises. Esiteks tuleb läbi mõelda, kuidas on tagatud parlamendi võime moodustada valitsust. Ilmselt on mainitud suunas üks lahend see, et Ülemnõukogul on suhteliselt kerge moodustada valitsust. Ja teine suund, millele ma soovitan pöörata tähelepanu, seisneb selles, et valitsusele umbusalduse avaldamist tuleks käsitada teatud tõkendeid hõlmava süsteemina ja üks tõkend peaks olema ka absoluutne häälteenamus valitsusele umbusalduse avaldamisel. Kokkuvõttes on õiguskomisjon seisukohal, et valitsust moodustada peab olema kergem, kui valitsust erru saata. Niisiis on vastuolo ainult näiline. Õiguskomisjoni eesmärk oligi selles, et realiseerida põhimõtet: valitsust moodustada olgu suhteliselt kerge, valitsust erru saata aga raskem.

Juhataja

Suur tänu, härra Anton! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun kõnetooli Jaak Alliku.

J. Allik

Lugupeetud härra eesistuja, lugupeetud kolleegid! Kõigepealt ma tahan öelda seda, et ma ei saanud aru härra Antoni poolt esitatud õiguskomisjoni seisukohast vabariigi valitsuse projekti suhtes. Härra Anton tõi väga õigesti välja küll selle, et too projekt viib meid ummikseisu, kuid ma ei saanud aru õiguskomisjoni seisukohast, mida peale hakata. Korraga me neid kahte asja vastu võtta ei saa, sest nad on vastukäivad. Kas õiguskomisjon püüab 19. paragrahvi sulatada ka valitsuse idee või on ta valitsuse projekti tagasilükkamise poolt – see jäi mulle täiesti arusaamatuks. Mis puutub aga õiguskomisjoni projekti, siis tahaksin öelda, et ma igati põhimõtteliselt toetan selles esitada seisukohti ja kogu mõttelaadi, mida härra Anton väljendas. Minu parandusettepanek, mille ma esitasin õiguskomisjonile, seisneb selles, et projekti mõte on taotleda kogu süsteemi täielikku sümmeetrilisust. Tuletan meelde, mis siin kirjas on. Tähendab, valitsusele me saame umbusaldust avaldada 52 häälega avalikul hääletamisel. Uut valitsust saame nimetada samuti avalikul hääletamisel 2/5 saadikute

hääletega, s.o. vähemalt 42 häälega. Nüüd üksiku ministri ametist vabastamisest ja ametisse nimetamisest. Tähendab, algul nimetatakse nad koos terve valitsusega. Siin ei tule üksikud ministrid üldse kõne alla. Me käsitleme ainult juhtu, kui valitsuse koosseisus tehakse muudatusi. Üksiku ministri ametisse nimetamine toimub selle projekti järgi salajasel hääletusel, tähendab 42 häälega. Minister vabastatakse ametist samuti 42 häälega. Seega oleme teinud otsuse projektis väga olulise sammu. Nimelt, kui minister esitab lahkumispalve valitsusjuhile, siis see üldse Ülemnõukogusse ei tule. Valdaval enamikul juhtudel ausate inimeste vahel nii ongi. Minister esitab lahkumispalve, valitsuse esimees vabastab ta kahe kuu jooksul ametist ja toob Ülemnõukogusse kinnitamisele uue ministri. See on täiesti normaalne ja täiesti õige, et me selle võimaluse anname. Mõnikord võib aga juhtuda, et minister ei esita lahkumispalvet. Tähendab, kui valitsusjuhil on mingi sisuline eriarvamus, siis peaksime andma ministrile samuti turvalisuse tunde. Peame andma talle võimaluse kaitsta Ülemnõukogus oma seisukohti ja pärast seda võib talle umbusaldust avaldada. Peaks olema samasugune barjäär nagu kogu valitsuse puhul: vabastada saab absoluutse häälteenamusega, s.o. 52 häälega. Sellega õleks seaduseelnõu täiesti sümmeetriline. Ülemnõukogu peab asja võtma ja arutama sisuliselt. Me ei tohi ministreid muuta ametnikeks, keda valitsusjuht suvaliselt vahetab. Seda võib ta teha oma nõunikega. Minister on siiski oma ala juht vabariigis, oma ala esindajate juht, probleemide sügavam nägija kui valitsusjuht, kes ei saa olla universaalne. Kutsun teid üles andma 52-häälelise turvatunde igale üksikule ministrile nagu kogu valitsusele. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Vastavalt meie reglemendile tuleb nüüd vaheaeg. Töö jätkub kell 12.21.

V a h e a e g

Juhataja

Kolleegid, istung jätkub! Kohalolekut kontroll. Kohal on 54 rahvasaadikut, puudub 49. Lugupeetud kolleegid! Reglement ei keela läbirääkimiste ajal ära kuulamast ka kaasettekandeid. Saalis viibib Eesti Vabariigi riigiminister härra Raivo Vare, kes on nõus esinema meie ees kaasettekandega. Ma palun härra Vare kõnetooli.

R. Vare

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu! Olen teie ees küsimuses, mis puudutab Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmist. Valitsus on omalt poolt esitanud teile selles küsimuses kiireloomulisena otsuseprojekti, mida valitsus on valmis käsutama õiguskomisjoni esitatud projekti orgaanilise koostisosana. Mõeldav oleks täiesti ilma komplikatsioonideta täiendada õiguskomisjoni pakutavat otsuseprojekti, 19. paragrahvis tuleks 4. lõike järel lisada uus, 5. lõige ning praegune 5. lõige muutuks 6. lõikeks. Nüüd sõnastusest. Arvestades seda, et vastav säte peaks kokku sulama õiguskomisjoni poolt pakutava tekstiga, siis ilmselt tuleks see ka ümber sõnastada. Meie pakutav § 5 lg. 5 oleks järgmine: "Eesti Vabariigi Valitsusel on õigus enne hääletamist kirjalikult Ülemnõukogule teatades siduda tema esitatava seaduseelnõu või otsuseprojekti hääletamine Ülemnõukogus usaldusega enesele või usaldusküsimusega. Kui eelnõu või projekti avalikul hääletamisel vastu ei võeta, astub valitsus kohe tagasi, jätkates oma volituste täitmist kuni uue valitsuse kinnitamiseni." Nüüd on laekunud härra Hallastelt ja härra Kamalt ettepanek sõnastada 5. lõige teisiti. Jääks ära sätte osa, mis paneb paika, et enne hääletamist tuleb kirjalikult teatada. Teine lause on formuleeritud teisiti, kui valitsus ette pani. Valitsuse projektis kõlab see nii: "Kui avalikul hääletamise eelnõu vastu ei võeta, astub valitsus kohe tagasi, jätkates oma volituste täitmist kuni uue valitsuse kinnitamiseni." Illar Hallaste ja Kaido Kama ettepanek: "Kui Ülemnõukogu eelnõu vastu ei võta, siis loetakse see umbusaldusotsuseks valitsusele." Sisuliselt kattuvad need variandid selles mõttes, et mõlemal juhul on võetud aluseks eelnõu, millega seoti usaldusküsimus. Kas rääkida umbusaldusotsusest valitsusele või sellest, et valitsus astub kohe tagasi, jätkates volituste täitmist, on maitse asi. Meie pakutav variant ütleb väga selgelt, mis edasi juhtub. Härrade Hallaste ja Kama ettepanek jätab otsad mingil määral lahti. Ma ei oska öelda, kumb parem on. Võib-olla peaks mõtlema, kumb variant paremini sobib sellesse eelnõusse kui tervikusse. Küll aga palun tungivalt, et säilitataks sõnad "enne hääletamist kirjalikult". Kui me jätame selle asja paika panemata, loob see väga ebamäärase olukorra, millesse on programmeeritud lõpmatu hulk tõlgenduslikke konflikte. Niisiis teen kokkuvõtteks ettepaneku võtta esimene lause kindlasti sellisel kujul, nagu on pakkunud valitsus. Teist lauset tuleks võib-olla koos õiguskomisjoniga veel arutada. Sellisel juhul oleksid need kaks varianti käsitatavad ühe parandusettepanekuna.

Teiseks. Kui lubate, teen siiski ühe ääremärkuse ka lugupeetud Jaak Alliku ettepanekule tagada ministrile turvatunne 52 häälega. Projekti on kirjutatud 48 häält. Kas see oli kogemata või oli see niimoodi mõeldud? Ilmselt mõtles Jaak Allik ikkagi 52 häält. Toetan siiski varianti, mis on esitatud projektis. Minu arvates on sümmeetria just selles, et täpselt nii, nagu

miski paika läheb, nii läheb ka paigast ära. 2/5 on lõikes 5 ja samamoodi on 20. paragrahvis ja 21. paragrahvi 2. lõikes. Siin on sümmeetria täiesti olemas.

Juhataja

Suur tänu! Rahvasaadikutel on ka mõned küsimused. Genik Israeljan.

G. Israeljan

Tänan, lugupeetud härra Nugis! Mul on küsimus härra Varele. Teie otsuseprojektis on üldiselt oma loogika ja mulle näib, et selle üle pole mõtet palju vaielda. Aga mul tekkis üks küsimus. Kas te ei aja sellist otsuseprojekti pakkudes end nurka kindla seisukohaga, et valitsusel on seaduseelnõu, otsuseprojekti või mõnd muud dokumenti esitades alati õigus. Kas tasub seda teha? Me võime ju oma töös alati vigu teha. Ja mulle näib, et nii juhtub ka elus; ja juhtubki, et valitsuse projekt ei lähe mingil põhjusel läbi, aga sellepärast ei saa veel valitsust minema ajada. Kas te saite minu küsimusest aru? Kas te ei ole mitte sellise jäiga seisukoha pantvang? Võib-olla tasuks neid küsimusi käsitleda arukamalt?

R. Vare

Me peaksime ükskord harjuma mõttega, et aeg on abstraheruda personaaliast, mille vaim lehvib siin saalis üht- või teistpidi kogu aeg ja põhimõtteliste otsustuste tegemisel segab. See protseduur, mida me pakume, eeldab juba seda, et valitsus peab tegema kindla valiku. Kui eesmärk on valitsus kukutada, siis see on iseküsimus. Aga see ei saa olla enam parlamendi eesmärk, see on automaatselt kohe tee autokraatia poole ja seepärast ma arvan, et me sellega ei aja ennast nurka, nagu te väljendusite, härra Israeljan. Minu arvates me peaksime praegu vaatama hoopiski seda, ükskõik milline ei ole ka valitsuse koosseis, vaatama seda, kui suure vastutustundega valitsus tegutseb. Võib-olla ma peaksin veel kord ette lugema teise lause, õigemini esimese lause teise poole? Sellisel juhul, kui asi seostub umbusaldusega, mida ei ole eelnevas projektis, peame selle sisse võtma ning projekt pannakse hääletusele valitsuse poolt esitatud kujul. Kui rahvasaadikud muudavad projekti tundmatuseni, siis valitsus ei ole kuidagi sellega seotud. Oleme selle vastu, et projekti hakataks kasutama kui tööriista valitsuse vastu. Valitsus vastutab täielikult oma otsuseprojekti kvaliteedi eest. Niisiis tuleb otsuseprojekt hääletusele panna esitatud kujul, mitte nii, nagu praegu härrad Allik ja Kama on pakkunud. Valitsus võib sel juhul muutuda arutelu pantvangiks. Mulle on laekunud ka üks kirjalik küsimus härra Allikult: kas te seoses oma arusaamaga sümmeetriast loobute 19. paragrahvi ja 20. paragrahvi 5. lõike puhul sümmeetriast, sellest, et valitsus tuleb ametisse määrata 52

häälega, mis on vaja ka tema vabastamiseks? Ma väga vabandan, et ei saa teie küsimusest hästi aru. 20. paragrahvi 5. lõikes on selgelt öeldud, et Ülemnõukogu arutab läbi ja nimetab ametisse valitsuse isikkoosseisu tervikuna avalikul hääletamisel lihthäälteenamusega, kusjuures selle otsuse poolt peab olema vähemalt 2/5 kõigist Ülemnõukogu liikmeist. 2/5 on sümmeetria alus. Võib-olla me täpsustaksime seda omavahel. Ma arvan, et saalis ei ole seda mõtet teha.

Juhataja

Suur tänu, härra Vare! Kolleegid! Meie ajakava on täna tugevasti häiritud ja ma teen teile ettepaneku siiski jätkata selle päevakorrapunkti arutamist kuni näiteks laekub teie protest. Siis otsustame, mis edasi saab. Kui on teisi ettepanekuid, palun saata need mulle kirjalikult. Samas ma juhin tähelepani sellele, et kutsume küsimustele vastamisega hakkama saada kahe minuti jooksul. Läbirääkimised jätkuvad ja kui kaasettekanne on lõppenud, teen kohe ettepaneku ka läbirääkimiste kohta. Härra Varele on veel küsimusi. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Täna! Minu küsimus jätkab mõnevõrra iseseisva programmi mõttekäiku ja ma tahaksin küsida härra Varelt, miks ikkagi on tarvis üldse välja pakkuda selline survestiilis käitumismall, et kui Ülemnõukogu pakutud otsust vastu ei võta, siis astume tagasi. On ka teine võimalus: valitsus võib ise tagasi astuda, kui ta näeb, et tema tegevus ei ole kooskõlas kõrgemate riigivõimuorganite taotlusega. Selleks pole vaja Ülemnõukogu otsust.

R. Vare

Lugupeetud rahvasaadik Telgmaa küsimuses kõlas seesama saalis lehviv vaim, millest ma rääkisin. Tähendab, küsimus ei ole tänases personaalias, küsimus on tegelikult põhimõttes, et valitsusel peab olema mingisugune õigus oma seisukohti kaitsta, kuigi need ei ole täpses kooskõlas parlamendi seisukohtadega. Kui lahkumine on printsiipaalne, võib valitsus oma seisukoha allajäämist otseselt siduda tagasiastumisega, kusjuures täiesti ametlikult parlamentaarse protseduuri kaudu. Nii et see ei ole mingisugune surveavaldamine, see on normaalne tasakaal. Võib vaielda selle üle, kas see mehhanism on kõige õnnestunud. Tean, et teie hulgas on neid, kelle arvates võib veel tegusamaid variante leida, aga põhimõte ise on täiesti normaalne ja iseloomulik igale tavapärasele demokraatiale. Kui me tahame rääkida normaalsest demokraatiast, siis ei ole mingit vajadust mehhanismi järele, mille abil ehitaksime üles presidentaalvabariigi või koguni presidentaal-totalitaarvabariigi.

Juhataja

Suur tänu! Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud riigiminister Raivo Vare, lugupeetud kolleegid! Teen teatavaks õiguskomisjoni seisukoha härra Vare ettekantud valitsuse seisukoha suhtes. Õiguskomisjon on nõus sellega, et teha õiguskomisjoni projektis härra Vare pakutud muudatus. Nimelt saaks § 19 uue loike 5, olemasolev lõige 5 läheks lõikeks 6. Sellel on põhimõtteline sisu, nagu härra Vare täna ette kandis.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et härra Antoni seisukohta polegi vaja kommenteerida. Kolleegid, läbirääkimised jätkuvad. Palun kõnetooli Peet Kase.

P. Kask

Lugupeetud härra spiiker, austatud kolleegid! Küllap me kõik juba teame, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu parlamendireeglid ei vasta nendele nõuetele, mis kehtivad normaalsetes demokraatlikes riikides. Meil on reeglitesse jäänud palju nõukoguliku ajajärgu vaimu. Samal ajal ei ole üleminek uutele reeglitele kerge. Ülemnõukogus on jõude, kes puhtobjektiivsetel põhjusel on huvitatud endiste reeglite säilitamisest. Kui vähemusel on vetoõigus, siis loomulikult püüab ta seda õigust säilitada. Õiguskomisjoni poolt ettepanud otsuseprojekt ei ole siiski katse püüda selliste jõudude olemasolule vaatamata asja normaalsuse poole viia. Pigem käitub see, et üldiselt ei olda kehtivate reeglitega rahul. Muidugi tuleb tõdeda, et väljapakutu ei ole ideaal, ei ole see, mida näiteks õiguskomisjon eesmärgiks või ideaaliks seab, vaid on kompromiss. See on ikkagi minek selle poolt, kuhu me lähemal ajal välja peaksime jõudma. Seda võib nimetada ka sujuvaks üleminekuks nendele reeglitele, mida praegu töötab välja näiteks Põhiseaduse Assamblee, ja enamasti ongi Põhiseaduse Assamblee läinud kaugemale, kui õiguskomisjoni projekt ette näeb.

Aeg läheb edasi ja ma arvan, et ülemineku sujuvuse huvides on selline kompromiss praegu väga vajalik. Ma ei tee ettepanekut parandada seda eelnõu selliselt, kuidas ma isiklikult õigeks pean. Näiteks oleks normaalne, et valitsuse koosseis on peaministri otsustada. See mudel, et kõik ministrid on sõltumatud ja tegutsevad iseseisvalt, on nõukogulik või midagi muud, aga see ei sobi demokraatlikku ühiskonda. Üks näide selle kohta. Kui Saksa Ülemkohtu liige härra Herzog käis siin eksperthinnangut andmas Jüri Adamsi eelnõule, siis ründas ta väga teravalt

ettepanekut, et valitsus teeks oma otsuseid hääletamise teel. Ta leidis, et valitsus peab olema üksmeelne ja selle üksmeelsuse tagatis on peaministri tugev asend valitsuses. Ta ei mäletanud ühtegi juhtu oma aastatepikkusest kabinetis istumise ajaloost, kus valitsuses oleks hääletatud. Arutelu valitsuses vaadeldakse kui nõuandvat diskussiooni ja lõppotsuse formuleerib peaminister. Valitsuse liikmel on võimalus selle otsusega kas nõustuda või erru minna. Ja selline on loogiline ja normaalne olukord. Igasugused hääletamised, mis puudutavad valitsuse moodustamist või talle umbusalduse avaldamist, peavad olema avalikud. Valitsuse moodustamine kinnitatakse kõige äärmisel juhul lihthälteenamusega. Mõnedes riikides kasutatakse veelgi lihtsamat moodust valitsuse moodustamiseks. Jutt on negatiivse, absoluutse enamuse nõudest. See tähendab, et valitsus kuulutatakse mittemoodustatuks või valitsust ei kinnitata sel juhul, kui ta saab absoluutse enamuse vastuhääli. Seda reeglit kasutatakse näiteks Rootsis ja Taanis. Sel juhul on vähemusvalitsuse moodustamise veel lihtsam. Üks näide Rootsist. Hiljuti moodustati seal valitsus umbes 35 poolt- ja umbes 65 vastuhäälega ning umbes 200 saadiku erapooletuks jäämisel. Absoluutne enamus ei olnud vastu. Ja see oli aktsepteeritav lahendus, sest ükski suurem erakond ei võtnud endale sel hetkel vastutust ja enamusk koalitsiooni luua ei õnnestunud. Nagu ma juba ütlesin, on see otsuseprojekt kompromiss ning ma teen ettepaneku selle poolt hääletada ja mitte teda muuta ega selles parandusi teha. Ka minu käsi kibeleb paranduste tegemise järele, aga ma tean, kuhu see viib. Me oleme sada juba kogenud. Sümmeetriaprintsiibi kohta ütlen veel, et valitsuse moodustamise ja kukutamise sümmeetriaprintsiip tähendabki seda, nagu ta Rootsis ja Taanis kehtib. Mõlemal juhul on reegel üks ja seesama: umbusaldus osutub valitsusele avaldatuks, kui vastu on absoluutne enamus parlamendi koosseisust. Vastasel juhul on tal usaldus, parlamendi usaldus, see kehtib niihästi valitsuse paikapanekul kui ka temale umbusalduse avaldamisel. Veidi teistsugusel moel kehtib sümmeetriaprintsiip lihtaktide vastuvõtmisel. Kui rohkem on poolt kui vastu, siis on asi vastu võetud, kui rohkem on vastu kui poolt, siis on tagasi lükatud. Vahepealset võimalust ei ole. See, et meil nõutakse absoluutset enamust kõigi puhul, on sovetism. Praktiliselt ei kasutata seda demokraatlikus maailmas mitte üheski seadusandlikus kogus. Aga ma ei esita ka seda parandusettepanekut, sest ma nõustun, et tegemist on kompromissiga ja kutsun üles selle kompromissi poolt hääletama. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Samal ajal, kui te kuulasite Peet Kase kõnet, mõtlesite te kindlasti ka selle üle, et aeg oleks läbirääkimised lõpetada. Vaikimine on nõusolek. Panen ettepaneku hääletusele. Kohaloleku kontrolli oleme juba teinud. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et

lõpetada käesoleva päevakorraküsimuse üle läbirääkimised pärast Genik Israeljani kõnet? Palun hääletada. Selle poolt on 48 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 1. Läbirääkimised lõpetatakse pärast härra Israeljani kõnet. Kui laekuvad parandusettepanekud, palun need anda Tõnu Antoni kätte. Palun kõnetooli Valeri Koisi.

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Tahaksin teid eelkõige üles kutsuda juhtima oma tähelepanu kõrvale valitsuse praeguselt koosseisult ja praegustelt poliitilistelt lahkarvamustelt meie parlamendis. Mul on näiteks meeles, kuidas lugupeetud Marju Lauristin reageeris, kui me minu ettepanekul esmakordselt arutasime seda küsimust Ülemnõukogu Presiidiumi istungil. Siis ta ütles umbes nii, et seni, kuni pole reglementeeritud valitsuse erruminekut, pole ka valitsuskriisi. On möödunud pool aastat ja enamik meist mõistab nüüd, et reglement ei tähenda veel mingit konkreetset tegu. Tahan veel kord öelda, et see kehtib võib-olla tõesti ainult lühikest aega, kuni me Ülemnõukoguna eksisteerime, aga see on norm, mille alusel me valitsusega lävime. Ent tõelise demokraatliku riigi tõelised normid tuleb meil veel luua. Olen nõus härra Kasega, et meil on üleminekuperiood ja see projekt ei vasta väga paljudele tsiviliseeritud normaalsete parlamentaarsete demokraatlike riikide nõuetele. Selles on veel väga palju eelmise sotsialistliku perioodi atavisme. Miks ei saa kohe sellest üleminekuperioodist üle hüpata? Ja miks ei saa seda teha juba selle parlamendi koosseisuga? Eelkõige seepärast, et normaalne Lääne demokraatiamudel rajaneb parlamendi töö parteilisel, fraktsiooniprintsiibil, parteilisel distsipliinil. Seal on näiteks täiesti loomulik see, kui minister lahkub fraktsiooni nõudel oma ametikohalt ja allub rahulikult parteilisele distsipliinile. Kordan, et selleni ei jõua vähemalt see Ülemnõukogu koosseis veel niipea. Just sellepärast oligi seaduseelnõusse võetud selline põhimõte, et valitsus kinnitatakse ja läheb erru tervikuna. See pole just päris tavaline, vähemalt enamikus Euroopa maades, aga meie oludes võib see minu arvates olla ainus garantii, et fraktsiooni esialgsetest leppimustest kinni peetakse. Seoses sellega tahaksin juhtida tähelepanu Jaak Alliku ettepanekule. Kahjuks ei sobi tõepoolest loogiliselt selle seaduseelnõu kontseptsiooni see, mis on pandud kirja 21. paragrahvis – mingi muu ministrite kohalemääramise ja tagandamise kord. Loogilisem oleks olnud see, et iga ministri kohalemääramise või tagandamise korral oleks valitsus tervikuna läbi teinud usalduskontrolli parlamendis. See oleks loogiline. Ent minu mäletamist mööda tehti just Jaak Alliku nõudmisel need parandused selle seaduseelnõu 21. paragrahvis ja neid võib tõepoolest pidada kompromissiks. Mida me peame vältima sellele kompromissile minnes? Me peame vältima seda, et meie ministrid on iseseisvad. See on absurd! Kuidas saab see nii olla?

Minister peab olema sõltuv. Esiteks kogu ministrite kabineti koosseisust, teiseks sellest fraktsioonist, kes ta ministriks esitas. Ainult see tagab normaalsed poliitilised, mitte aga mingisugused isiklikud kompromissid ja kokkulepped. Kui me praegu nõustume härra Alliku ettepanekuga, siis tuleb meil jälle isiksuste valitsus, kes lepivad omavahel kokku, teevad midagi üksikisikute tasandil, jämedalt öeldes sõlmivad tehinguid ja säilivad valitsusena tänu isiklikele sidemetele. See ei ole normaalne normaalse riigi puhul. See tee võib ühelt poolt viia diktatuuriohuni, teiselt poolt aga selleni, et valitsuses endas on pidavalt veel teine valitsus. Mulle näib, et meil ei tasu end liigselt siduda praeguse hetkega, praeguse olukorra ja praeguse valitsusega, vaid võtta vastu põhimõtteline otsus. Seepärast olen seisukohal, et saavutatud kompromiss on vastuvõetav, ehkki ausalt öeldes ei ole ma sellega päris rahul. Ent ma ei kavatse teha parandusi, sest arvan, et see kompromiss ei kehti kaua – ainult tulevase parlamendini. Kutsun teid samuti üles selle projekti poolt hääletama, sest paremat ei ole meil lihtsalt aega otsida. Tänan!

Juhataja

Suur tänu. Genik Israeljan.

G. Israeljan

Lugupeetud spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu! Paljudes maailma maades peab Ülemnõukogu või kõrgeim seadusandlik organ aitama valitsust, valitsus aga peab täitevorganina kvalifitseeritult rakendama seadusi, mida kõrgeim seadusandlik organ on vastu võtnud. See on aksioom ja ilmselt pole teile uudis. Mis toimub praegu meil? Ülemnõukogu ja valitsuse mõningane vastasseis on minu arvates põhimõtteliselt normaalne nähtus ja esineb paljudes riikides, aga mulle näib, et on halb, kui see on vastasseis isikute tasandil. Seda me ei tohi lubada. Toetan täielikult kolleeg Jaak Allikut, kes tegi ettepaneku antud projektide kohta. Seejuures tahan teha mõned täiendused. Lugupeetud kolleegid, kui me peaministrit usaldame – aga teda sellele ametikohale valides me muidugi avaldasime talle usaldust –, siis peab tal olema õigus mitte ainult oma meeskond, s.t. valitsus, moodustada, vaid ka kanda vastutust iga valitsusliikme eest. Meil on ju põhimõtteliselt ükskõik, kes on minister. Kui peaminister selle meeskonnaga töötab, siis ilmselt tuleb tal endal ja tema kabinetil need küsimused lahendada. Meil tuleb heaks kiita kabinet, mille peaminister on koostanud. Me kinnitame selle ja las ta töötab. Mulle näib, et ei tasu teha probleemi sellest, kuidas ministreid vabastada või kohale määrata. Minu meelest peaks kehtima lihtne protseduur. Samasuguse häälte arvuga, millega

kabineti moodustame, võime selle ilmselt ka ametist vabastada. Minu arvates pole vaja tingimusi jäigemaks muuta.

Lõpetuseks tahaksin esitada ühe oma seisukoha, mida toetavad minu kolleegid ja ka need, kes on siin sõna võtnud. Ma ei saa olla nõus positsiooniga, mis kajastub valitsuse otsuseprojektis, sest see on koostatud teatud mõttes ultimatiivses toonis. See tähendab, et me hakkame mingeid seadusi või seaduseelnõusid arutades kogu aeg mõtlema sellele, et kui me neid mingil põhjusel torpedeerime, siis kerkib üles küsimus usaldamatuse avaldamisest valitsusele. Ausalt öeldes olen sügavalt veendunud, et valitsuse vahetus igal aastal või ka kord kahe aasta jooksul toob nii suures kui väikeses riigis endaga kaasa ainult ebameeldivusi rahvale, riigile ja tema majandusele. Mulle näib, et sellise ultimatiivse külje võib lihtsalt ära jätta, sest minu arvates on õiguskomisjoni esitatud projekt demokraatlikum ja õiglasem ning pealegi võimaldab valitsusel normaalselt töötada ja Ülemnõukogul seda tööd kontrollida. Seepärast teen ettepaneku toetada just õiguskomisjoni esitatud projekti. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Me asume nüüd ära kuulama ettekandjate lõppsõnu ja võib-olla härra Anton annab meile ka ülevaate laekunud parandusettepanekutest ja siis koos otsustame, millise seisukoha me nende suhtes kujundame. Palun kõnetooli Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Nagu juba teatatud, on õiguskomisjon päri sellega, et lülitada 19. paragrahvi uus, 5. lõige. Olemasolev 5. lõige muutub 6. lõikeks järgmises sõnastuses: "Eesti Vabariigi Valitsus, teatades sellest eelnevalt kirjalikult Eesti Vabariigi Ülemnõukogule, võib siduda tema poolt Eesti Vabariigi Ülemnõukogule esitatud eelnõu usaldusküsimusega valitsusele. Kui Ülemnõukogu eelnõu valitsuse poolt esitatud kujul vastu ei võta, siis loetakse see umbusaldusotsuseks valitsusele."

Õiguskomisjon on seisukohal, et valitsuse nimetatud täiendusettepanekut realiseerides on realiseeritud ka härra Illar Hallaste esitatud parandusettepanek, seda vaid mõneti redaktsiooniliselt muudetuna. Teiseks on laekunud härra Jaak Allikult parandusettepanek § 21 2. lõike kohta. Ma loen selle veel kord ette, kuigi seda üks kord on juba tehtud: "Ülemnõukogu otsustab valitsuse üksiku liikme ametisse nimetamise salajasel hääletamisel lihthäälteenamusega, kusjuures sellise otsuse poolt peab olema vähemalt 2/5 Ülemnõukogu kõigist liikmeist. Valitsuse üksiku liikme ametist vabastamine aga toimub salajasel

hääletamisel absoluutse häälteenamusega." Ma soovin kommenteerida veel seda keskustelu, mis toimus absoluutse häälteenamuse ja lihthäälteenamuse (koos 2/5 piirmääraga) ümber.

Lugupeetud kolleegid! Ma palun veel kord mõelda sellele, kas me soovime poliitilist stabiilsust tagada sel teel, et stabiliseerime valitsuse. Ükskõik milline on tema koosseis, selle määrab Ülemnõukogu, parlament, ja vajaduse korral toome hinnaks ka selle, et valitsuses vahetatakse üksikuid ministreid valitsuse kui terviku stabiilsuse tagamiseks. Üksikminister ei ole valitsus. Üksikministri vahetamine saab olla aga abinõu valitsuse kui terviku stabiilsuse tagamisel. Sel põhjusel õiguskomisjon toetabki endiselt varianti, mis on kirjas teile antud otsuseprojektis ja lükkab tagasi härra Alliku poolt esitatud parandusettepaneku. Mul on heameel ette kanda ka seda, et vaheajal toimunud õiguskomisjoni koosolekul oli võimalik veel kord see küsimus läbi arutada ja õiguskomisjon jäi varem esitatud seisukoha juurde. Täna!

Juhataja

Kolleeg Jaak Allik soovib täpsustada oma parandusettepaneku sisu. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Anton! Millise häälteenamusega see probleem õiguskomisjonis otsustati? Täheandab, kuidas anti hinnang minu ettepanekule?

T. Anton

Lugupeetud Jaak Allik! Te olite küsimuse otsustamise juures lõunavaheajal ja loodetavasti märkasite, et küsimuse sellist lahendamist, nagu teie olete ette pannud, ei toetanud ükski kohalolevatest komisjoni liikmetest.

Juhataja

Härra Anton! Kas Jaak Alliku parandusettepanek on ainuke, mis läheb hääletusele? Ainuke. Aitäh! Lõppsõnaks palun kõnetooli härra Raivo Vare.

R. Vare

Lugupeetud Ülemnõukogu! Härra Antoni poolt ettelõetud tekst on kooskõlastatud ja meie arvates vastuvõetav selleks, et lülitada täiendava viienda lõikena esitatavasse otsuseprojekti ajutise töö- ja kodukorra muutmise kohta. Selles on arvestatud kõiki neid momente, mida ma ütlesin oma ettekandes. Jättes välja viimase lause üldse, me lähtume, nagu ma rääkisin,

seisukohast, et see on umbusaldusotsus ja seetõttu rakendub kogu protseduur, mis on antud samas õiguskomisjoni poolt esitatud otsuseprojekti. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, härra Vare! Kolleegid! Me oleme jõudnud lõpusirgele, ära on kuulatud ettekanded ja lõppsõna, peetud on läbirääkimised ja laekunud on üks parandusettepanek, mis läheb täiskogus hääletusele. Ega peale Jaak Alliku parandusettepaneku ei ole kedagi unustatud? Ei ole. Asugem hääletama. Kohaloleku kontroll. Kohal on 65 rahvasaadikut, puudub 38.

Kolleegid! Ma loen kõigepealt ette Jaak Alliku parandusettepaneku sisu ja hääletusele panekul nimetan lihtsalt: Jaak Alliku parandusettepanek. See käib 21. paragrahvi 2. lõike kohta ja selle sisu on järgmine: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab: valitsuse üksikliikme ametisse nimetamine toimub salajasel hääletamisel lihthäälteenamusega, kusjuures sellise otsuse poolt peab olema vähemalt 2/5 Ülemnõukogu kõigist liikmeist. Valitsuse üksikliikme vabastatakse ametist salajasel hääletamisel absoluutse häälteenamusega." Kas Jaak Alliku parandusettepaneku sisu mõistetakse? On mõistetakse. Panen selle hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Jaak Alliku parandusettepaneku poolt? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 16 rahvasaadikut, vastu 34, erapooletuid on 15. Jaak Alliku parandusettepanek ei leidnud toetust. Kolleegid! Nüüd hääletame otsust tervikuna. Kas kellelgi on vastuväiteid? Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Enne otsuse langetamist paluvad sõltumatud demokraadid vaheaega 5 minutit.

Juhataja

Vaheaeg 5 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Istungjärk jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 64 rahvasaadikut, puudub 39. Ilmselt tuleb uuesti teha. Kohaloleku kontroll. Kohal on 69 rahvasaadikut, puudub 34. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmise kohta? Palun hääletada. Vaja on

52 häält. Selle ettepaneku poolt on 58 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 7. Otsus on vastu võetud.

Maa-keskerakonna saadikurühma arupärimine Eesti Vabariigi Valitsusele omandireformi aluste seaduse ja selle rakendusotsuse täitmise tagamise kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, jätkame päevakorraga. Maa-keskerakonna saadikurühm esitas järelepärimise Eesti Vabariigi Valitsusele omandireformi aluste seaduse ja selle rakendusotsuse täitmise tagamisest. Selles küsimuses teeb meile ettekande Ülemnõukogu liige härra Raig.

I. Raig

Austatud juhataja, austatud rahvasaadikud! Mäletatavasti võttis Ülemnõukogu vastu omandireformi aluste seaduse käesoleva aasta 13. juunil, selle seaduse rakendusotsuse aga 20. juunil. Nende otsuste tegemisest on tänaseks juba möödas rohkem kui 5 kuud. Rahvas on valdavalt võtnud omaks omandireformi aluste seaduses sisalduvad põhimõtted eraomandi taastamise, erastamise ja privatiseerimise kohta ning ootab vabariigi valitsuselt vastavaid seadusi, kuidas seda kõike läbi viia. Veelgi enam, paljudel juhtudel pole läbetud seadusi ära oodata ning on alustatud omaalgatuslikku privatiseerimist. Näiteid selle kohta võib leida üha rohkem meie ajakirjandusest. On selge, et seadusi rikkuda ei tohi, teisalt on aga valitsus täitmata jätnud hulga ülesandeid, mis anti talle Ülemnõukogu otsusega omandireformi aluste seaduse rakendamise kohta. Nimetatud otsuse 6. punktis sisalduva 15 ülesande täitmise tähtajad on valdavalt möödunud, on ainult kaks punkti, mille tähtaeg on veel ees. Kui käesoleva aasta 17. oktoobril vabariigi majandusminister härra Leimann esines meile ülevaatega omandireformi aluste seaduse elluviimisest, siis ta ütles, et majandusministeeriumil on valmimas erastamise jätkamise kontseptsioon, mis peaks Ülemnõukogusse jõudma novembrikuu alguses. Nüüd on käes novembrikuu lõpp ja me ei tea sellest kontseptsioonist, rääkimata seadustest selle kontseptsiooni elluviimiseks, mitte midagi. Eelmisel nädalal oli meil võimalus veenduda, et majandusministeerium jätkab tegevust vana, s.o. müügikontseptsiooni alusel. Minister oli 17. oktoobril siiski päri rahvakapitali obligatsioonide rakendamise ideega ja pakkus esimesel etapil käivitada obligatsioonide

rakendamine koos korterite erastamisega. Eesti Vabariigi Valitsus pidi Ülemnõukogule esitama otsuseprojekti rahvakapitali obligatsioonide väljaandmise tingimuste ja korra kohta, kuid seni ei ole seda veel esitatud. Ometi vajab korterite erastamise seaduse eelnõu just obligatsioone käsitlevat eelnõu. Nii teevadki saadikud valitsuse eest tööd. (Ma pean silmas härra Reinsoni parandusi korterite erastamist käsitlevas seaduseelnõus.) Ma arvan, et selline praktika tuleb lõpetada. Valitsus peaks hakkama lõpuks tööle omandireformi aluste seaduse ja selle rakendusotsuse vaimus. Praegused ettevõtmised on minu arvates äärmiselt olulised mitte ainult Eesti majandusele, vaid kogu Eesti riigi tulevikule. Meil on vaja valida, kas valitsus hakkab täitma meie poolt vastu võetud seadusi ja otsuseid, kas tuleb välja vahetada need Eesti Vabariigi Valitsuse ametkondade juhid, kes ei suuda neile pandud ülesandeid täita, või on vaja muuta Ülemnõukogu seadusi ja otsuseid. Ka viimaseid ettepanekuid on tehtud. Näiteks härra Hardo Aasmäe, esinedes Tallinna linnavolikogu pressikonverentsil, tegi ettepaneku muuta Ülemnõukogus vastuvõetud omandireformi aluste seaduse rakendusotsust. On tehtud ettepanekuid seoses vara tagastamise taotluste esitamise tähtaja pikendamisega. Ma tuletan meelde, et analoogilist küsimust me arutasime juba kuu aega tagasi, siis jäi mäletatavasti otsus napilt vastu võtmata, sest osal saadikutel olid teatud eriarvamused Eesti Vabariigi Reformiministeeriumi loomise vajalikkude suhtes. Nüüd on kuu aega möödunud. Valitsuse vastavad instantsid pole suutnud olukorda parandada. Minu teada pole isegi kokku kutsutud omandireformi komitee istungit, kes nagu peaks tegelema reformide ettevalmistamise ja elluviimisega. Seda komiteed juhib peaminister Edgar Savisaar. Kui enne 20. augustit suur osa rahvast ja paljud meie hulgast arvasid, et omandireformiga pole vaja kiirustada, talitatu tasa ja targu, siis nüüd on rohkem arvamusi selle poolt, et omandireformiga on vaja kiirustada ja et valitsusepoolne asjadega venitamine on kurjast. Kui Tallinnas käis Rahvusvahelise Valuutafondi delegatsioon, siis ütles selle delegatsiooni juht ajakirjanikele antud intervjuus, et privatiseerimise algus on vaevaline, aga privatiseerimisega peab ruttama, ja lisas, et reformidega viivitamine läheb majandusele kalliks maksma. Võib vaid lisada, et see läheb väga kalliks maksma. Kaudseid kahjusid sellest, et meie sotsialistlikku riigimajandusse ei investeerita, ei saagi kokku arvata. Võimatu on kokku arvata kahjusid, mis on tekitatud omaalgatuslikel privatiseerimisel ja privatiseerimise ning erastamisega seotud ebaselguse tõttu. Nüüd läheksin otsuseprojekti juurde, mis on teil laual. Seda otsusprojekti arutas käesoleva nädala teisipäeval majanduskomisjon ja tegi sinna järgmised kaks parandust. Esiteks. Tehti ettepanek muuta punktide järjestust, nii et maa-keskerakonna poolt esitatud eelnõu punktid 2 ja 3 muutuksid uues projektis punktideks 1 ja 2 ning senine punkt 1 läheks punktiks 3. Nii arvati majanduskomisjonis olevat loogilisem. Ja teine parandus.

Majanduskomisjon võttis vastu täienduse nüüd siis uude, kolmandasse punkti, lisades minna lause järgmises redaktsioonis: "Viia 1991. aasta 1. detsembriks lõpule valdades, maakondades ja vabariiklikes linnades omandi- ja maareformi komisjonide moodustamine, kohustades neid komisjone kontrollima maaga (välja arvatud eraomandiga) sooritavate tehingute vastavust Eesti Vabariigi omandireformi aluste seadusele ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuseis omandireformi aluste seaduse rakendamise kohta." Ja lõpuks. Täna on meile tulnud arupärimisele vastama Eesti Vabariigi põllumajandusministri asetäitja härra Pajo. Tõepoolest, arupärimises on toodud näiteid põllumajanduse kohta, kuid kahtlemata puudutavad arupärimise küsimused kogu omandireformi. Seetõttu on mul ettepanek kuulata härra Pajo, kuid mitte rahulduda ainult tema ärakuulamisega. Ma arvan, et Ülemnõukogu ette peaks tulema arupärimisele vastama ka härra Leimann ja omandireformi komitee esimees härra Savisaar, sest küsimus on minu arvates äärmiselt tähtis, eriti seetõttu, et majanduskriis meil alles algab ja omandisuhete kiire muutmisega võiksime kiiremini saada välisabi meie majandusküsimuste lahendamiseks. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Tudub, et küsimusi härra Raigile ei ole. Palun järgmisena kõnetooli põllumajandusministri asetäitja härra Pajo.

M. Pajo

Lugupeetud rahvasaadikud! Kuna härra Ivar Raig luges oma ettekandes probleemid üles, siis ma küsimusi üle ei korda, vaid läheksin kohe vastuste juurde. Esiteks oli küsimus sellest, kes kontrollib Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse ja selle rakendusotsuse täitmist. Mida on ette võetud nende rikkumise tõkestamiseks? Tuleb öelda, et juba 1990. aasta 17. juulist kehtib Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi otsus, mis peatas ajutiselt, kuni omandi privatiseerimise normatiivaktide vastuvõtmiseni riigi omanduses olevate ettevõtete ja muude organisatsioonide varaga kõik tehingud, mis puudutavad selle vara omandivormi muutmist. Mõningate muudatustega kehtib see Ülemnõukogu Presiidiumi otsus nüüd juba üks aasta ja neli kuud ning tõepoolest terve hulk riigivaraga teostatavate tehingute piiramisi on jõus. Kui sellele ajale tagasi vaadata, siis on täiesti selge, et majandusprotsesse tegelikult võimalik peatada ei ole, need lähevad oma rada edasi. Paratamatult on majandusjuhid sunnitud valima majandusliku otstarbekuse või seaduslikkuse vahel. Vabariigi ajakirjanduses ilmunud kirjutised näitavad, et täielikult see protsess kontrolli all ei ole ja teatud rikkumisi tuleb ette. Kui me nüüd vaatame seadusandlust ja seda, kes on kohustatud kontrollima riigivaraga

teostatavate tehingute seaduslikkust, siis Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pool 1990. aasta 6. juunil vastuvõetud Riigikontrolli seaduses on Riigikontrollile otseselt tehtud ülesandeks kontrollida riigi raha ja materiaalsete väärtuste käsutamise seaduslikkust ja otstarbekust ning riigivara säilimist. Samamoodi on asjale lähenenud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium, kes 1990. aasta 17. juuli otsusega kohustas Eesti Vabariigi Riigikontrolli teostama kontrolli riigi omanduses oleva vara privatiseerimisega seotud müügioperatsioonide seaduslikkuse üle ja seda tagama. Meie andmetel on Riigikontroll vastavalt nimetatud otsusele oma ülesandeid ka täitnud ning vastavaid kontrollimisi läbi viinud. Kuna aga Riigikontroll ei allu Eesti Vabariigi Valitsusele, siis ma arvan, et Ülemnõukogul on võimalus igal ajal riigikontrolliorganeid selles küsimuses ära kuulata. Teine seaduslikkuse tagamise organ on vabariigi prokuratuur, kes Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi k.a. 27. augusti otsusega on allutatud Eesti Vabariigile ja kes teostab üldjärelvalvet seaduste täitmise üle vabariigi territooriumil. Loomulikult on prokuratuur tõhustatud nende küsimustega tegelema ja võib-olla senisest aktiivsemalt. Mis puudutab kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide varaga teostatavate tehingute seaduslikkuse kontrollimist, siis on igal kooperatiivsel organisatsioonil oma põhikirjajärgne revisjonikomisjon, kelle ülesanne on jälgida, et majandi organisatsioonilises tegevuses tema põhikirjast ja seadustest kinni peetaks. Siin ei saa valitsus, ministriumid ega muud ametkonnad peale prokuratuuri ja riigikontrolli otseselt vahele segada. Mis puutub konkreetsetesse faktidesse, sealhulgas Viljandi maakonna Karksi kolhoosi poolt mitmete tehingute sooritamisse, siis need oleme andnud kontrollimiseks Viljandi Maakonna Prokuratuurile.

Teine küsimus. Mida on Eesti Vabariigi Valitsus teinud, et täita omandireformi aluste seaduse rakendusotsusest tulenevaid ülesandeid, kiirendada erastamist käsitleva seadusandluse väljatöötamist ning tagada organisatsiooniliselt omandi- ja maareformi läbiviimist? Mõne sõnaga annaksin teile ülevaate sellest, milline on olukord omandireformi aluste seaduse rakendusotsuse täitmisel ja millised probleemid on päevakorrade kerkinud. Nimetatud rakendusotsust täites esitas valitsus 19. novembril Ülemnõukogule vara munitsipaliseerimise ja erastamisega tekkinud vaidluste lahendamise korda käsitleva seaduseelnõu. Samal kuupäeval esitati seaduseelnõu rehabiliteerimise lihtsustatud korra kohta, kuigi tähtaeg oli augustikuus. 10. oktoobril esitasime Ülemnõukogule õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise lihtsustatud korra seaduse eelnõu. Vabariigi valitsus ise on vastu võtnud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise avalduste esitamise ja läbivaatamise ning tõendite esitamise ja hindamise korra määruse, samuti määrused vara munitsipaliseerimise kohta ning vabariigi terviklikuks sotsiaalseks ja majanduslikuks

arenguks vajaliku riigivara kohta. Koostatakse erastatavate varade nimekirju etappide kaupa ja arutatakse erastamise jätkamist käsitleva seaduseelnõu kontseptsiooni. Ülemnõukogule on esitatud veel seaduseelnõud, mis käsitlevad ühistatud vara kompenseerimist, kolhooside ja sovhooside reorganiseerimist ja likvideerimist ning põllumajanduse omandireformi. Samuti on valitsus läbi vaadanud ja ära otsustanud endiste omanike ja nende vara registri loomise ning endiste omanike ja nende pärijate avalduste läbivaatamiseks vajalike dokumentide väljastamise korra.

Nagu juba öeldud, on koostamisel terve hulk seadusandlikke akte, mis puudutavad välismaalaste osalemist erastamises, kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide varade eritamist ja taasriigistamist, seniste seaduste kooskõlla viimist uute seadustega, jne. Loodan, et lähemal ajal on võimalik suur osa nendest lõpule viia ja vajalikud dokumendid Ülemnõukogule üle anda. Mis puutub omandireformi ja maareformi organisatsioonilise tagamise, siis need küsimused on praegu valitsuses läbivaatamisel. Need lahendatakse koos valitsuse reformimisega ning ministeeriumide ja ametite funktsioonide täpsustamisega, kusjuures valitsuse 3 x 3 programmis on ette nähtud ka vastava reformiministeeriumi moodustamine, kes protsesse koordineeriks ja juhiks. Konkreetsed lahendused leitakse valitsuse reorganiseerimise käigus.

Kolmas küsimus: millal on valitsusel kavas esitada Ülemnõukogule Eesti Vabariigi ettevõtlust käsitlevad seadused ja kui kaua peavad ettevõtted Eestis töötama NSV Liidu seadusandluse alusel? Selle kohta saab vastata järgmist. Eesti Vabariigis reguleerib ettevõtlust kümnekond Eesti Vabariigi Ülemnõukogus vastuvõetud seadust. Meil on ettevõtteseadus, välisinvesteeringute seadus ja üle 40 valitsuse määruse, mis kõik konkreetselt reguleerivad ettevõtlust Eesti Vabariigi territooriumil. Ainukesena toimivad Eesti Vabariigis veel NSV Liidu seadus kooperatsioonist, ning NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee poolt kinnitatud väikeettevõtete tegevuse põhimõtted. Praegu valmistatakse ette oma kooperatsiooniseadust. Kooperatiivide ja ühistute seaduse eelnõu on läbivaatamisel valitsuse ekspertiisikomisjonis ja esitatakse Ülemnõukogule detsembrikuus. Riiklike ja väikeettevõtete tegevust reguleeriva seaduse eelnõu on Ülemnõukogu menetluses. Täna on juba rohkem kui poolteist aastat kehtinud uued ettevõtlust reguleerivad seadusandlikud aktid osaliselt juba vananenud, mistõttu praegu töötatakse ümber ja kohendatakse kõiki ettevõtlust reguleerivaid seadusandlikke akte. Arvestuste kohaselt on see töö võimalik lõpule viia 1992. aasta jaanuaris, mille järel vastav ettevõtlusseaduse eelnõu esitatakse Eesti Vabariigi Ülemnõukogule. Täna!

Juhataja

Suur tänu, härra Pajo! Tundub, et on vähemalt kaks küsimust. Härra Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kõigepealt selline küsimus. Härra Pajo, kes andis teile käsu siin esineda? Teiseks. Millal esitatakse Ülemnõukogule kinnitamiseks maa hinna ja maamaksu uus seadus? See maa hinna küsimus takistab praegu tõsiselt avalduste andmist. Inimesed ei tea, kas taotleda kompensatsiooni või võtta maa tagasi. Kõik tahavad maad tagasi saada.

M. Pajo

Mina olen põllumajandusministeeriumi ametnik ja mul on üks ülemus – põllumajandusminister. Teist käsku siin esinemiseks mul olla ei saa. Teiseks. Maa hinda käsitlev seaduseelnõu on läbi töötatud ja valitsuse ekspertiisikomisjonis arutusel olnud. See vajab veel täiendamist, aga ma arvan, et kõige lähemal ajal anname selle Ülemnõukogule üle.

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig.

I. Raig

Austatud härra Pajo! Olen rahul teie vastustega esimesele ja kolmandale küsimusele, kuid teise küsimuse puhul ma küsiksin uuesti üle, millal siiski on valitsuselt loota seaduseelnõusid, millele on vihjatud omandireformi aluste seaduste rakendusotsuse punktis 6. Te nimetasite ainult mõnda nendest. Eriti vajalik oleks aga rahvakapitali obligatsioonide väljaandmise tingimusi ja korda sätestav seaduseelnõu. Teine küsimus. Tahaksin täpsemalt teada, mida endast kujutab tulevane omandireformi ministeerium? Mis suunas mõtted liiguvad? Kolmas küsimus. Mida on viimasel ajal teinud valitsuse juures olev omandireformi komitee?

M. Pajo

Tõepoolest, terve hulk olulisi seadusi ja projekte on Ülemnõukogule esitamata ja võib öelda, et nende väljatöötamine on küllalt keeruline. Palju probleeme tekib maareformi seaduse rakendamisel. Vastav rakendusotsuse projekt on olemas ning jõuab teie ette kõige lähemal ajal. Palju vaieldakse nende põhimõtete üle, millistel alustel kõik need seadused peaksid rajanema. Kuni nendes poliitiliste jõudude vaidlustes ei ole konsensuseni jõutud, on raske asja

kiirendada. Nagu te teate, on ka vastuvõetud maareformi seadus esile kutsunud endiste omanike ja õigusjärglaste terava kriitika. Seetõttu on teatud seaduseelnõude väljatöötamine nii valitsuses kui ka ekspertiisikomisjonis võtnud aega. Kuid valitsuses on olemas ka õigusloome komitee, kus neid eelnõusid on arutatud. Ollakse seisukohal, et ilmselt on valitsusel vaja mõned tähtajad lasta ümber vaadata ja sellest sõltuvalt kindlaks määrata, mida teha esimeses ja mida teises järjekorras. Teiseks. Omandireformi komiteesse kuuluvad kõikide ametkondade esindajad, on ka saadikuid. See komitee vaatab läbi kõige üldisemad küsimused, mis puudutavad reformide läbiviimist eri majandusharudes. Praegu on esikohal olnud kaubandusreform. Seoses privatiseerimise seaduse ellurakendamisega on omandireformi komitees kavas arutada rahvakapitali obligatsioonide küsimust. Nii et omandireformi komitee jätkab valitsuse poliitika koordineerimist reformide elluviimisel. Kui kolmandale küsimusele vastates rääkida omandireformi ministeeriumist, siis see peaks omandireformi komitee funktsioonid üle võtma ning täielikult hakkama valitsuse tasandil koordineerima ja juhtima reformide tegelikku elluviimist. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig, kas ma sain õigesti aru, et maa-keskerakonna saadikurühm nõuab küsimuse arutamise katkestamist ning teeb ettepaneku jätkata siis, kui kohal on peaminister ja majandusminister?

I. Raig

Jaa, nii ütlesin sõnavõtus ja ma esitasin ka kirjaliku ettepaneku arutelu katkestada ning kutsuda arupärimisele vastama Eesti Vabariigi Valitsuse omandireformi komitee esimees, valitsusjuht härra Savisaar. Temaga kaasas võiks olla majandusminister.

Juhataja

Kas me rohkem kedagi teisi ei kuula?

I. Raig

Härra Pajo viitas oma esinemises Riigikontrollile. Võib-olla kutsuda ka härra Meri aru andma sellest, mida on tehtud seaduslikkuse tagamiseks omandireformi aluste seaduse rakendamisel?

Juhataja

Selge, ma tänan! Lepime kokku, et härra Möldri küsimus on viimane.

A. Mölder

Austatud spiiker, lugupeetud ettekandja! Majanduskomisjoni samasisulisele arupärimisele vastates palus härra Raidla 20 päeva. Ilmselt oli tal selleks kindel alus. Kas see programm on siis valitsuses läbi kukkunud, et täna enam mingit aega välja ei pakuta?

M. Pajo

Mul on tõepoolest raske sellele küsimusele vastata, kui härra Raidla niisuguse lubaduse andis. Ma ei tea, millised konkreetset aktid sellega seoses pidid tulema ja mis ülesanded ta endale võttis. Ma tõepoolest ei saa seda täpsustada, sest ma ei ole tema kõnet ega sõnavõttu kuulnud.

Juhataja

Suur tänu, härra Pajo! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kolleegid! EMKE fraktsioon on oma seisukoha teatavaks teinud. Kas nõustume või protestime? Täiskogu ühine otsus on katkestada. Nii teemegi. Arupärimine jätkub siis, kui saalis on peaminister, majandusminister ja Riigikontrolli esimees. Kolleegid! Saalis ei ole rahvasaadik Gussevit ja me ei saa 5. päevakorrapunkti juurde minna. Mul on ettepanek arutada 6. punkti, niisiis Eesti Vabariigi liiklusseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekti liiklusseaduse rakendamise kohta. Palun kõnetooli härra Elleri õiguskomisjoni nimel arvamust avaldama.

H. Eller

Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon vaatas oma istungil 12. novembril läbi valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi liiklusseaduse eelnõu. Võttes arvesse, et see puudutab kõiki meie vabariigi elanikke, toetab õiguskomisjon seaduseelnõu päevakorda võtmist ja teeb ettepaneku esitada see arutamiseks Ülemnõukogu 58. istungjärgul.

Juhataja

Suur tänu, härra Eller! Küsimusi ei ole. Lugupeetud kolleegid, juhatus on seda küsimust eelnevalt arutanud. Leiame samuti, et liiklusseadust ja rakendusotsust tuleks arutada 58. istungjärgul, mis algab 9. detsembril. Kas võtame selle õiguskomisjoni seisukoha teadmiseks? Võtame. Kolleegid! Meie ametliku tööaja lõpuni on jäänud 5 minutit. Rahvasaadik Gussev ei ole veel saali ilmunud. Minu meelest ei ole mõtet alustada immigratsiooniseaduse muudatuste tegemise arutamist. Ollakse nõus?

Suur tänu! Head nägemist!